

הישיבה השישים-ושבע של הכנסת השתים-עשרה

יום שלישי, כ"ה באייר התשמ"ט (30 במאי 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס: הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הודעה למזכיר הכנסת. מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לדיון מוקדם — הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (מעמד המבקר), התשמ"ט — 1989, מאת חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי; הצעת חוק הבחירות לארגוני עובדים, התשמ"ט — 1989, מאת חבר הכנסת יעקב שמאי; הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות, התשמ"ט — 1989, מאת חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. תודה.

ב. שאילתות בעל-פה

היו"ר ש' וייס: חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הראשון של סדרי-יומנו: שאילתות בעל-פה. ברשותכם, נמתין חצי דקה. הזמנו את שר הביטחון, וברגע זה ממש הוא מגיע.

שאילתא בעל-פה מס' 105 של חבר הכנסת תופיק זיאר לשר הביטחון בנושא: שביתת הרעב של עצורי כלא-מגידו. בבקשה, חבר הכנסת תופיק זיאר.

105. שביתת הרעב של עצורי כלא-מגידו

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אדוני שר הביטחון, ברצוני לשאול:

העצורים בכלא-מגידו שובתים זה שמונה ימים. מצב בריאותם מחמיר, ומגיעות שמועות על מותם של עצורים מספר. שלטונות הכלא מסרבים לדבר עם השובתים רעב, ומסרבים לשחרר עצורים שתמה תקופת מעצרם.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא נפגשים שלטונות כלא-מגידו עם השובתים כדי לשמוע את טענותיהם?

2. האם נכונות הידיעות על מותם של עצורים מספר?

3. האם נכונה הידיעה שהשלטונות לא משחררים עצורים שתמה תקופת מעצרם, ואם כן — מדוע?

4. מה הם הצעדים שינקוט השר, כדי למנוע סכנת חיים מהעצורים השובתים?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת תופיק זיאר. אדוני שר הביטחון, בבקשה, תשובתך.

שר הביטחון י' רבין:

1. שביתת הרעב שהתקיימה בכלא-מגידו הסתיימה בשבוע שעבר.

2. מתקיים מפגש קבוע ורצוף של השלטונות הצבאיים עם נציגי הכלואים.

3. הידיעה על מותם של עצורים מספר אינה נכונה. עם זאת, נכונה העובדה כי עציר אחד נפטר, ככל הנראה מאיבוד

נזלים כתוצאה משביתת הרעב. גופתו הועברה לבית-החולים כעפולה, ומשם נלקחה לקבורה על-ידי המשפחה.

4. שחרור העצורים מתבצע על-פי הנהלים המקובלים ובהתאם להנחיות הפרקליטות הצבאית.

לאור הנאמר לעיל, שאלה מס' 5 אינה רלבנטית, כי שביתת הרעב הסתיימה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת תופיק זיאר, יש לך זכות לשאול שאלה נוספת במסגרת שתי דקות.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ברצוני לשאול את כבוד השר מה היתה הסיבה לשביתת שביתתה שנמשכת שמונה ימים, כלומר למעלה משבוע ימים, היא שביתת רעב רצינית. העצורים לא עשו זאת בקלות, אלא היו להם בקשות רציניות.

ברצוני לדעת, מה היו בקשות העצורים, מה סוכם בפגישה של העצורים עם שלטונות הכלא, ובשל מה הפסיקו את שביתת הרעב?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אין שאלות נוספות. בבקשה, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

אינני רוצה ואינני רואה טעם להיכנס היום לכל השאלות הקשורות בחביעות האסירים והעצורים. יש לזכור שאני, כמו גם מערכת הביטחון בכללה, הייתי מאוד שבע-רצון אילו לא היתה מתקיימת אלימות בשטחים, אילו לא היה צורך לעצור ולאסור, אילו לא היה צורך לקיים מתקני כליאה צבאיים —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה יכול — — —

היו"ר ש' וייס:

אין קריאות ביניים בזמן שאילתות בעל-פה.

שר הביטחון י' רבין:

— — אבל באופן טבעי, יש ניגוד אינטרסים בין העצורים

3. מה ההוכחות לשיכוך ל"חמאס"?

4. מתי ישתחרר השייח'?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

על סמך ידיעות נמנה בסאם נאחד איכראהים ג'ראר מאל-בירה, יליד 1950, עם מנהיגי "חמאס" באזור מגוריו. בעבר נעצר במעצר מינהלי מ-7 בנובמבר 1988 עד 5 באפריל 1989. לאחר מעצרו הוכרז, על-פי ידיעות, כי מעצרו החליש מאוד את "חמאס" באזור.

עם שחרורו מהמעצר המינהלי נשא נאום לאומני ומסית, שבעקבותיו החלו הפרות סדר חמורות באל-בירה. בין היתר, נשא דרשה לאומנית וקרא להכות בכל דרך את היהודים ולהסלים את האינתיפאדה. הוא נעצר שנית במעצר מינהלי ב-17 במאי 1989.

הדברים שמסרתי מדברים בעד עצמם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת דראושה, האם יש לך שאלה נוספת? בבקשה. זו זכותך. במסגרת שתי דקות. אחריו — חבר הכנסת חגי מירום, במסגרת דקה, ואחריו — חבר הכנסת תופיק טובי, במסגרת דקה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
עורך-הדין פגש אותו אתמול בבית-המעצר ענתות סיפר לי, שהשיח' הרגיש שהוא נעצר כרמאללה, אף-על-פי שפורסם שהוא נעצר בעזה. הוא הרגיש שהוא לא נכנס לעזה מאז שוחרר מהמעצר המינהלי.

אני רוצה לשאול את כבוד השר: האם היתה כאן טעות או היתה זו הטעיה מכוונת, שנמסרה לאמצעי התקשורת, כדי לשייך את השיח' ל"חמאס", בעוד הוא מכחיש כל שייכות ל"חמאס"? הוא אומר שהוא לא המנהיג, לא מנהיג, והוא אינו מנהיג איש בכל מה שקשור ל"חמאס". האם יש תועלת בשייך הזה? האם השייך הזה משרת מישהו?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

חגי מירום (המערך):

אדוני השר, בשבוע שעבר פורסם, כי בעת הסגר שהיה ברצועת-עזה כוצעו מעצרים נרחבים של חשודים בפעולות טרור ופיגוע. האם תוכל, אדוני השר, להצביע על קשר ישיר בין העצורים החשודים בפעילות טרור ובפעולות עוינות לבין ארגון "חמאס"?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מבקש לשאול את השר: כמה מקרב חושבי השטחים הכבושים נמצאים היום במעצר ארמיניסטרטיבי? כמה נמצאים במאסר אחרי שפיטה? כמה מחכים למשפט?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

אלי דיין (המערך):

זו כבר שאלה אחרת.

והאסירים לבין מי שצריכים לקיים את הנוהל התקין בתוך מתקני הכליאה.

אביא דוגמה: קיים מתקן כליאה בקציעות. על-פי הנוהל, מותר לבני המשפחה הקרובים לבקר את העצירים כל 14 יום. כדי למנוע תנועה בלתי מבוקרת הציע המינהל האזרחי לארגן הסעה מאורגנת באוטובוסים בשביל מי שרוצים לבקר במתקן. האוכלוסייה הנוגעת בדבר הודיעה שהיא מתנגדת להסעה מרוכזת. כתוצאה מזה אין ביקורים; כתוצאה מזה היתה גם שביתת רעב, אם כי מצומצמת יותר, גם בכלא-קציעות.

אי-אפשר להכתיב את דרכי ההסעה המוצעות באורח חופשי, אבל אשר להסעה מרוכזת בהתאם לכללים המקובלים של יום ביקור אחת ל-14 יום — הם מסרבים להיענות להצעה, שאינה מחייבת דבר.

אם יתעקשו על דברים מעין אלה, ולאחר מכן תהיה שביתת רעב — צריך להבין שזו סיבה בלתי מוצדקת לשביתת רעב הנובעת מכפייה של גורם כלשהו על בני המשפחות שלא לנסוע בהסעה מסודרת.

אין לי מה להוסיף מעבר למה שכבר אמרתי.

110. מעצרו של השיח' בסאם ג'ראר

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לשאילתא בעל-פה מס' 110 של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה בנושא: מעצרו של השיח' בסאם ג'ראר. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

דן חיכון (הליכוד):

אינני מבין על סמך אילו קריטריונים אושרו שלוש השאילתות בעל-פה.

היו"ר ש' וייס:

אעביר את הערתך לשיבת הנשיאות. שאתה חבר בה.

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת חיכון, אתה סגן יושב-ראש הכנסת — — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חברת הכנסת אורה נמיר, אישור השאילתות הוא בתחום סמכותו המוחלטת של יושב-ראש הכנסת.

אורה נמיר (המערך):

יש לכם סמכות יותר מאשר לנו לשאול את השאלות הללו.

צ'רילי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צ'רילי ביטון, יש לנו סדר-יום עמוס מאוד. אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת דראושה לשאול את השאלה. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

בימים אלו נעצר השיח' בסאם ג'ראר מהעיר אל-בירה בגדה המערבית כאשמת השתייכות להנהגת "חמאס". השיח' וכני משפחתו מכחישים כל השתייכות לארגון "חמאס".

ברצוני לשאול:

1. למה נעצר השיח'?

2. מי הורה על מעצרו?

היור"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני לא צנוור. השר יחליט אם הוא יתייחס לשאלה במסגרת התשובה הזאת אם לאו. בבקשה, אדוני השר.

שר הביטחון י' רבין:

לגבי השאלה הנוספת של חבר הכנסת דראושה, העובדות שהבאתי מדברות בעד עצמן. יש לנו כל הבסיס למה שאמרתי, ואין לי מה להוסיף על כך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ביטון, אני מבקש ממך, בשאלות בעל-פה אין קריאות ביניים.

שר הביטחון י' רבין:

לשאלת חבר הכנסת חגי מירום — — —

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אתה כבר שאלת שאלה שנייה. יש כללים בעניין הזה.

שר הביטחון י' רבין:

לשאלת חבר הכנסת חגי מירום. בלי להיכנס לפרטים, יש לנו הוכחות לקשר ישיר של ארגון ה"חמאס", כשמדובר באזור עזה, והוא קיים לא רק באזור עזה, לפעילות טרוריסטית חמורה, אבל עדיין אין מקום לפרט. אני מאמין, שלא יארכו הימים ונוכל להבהיר ולהסביר מדוע, על מה ולמען מה ביצענו את הסגר ואת כל המעצרים שכאו בעקבות הפעילות שלנו.

אשר לשאלת חבר הכנסת תופיק טובי, אין בידי החלוקה המדויקת, אבל נכון לאתמול, כמתקני הכליאה הצבאיים היו מצויים עצירים מינהליים, אסירים ואסירים הממתינים להמשך ההליך המשפטי, ומספרם הוא, פלוס-מינוס — אינני רוצה למסור מספר מדויק — 7,600 איש.

היור"ר ש' וייס:

שר הביטחון ישיב על שאלת בעל-פה מס' 111 מאת חבר הכנסת תופיק טובי, בנושא: השחתת ספר קוראן על-ידי חיילים. בבקשה, חבר הכנסת טובי.

111. השחתת ספר קוראן על-ידי חיילים

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ברצוני לשאול את שר הביטחון: כעיתון "חדשות" מיום 29 במאי 1989 פורסמה כתבה ובה נאמר, כי חיילי צה"ל, שהיו מוצבים בכפר דיר-בלוט, חיללו שני ספרי קוראן. העיתון מצטט, שהחיילים השתמשו בדפי ספרי הקודש כתחליף לנייר טואלט.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם נחקר המקרה הנ"ל?

2. אם הפרסום נכון — האם נעצרו החיילים החשודים במעשה והאם הועמדו לדין?

3. נוכח הישנות הפגיעה במקומות קדושים כשטחים הכבושים, מה הם הצעדים שינקוט השר כדי למנוע המשך פגיעות אלו?

היור"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

1 — 2. המקרה נבדק ונמצא, לצערי הרב, כי מדובר בחייל אחד, שאיננו קורא ערבית; הוא מצא ספר והשתמש בכמה דפים ממנו. החייל לא ידע כמה מדובר — — —

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

תשובה משונה. בכל הכבוד לשר, זאת לא תשובה. זו תשובה שנחתם לאמצעי התקשורת. זה לעג לרש. זו לא אמת. כל חייל יכול לדעת שזה ספר הקוראן.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, יש כללי משחק. בלי להיכנס למהות ההערה שלך, בזמן מתן תשובות על שאלות בעל-פה אין קריאות ביניים. אתה יודע את כללי משחק. יכולת להצביע, והיית מקבל רשות לשאלה נוספת. זה הכול. אני מבקש ממך שלא להפריע.

שר הביטחון י' רבין:

אני איני מנסה לטשטש ולא לטייח, ולא הייתי אומר דברים שאינם נכונים.

מיכאל איתן (הליכוד):

מדוע אינך קורא אותו לסדר?

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, לא להפריע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מפריע, אני רוצה לעזור לך. לא ייתכן שלא תקרא אותו לסדר.

היור"ר ש' וייס:

אל תעזור לי. קצב הקריאה שלי לסדר הוא כתחום סמכותי. לפי הקצב שאתה מציע לי, הייתי צריך להוציא אותך עשר פעמים בעבר, כאשר ניהלתי ישיבות, ולא עשיתי זאת.

שר הביטחון י' רבין:

החייל נקרא למח"ט — — —

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אילו היה קורה כך לספר התנ"ך — — —

היור"ר ש' וייס:

בבקשה לא להפריע.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הוא רוצה שתנהג איפה ואיפה.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צירלי ביטון, לא חשוב מי רוצה מה, אני מבקש שלא להפריע. אני איני מתרגש מהערות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה פוחד לקרוא אותי לסדר מפני שקודם לכן לא קראת את חבר הכנסת דראושה לסדר. תשמור על הסדר — יהיה סדר.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אפילו אם תנסה לאלץ אותי — לא אקרא אותך לסדר. לא אעשה לך את השירות הזה, לא אוציא אותך מן האולם, לא אתן לך לעשות פה הצגה. את החוכמות האלה אני כבר מכיר.

מיכאל איתן (הליכוד):

לכן צריך לשמור על הסדר מתחילת הדיון.

לשאל שאלות נוספות להקפיד על כך שהשאלות הנוספות תהיינה קשורות קשר נראה, הדוק וממשי לתשובת השר או לשאלה המקורית. אני מבקש להקפיד על כלל זה.

חבר הכנסת פארס, בבקשה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כבוד השר, ידוע לנו שהעם היהודי הוא עם הספר. אני אומר זאת בלי להתייחס לקוראן. אחר כך אתייחס לקוראן.

1. האם לא היה על צה"ל לספק לחייליו את המצרך האלמנטרי ביותר?

2. האם אין שר הביטחון רואה לנכון לגנות את המקרה לפני הכנסת?

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

כפי שאמרתי בפתח דברי, לא רק אני, כל מערכת הביטחון וצה"ל מביעים צער על המקרה. הוא לא נעשה בכוונה. הוא נעשה על-ידי פרט אחד.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יגאל הורביץ (הליכוד):
תפסיק להסית.

שר הביטחון י' רבין:

אחר הערכים המטופחים גם במדינת ישראל וגם בצבא-הגנה לישראל הוא התייחסות בכבוד לאמונתו הדתית של כל אדם באשר הוא אדם, גם ליהודים, גם לבני דתות אחרות. אני אומר זאת בקשר לשאלתו של חבר הכנסת תופיק טובי. אני חושב שצה"ל נוהג יחסית על-פי כללי מוסר נוקשים יותר משל צבאות רבים אחרים, זאת נוכח העובדה שיש ניצול של יחס מיוחד זה למקומות קדושים — יחס הניתן על-פי הוראות הצבא — על-ידי גורמים עוינים המפעילים אותם כמקומות שמהם זורקים אבנים, כמקומות שבהם מסתירים בקבוקי תבערה, כמקומות שבהם משתמשים כמערכת הרמקולים, שנועדה לצרכים דתיים, לקריאות הסחה, לפעילות אלימה. על אף זאת משתדלים, כל עוד אין מעורבות ישירה ממש, שלא לגעת במקומות הקדושים, גם של המוסלמים וגם של הנוצרים כשטחים.

לשאלתו של חבר הכנסת אלי דיין: ראשית, קראתי בעיתון שחבר כנסת מסוים קבע שצה"ל אינו ערוך למלחמה. אלה דברי הבל. עוצמתו העיקרית של צה"ל, חיל האוויר, חיל הים, מרבית כוחות השריון, ערוכים ונכונים, ואלמלא הם היו ערוכים ונכונים ומהווים הרחצה אפקטיבית — חוששני שהיינו במלחמה. משום העוצמה, ומשום שיפורה האכיזת, אין מלחמה. וכנראה מי שנמצאים בעבר השני יודעים טוב יותר על עוצמתו של צה"ל מאשר אותו חבר כנסת שאמר את שאמר בפומבי.

עם זאת, אינני מתעלם מכך שקיצוץ תקציב הביטחון והעסקת חלק ממערך המילואים כשטחים אינם מאפשרים לצה"ל להיות ערוך טוב יותר. אבל גם היום מהווה צה"ל כוח מרתיע, ואם יעמידו אותו במבחן — הוא יוכיח שבכוחו להכריע כל אויב שיתנכל לנו ויכפה עלינו מלחמה.

אשר לסדרות חינוך: אנחנו משתדלים להכין בזמן הקצר את חיילי המילואים ואת החיילים בשירות סדיר למשימה

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, הפסק. אנחנו מכינים את הסיבה להערות שלך, הפסק אותן.

בבקשה, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

החיל נקרא למח"ט — מפקד חטיבה. לאחר שהוכר שאלה העובדות, שהוא לא ידע דבר — החייל הופתע והתנצל בפני המח"ט על מעשיו.

אשר לשאלה השלישית, ככלל — וגם בקשר למקרה שצוין — השמירה על ערכי דת, מתן חופש פולחן, מתן גישה חופשית למקומות הקדושים, הם ערכים בסיסיים המוקנים לחיילי צה"ל כמו לכל אזרחי ישראל. אין ספק שאין כוונתנו לפגוע בכל צורה שהיא בכל דבר הקדוש לבני דתות אחרות.

לאור המקרה הזה בוצעו פעולות הסברה והוצאו הוראות למפקדי צה"ל למנוע הישנות של מקרים כאלו.

היו"ר ש' וייס:

חודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי, במסגרת של שתי דקות. אחריו — רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין, במסגרת של הקה, ואחריו — לחבר הכנסת חסיין פארס, במסגרת של דקה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד השר, האם בתשובתך הסלחנית לגבי מקרה כה חמור של התנהגות חייל אין עידוד להמשך של פעולות מסוג זה, המכחימות את הצבא ואת החברה הישראלית? זאת ועוד: האם אין השר רואה בהתרחבות פעולות הפגיעה מצד חיילים — והן מתרחבות — במסודות דת ובמסגדים, כפי שאירע לאחרונה באל-עזריה, בכנסיות, כפי שאירע בכית-סחור, וברגשות הדתיים של האוכלוסייה הפלשתינית — האם אין הוא רואה בזה ביטוי להידרדרות המוסרית עקב פעולות דיכוי העם הפלשתיני, דבר המחייב הפסקה מהירה של מעשי הדיכוי, נסיגה מהירה ממדיניות הכוח וישיבה לשולחן המשא-ומתן עם נציגי העם הפלשתיני, עם אש"ף, כדי להיחלץ מההידרדרות המוסרית המסכנת את החברה הישראלית כולה?

היו"ר ש' וייס:

חודה רבה. רשות לחבר הכנסת אלי דיין, ואחריו — לחבר הכנסת פארס.

אלי דיין (המערך):

אדוני השר, אין לי צל צלו של ספק שצבא-הגנה לישראל הוא צבא מוסרי שאין לו כל עניין לפגוע ברגשות דתיים של תושבי השטחים, בין היתר.

גם אתמול הושמעו כאן דברים חריפים. רצוני לשאול: עקב המצב המסוכן של פעילות צה"ל כשטחים, פעילות שהביאה גם להעמדתם לדין של חיילים שהוראשמו בביצוע פקודות בלתי חוקיות בעליל, דוגמת מה שאירע בכפר-קסם, האם אין מן הראוי שהצבא ומפקדיו ינקטו אמצעים כגון הפעלת סדרות חינוך כדי למנוע תופעות אלה, אשר לדעת חלק מהציבור — ואתמול נאמרו הדברים בכנסת, דברים חמורים שאולי זה הזמן להגיב עליהם — גורמות לכך שהצבא אינו מכין עצמו למלחמה הבאה עקב העיסוקים האלה?

יגאל הורביץ (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש מאוד מחברי כנסת המבקשים

אורה נמיר (המערך):
אפשר לפנות ל"שירותים".

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני לא שמעתי, אם כבוד השר מוכן לגנות את המקרה.

היו"ר ש' וייס:
כן, בבקשה, כבוד השר.

שר הביטחון י' רבין:
אני הבעתי צער על המקרה.

היו"ר ש' וייס:
זה בסדר, חבר הכנסת פארס? החשובה מלאה?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן.

היו"ר ש' וייס:
אני איני בטוח שהיא חיונית בהקשר זה.

ג. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

קריאה שנייה בחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989. אין הסתייגויות לחוק, סעיפים 1 עד 6 — קריאה שנייה. אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד? מי נגד? בבקשה.

קריאה:
הצבעה אלקטרונית?

היו"ר ש' וייס:
כן, כן, ודאי אלקטרונית, מדוע לא אלקטרונית? חברי הכנסת, אני לא מצאתי כלל צורך להעיר על כך שזו הצבעה אלקטרונית. כל ההצבעות בהרמת ידיים בבית הזה כבר אינן קיימות זה השבוע השלישי.

שמעון שטרית (המערך):
אפשר לחקן טעויות?

היו"ר ש' וייס:
אם זו טרחה או לא — אלה הצעות מעניינות לסדר-היום של הכנסת.

אנחנו מבקשים להצביע הצבעה אלקטרונית, אני אפילו לא רוצה להעיר לכם שצריך לשבת במקומות. אנחנו מתורגלים זה השבוע השלישי.

בקריאה שנייה, אני חוזר, נצביע על סעיפים 1, 2, 3, 4, 5 ו-6. אין הסתייגויות. מי בעד?

ה	צ	ב	ה
בעד סעיפים 1 — 6	14 —		
נגד	—	אין	
נמנעים	1 —		
סעיפים 1 — 6 נתקבלו.			

היו"ר ש' וייס:
החוק הועבר, אם כן, בקריאה שנייה.
אני מביא עכשיו את הצעת החוק שירות הקבע בצבא-

המורכבת המוטלת עליהם בקיום החוק והסדר בשטחי יהודה, שומרון ועזה. אין זה התפקיד האופייני שצה"ל הורגל בו כל השנים, זה יותר תפקיד שבו שוטור לתפקיד צבאי, בחוק המציאות שאנו פועלים כלפי עיקר האירועים האלימים, שהם זריקת אבנים על-ידי האזרחים, לרבות נשים וילדים, ושעלינו לפעול במסגרת החוק, המערכת כפופה לחוק.

אשר לשאלה האחרונה: לא בדקתי את מצב ההספקה, אבל בתחום הזה, ליחידה הזאת ככלל, צה"ל דואג לדברים הללו, ואני איני יכול להשיב תשובה מפורטת מה קרה בהספקת הפריט הזה.

היו"ר ש' וייס:
אני איני בטוח שהיא חיונית בהקשר זה.

היו"ר ש' וייס:
אנחנו עוברים לחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989. בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני מזמין את יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה להביא את הצעת החוק.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989.

הצעת החוק נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום 15 במאי 1989 והועברה לוועדת העבודה והרווחה.

לפי המצב ביום, חייל שנפטר בזמן שירותו בשירות קבע, לאחר ששירת לפחות חמש שנים, זכאים שאיריו לקצבה, ומי ששירת פחות מחמש שנים זכאים שאיריו למענק בלבד. הצעת החוק באה לתקן מצב זה ולקצר את התקופה האמורה מחמש שנים לשלוש שנים. הווי אומר, חייל ששירת בשירות קבע ונפטר לאחר שלוש שנות שירות בלבד יהיו שאיריו זכאים לקצבה.

תיקון זה יחול למפרע על שאיריו של חייל שנפטר אחרי 1 באפריל 1982, והם יהיו זכאים לקצבה מיום פטירתו. במקרה זה, הם יידרשו להחזיר את המענק שקיבלו בשעתם.

חברי הכנסת, מן הראוי להזכיר, שתיקון דומה נעשה לגבי עובדים בשירות המדינה עוד ביולי 1986 בחוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 24), התשמ"ז — 1986, וגם הוא הוחל למפרע החל ב-1 באפריל 1982. התיקון הנוכחי בא להשוות בעניין זה את מעמדם של אנשי צבא הקבע לזה של העובדים בשירות המדינה, ובכך לתקן עיוות שנגרם בנדרן.

לחוק, אדוני היושב-ראש, אין הסתייגויות, ולכן אבקש מהכנסת להעמידו להצבעה ולאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה ליושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה — הצבעה מס' 1 היום —

— הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 4): שאלות ותשובות —

חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל
(גמלאות) (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989,
נחקל.

הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 4), התשמ"ט —
1989, לקריאה שלישית. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע		
בעד החוק	18 —	היו"ר ש' וייס:
נגד	1 —	זאת היתה, כך אמרו לי, הצבעה מס' 13. הספירה היא
נמנעים	2 —	כנראה שבועית.

ד. שאלות ותשובות

2. מה הם הקריטריונים למינוי רושם נישואין?

3. האם רושמי הנישואין הם גם רושמי גיטין?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. רושמי הנישואין המוכרים בישראל הם רבני שכונות, יישובים וערים, שקיבלו כושר לרשום נישואין ממועצת הרבנות הראשית לישראל, וזאת על-פי סעיף 2(6) לחוק הרבנות הראשית, התש"ס — 1980.

2. מרושמי הנישואין נדרש שיכהנו כרבנים בפועל ושיהיה להם הידע ההלכתי הנדרש לרושם נישואין. יש לציין, כי כל רב עובר בחינות של מועצת הרבנות הראשית.

3. לא. רישומי גיטין נעשים על-ידי בתי-הדין הרבניים.

530. אמירת "הלל" ביום העצמאות

חבר הכנסת ש' דיין שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

נמסר לי, כי מנכ"ל הרבנות הראשית שיגר חזר לכל גבאי בתי-הכנסת בארץ, ובו הם מבקשים להשיב אם אומרים "הלל" ביום העצמאות בבתי-הכנסת, ואם כן — אזי האם עם ברכה או בלי ברכה?

ברצוני לשאול:

1. האם מנכ"ל הרבנות הראשית אחראי במשרדך לבתי-הכנסת?

2. לשם מה נחנץ מידע זה למנהל הרבנות הראשית או לאנשי משרדך?

3. האם יינקטו צעדים לגבי גבאים ובתי-כנסת שלא ישיבו על החזר?

השר לענייני דתות ז' המר:

1. במשרד הדתות קיימת מחלקה לבתי-כנסת, האחראית לבתי-הכנסת מבחינה מינהלית. עם זאת, הרבנות הראשית, בתוקף אחריותה הממלכתית, אחראית למכלול ההיבטים ההלכתיים והתורניים הנוגעים לתפילות ולבתי-הכנסת.

2. הרבנות הראשית, על-פי האמור, רוצה לכדוק אם קיים "מנהג מדינה" לגבי נוסח התפילות ביום העצמאות.

3. לא.

358. "תמיכת חג" לפסח

חבר הכנסת ח' רמון שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ה באדר א' התשמ"ט (2 במרס 1989):

לאחרונה שלח משרדך המחאות כספיות, שהוגדרו כ"תמיכה לחג", למספר רב של משפחות בארץ. התשלום, שנועד לשמש "מתן בסתר", הגיע גם לידי משפחות שאינן זקוקות לו. דובר המשרד מסר, כי חלוקת הכספים נעשת על-פי המלצת המועצות הדתיות ברחבי הארץ.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא ההיקף הכספי הכולל של תמיכות אלה מדי שנה?

2. מה הוא מספר הנהנים מתמיכה זו מדי שנה?

3. האם קיימים קריטריונים לחלוקת הכספים?

4. אם כן — מה הם הקריטריונים, וכיצד נקבעים הזכאים והסכום שלו הם זכאים?

5. אם התשובה על שאלה 3 שלילית, מדוע אין קריטריונים וכיצד נקבעו הזכאים וסכום הזכאות?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנה האחרונה היה ההיקף הכספי של תמיכות אלו כ-300,000 ש"ח.

2. כ-3,000 איש.

3 — 4. כן. הכספים מועברים דרך המועצות הדתיות. בכל מועצה דתית קיימת ועדה, המורכבת מיושבי-ראש המועצה הדתית, נציגי הרבנות המקומית ואיש ציבור. ועדה זו מחלקת את הכספים על-פי מצבן הכלכלי של המשפחות. הסכום הוא כ-100 ש"ח.

481. רושמי נישואין מורשים

חבר הכנסת א' בורג שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

מכיוון שעד היום לא התפרסמה רשימת רושמי הנישואין המורשים בישראל, ברצוני לשאול:

1. מי הם רושמי הנישואין המורשים בישראל?

בעיתון "יחד נאמן" מיום י"ג בטבת התשמ"ט (רצ"ב צילום היריעה) נכתב, כי ראש המועצה הדתית בקריית-אטא פיטר את העובד ד"ל (שמו המלא מופיע במקור), וזאת על רקע פעילותו כפעיל ש"ס. כמו כן נמסר, כי המקווה נסגר.

ברצוני לשאול:

1. האם העובד הנ"ל פוטר?
2. אם כן — האם נעשה הדבר כאישור רבני היישוב?
3. האם כל פעולותיו של יושב-ראש המועצה הדתית נעשות בתיאום עם שני רבני קריית-אטא?
4. אם העובד פוטר, מדוע? והאם מוכן כבודו לפעול כדי להחזירו לעבודה?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2-3. נושא המועצה הדתית בקריית-אטא הוא כאוב ובעייתי. לצערי, לא קיים שיתוף פעולה מספיק בין יושב-ראש המועצה הדתית לבין רבנים במקום. מנכ"ל המשרד, מר זכולון אורלב, הקים ועדה לבדיקת הנושא ולהגשת מסקנות. בינתיים מונה ממונה על המועצה הדתית בקריית-אטא.

4. כפי שנמסר על-ידי יושב-ראש המועצה הדתית, העובד הנ"ל לא מילא את תפקידו כראוי ובמקומו מונה עובד אחר.

628. קליטת מפגרים בישיבות חוזרים בתשובה

חבר הכנסת ד' ליכיא שאל את השר לענייני דתות ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

פורסם (ב"כל העיר", 7 באפריל 1989), ששליחים מטעם ישיבות של חוזרים בתשובה מוציאים מדי שנה עשרות מפגרים ממוסדות למפגרים, כדי למלא את מכסת התלמידים הדרושה לקבלת הקצבה כספית. המפגרים, שאינם מסוגלים ללמוד בתנאי ישיבה, נפלטים זמן קצר לאחר תחילת הלימודים, ומוצאים את עצמם ללא מסגרת מתאימה, כיוון שמקומם במוסד למפגרים נתפס על-ידי אחרים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד הדתות כדק את הדברים האלה או ביקש מידע לגביהם?
2. האם הדברים נכונים?

3. אם כן — מה עושה משרד הדתות בעניין זה?

השר לענייני דתות ז' המר:

1. למשרדנו נודע על כך רק מקריאה בעיתונים. מכל מקום, נראה שצריך לפנות בשאלה הזאת גם למשרד העבודה והרווחה, שהוא הממונה הישיר על המוסדות למפגרים.
2. אנחנו מוכנים לבדוק, במסגרת הביקורת השוטפת בישיבות לחוזרים בתשובה, גם את הנושא הזה. עם זאת, אשמח מאוד אם אקבל אינפורמציה מדויקת יותר כדי שאוכל לבדוק זאת באופן ממשי.

629. ישיבה של הוועדה למינוי דינים

חבר הכנסת ש' דיין שאל את השר לענייני דתות ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

548. פעילות לא-ראויה ליד קבר ר' מאיר בעל הנס

חבר הכנסת ר' פנחס שאל את השר לענייני דתות ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

הגיעו אלי תלונות ממבקרים וממתפללים על-ידי קברו של ר' מאיר בעל הנס בטבריה, ולפיהן מתנהלת פעילות מיסיונרית בסביבות הקבר, וכמו כן נמכרים מוצרים שיש בהם משום פגיעה בקדושת המקום, כמו למשל קטורת.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לכבודו מקרים אלה?
2. האם מוכן כבודו לבדוק טענות אלו?
3. מה יכול משרדך לעשות על-מנת למנוע תופעות אלו?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. קבר ר' מאיר בעל הנס בטבריה נמצא ברשות ועד העדה הספרדית.

2. למשרדנו לא נמסרה שום תלונה.

3. לאחר בדיקה מסתבר, שרוכלים במקום מכרו ספרים והדליקו נרות. דבר שפגע בקדושת המקום. אנשי המקום סילקו את הרוכלים, והאתר מתנהל כראוי וכמכובד למקום קדוש.

549. מצב המקוואות באור-יהודה

חבר הכנסת ש' דיין שאל את השר לענייני דתות ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

ברצוני לשאול:

1. כמה מקוואות קיימים בעיר אור-יהודה?
2. כמה כספים הושקעו במקוואות אלו בכל אחת מארבע השנים האחרונות?
3. האם פוטרו אנשים העובדים במקוואות אלו, גברים או נשים, ואם כן — מדוע?
4. האם יש כסיס לטענות על מצב הזנחה במקוואות באור-יהודה?
5. כמה סגנים משמשים ליושב-ראש המועצה הדתית באור-יהודה, ומה משכורתו של כל סגן?

השר לענייני דתות ז' המר:

1. באור-יהודה קיימים שני מקוואות.

2. 119,000 ש"ח.

3. לא.

4. לא.

5. ליושב-ראש ארבעה סגנים, שכל אחד מהם עובד בהיקף משרה של 25% בערך, ובסך-הכול לגבי כולם — 100% של משרת נבחר אחת.

606. פיטורי עובד בקריית-אטא

חבר הכנסת י' עזרן שאל את השר לענייני דתות ביום ח' בניסן התשמ"ט (13 באפריל 1989):

לישיבות במשרדנו מקיימת ביקורים שוטפים בכוללים ובישיבות הרשומים במשרדנו כדי לוודא שמקבלי הקצבאות מקבלים את קצבתם כדן.

674. מקבצי נדבות ברחבת הכותל

חבר הכנסת ר' ריבלין שאל את השר לענייני דתות ביום כ' באייר התשמ"ט (25 במאי 1989):

המוני המתפללים ברחבת הכותל מוטרדים על-ידי מקבצי נדבות ומתרימי תרומות למיניהם, מאושרים ובלתי מאושרים, עם קבלות וכלי קבלות. מבקרי הכותל המבקשים להתפלל מופסקים בעת תפילותיהם על-ידי טרדנים אלה.

ברצוני לשאול:

1. מה בדעת השר לעשות בעניין זה?

2. האם נשקלה חקיקה מיוחדת?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אנו בודקים כמה אפשרויות. לרבות העסקת שוטרים בשכר, כדי להפסיק את הטרדות המתפללים בכותל.

2. הנהלת המשרד שוקלת, יחד עם היועץ המשפטי למשרדנו, את ההיבטים המשפטיים והאחרים בנוגע לחקיקה כזו.

הי"ר ש' וייס:

ברשותך, אדוני השר, אנהג חוזרים לשתי שאלות של חברי כנסת שהיו בפרוידור כשאתה "נחתת" עליהם בפתאומיות, כך שלא הספיקו לחזור לאולם אפילו במרוצה.

שר הדתות ישיב על שאלתא מס' 481 של חבר הכנסת אברהם בורג, בבקשה.

השר לענייני דתות ז' המר:

(קורא את התשובה — ראה עמוד 2222.)

הי"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם בורג.

אברהם בורג (המערך):

אדוני השר, ראשית אני מודה לך על תשובותיך.

שנית, אני מבקש, אם אפשר, לקבל אינפורמציה על כמה נקודות: 1. האם אני או הכנסת יכולים לקבל את רשימת רושמי הנישואין?

2. מה קורה לגבי נישואין הנערכים על-ידי רבנים מוסמכים או גדולי דור שאינם בהכרח חברים במיליה של הרבנות הראשית? אני מדבר על רבנים עושי נישואין, חופה וקידושין בציבור החרדי וכו'. האם גם הם נכללים בדרך כלשהי באותם קריטריונים שהזכרת?

השר לענייני דתות ז' המר:

1. אתה ודאי יכול לקבל את הרשימה. אשתדל לרכז אותה ולהעבירה אליך. אני מתאר לי שזו רשימה גלויה וצריך רק לרכז אותה.

2. אינני יודע בוודאות, אני מוכרח לבדוק אם יש אנשים שאין להם הסמכות לרושם נישואין והם רושמים נישואין. אינני יודע, אני מוכן לבדוק זאת.

נמסר לי, כי הוועדה למינוי דיינים ישיבה ביום חמישי, א' בניסן התשמ"ט, 6 באפריל 1989, שעות רבות, והמשיכה לשבת לאחר הפסקה קצרה. שני הרבנים הראשיים, כך נמסר, שהו לאחר חצות הלילה במשרד לענייני דתות בנושא זה.

ברצוני לשאול:

1. האומנם נתכנסה הוועדה למינוי דיינים ביום חמישי, א' בניסן?

2. מי מחברי הוועדה השתתף בישיבה?

3. מה היה על סדר-היום?

4. האם הוזמנו כל חברי הוועדה? אם כן — מתי וכיצד, והאם נמסר להם סדר-היום?

5. מה הוחלט בישיבת הוועדה למינוי דיינים?

6. אם לא נתקבלה כל החלטה — מדוע?

7. האם נקבע מועד נוסף לישיבת הוועדה? אם כן — למתי ומה על סדר-היום?

השר לענייני דתות ז' המר:

1. כן.

2. השר לענייני דתות, הרב הראשי, נשיא בית-הדין הגדול, הרב חזן, חבר בית-הדין הגדול, וחבר הכנסת הרב יצחק לוי.

3. מינוי דיינים.

4. הוזמנו כל חברי הוועדה, גם בכתב וגם בהודעות טלפוניות. מוכן שנמסר להם סדר-היום.

אני רוצה לציין, שזאת היתה ישיבת המשך של ישיבה שנערכה ביום ח' באדר ב'. באותה ישיבה סוכם, שתתקיים ישיבה נוספת בתוך שבועיים.

5 — 6. בגלל היעדרם של חלק מחברי הוועדה הוחלט לקיים ישיבה נוספת במועד מאוחר יותר.

7. כן, ביום י"ט באייר, זה כבר היה בינתיים.

672. עבודת תלמידי ישיבות

חבר הכנסת רן כהן שאל את השר לענייני דתות ביום כ' באייר התשמ"ט (25 במאי 1989):

החוק המתיר אי-גיוס אברכי ישיבות לצה"ל אוסר עליהם כל עבודה בשכר או שלא בשכר.

לפי תגובת יועצת שר הדתות, הגברת צפורה לוי, מסתפק המשרד בחתימת האבדן, והצהרה זו מקנה לו משכורת חודשית על חשבון המדינה.

ברצוני לשאול:

האם משרד הדתות ערוך לבדוק אם אכן נמנעים תלמידי ישיבות מעבודה אחרי הלימודים? והאם הוא נוקט צעדים סבירים כדי להבטיח, שקצבאות המשולמות מטעמו לא ישולמו בגין הצהרות כזב?

תשובת השר לענייני דתות ז' המר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נושא גיוסם או דחיית גיוסם של בני הישיבות נמצא בתחום טיפולו של משרד הביטחון. עם זאת, המחלקה

מיעארי — הופעה עם ערפאת בתשדיר בחירות ביום 5 באוקטובר 1988 — תלונת אליקים העזני: 3. חבר הכנסת מיעארי ואחרים — פגישה עם ח'אלד אל-חסן ב־17 ביום 3 בספטמבר 1988 — תלונת אבי פרז: 4. חברי הכנסת מיעארי ופלד — פגישה עם איש אש"ף אברמאזן בכלגור בחודש אוקטובר 1988 — תלונת אבי פרז: 5. חבר הכנסת דראושה — פגישה עם יאסר ערפאת בקהיר ביום 6 בינואר 1989 — תלונת חבר הכנסת צחי הנגבי: 6. חברי הכנסת וילנר וחופיק זיאר — פגישה עם יאסר ערפאת ואחרים בפראג בחודש אפריל 1989: 7. משה עמירב — השתתפות בכנס עם לביב טרוי בקהיר ביום 24 בדצמבר 1988 — תלונת חבר הכנסת צחי הנגבי: 8. חבר הכנסת חופיק טובי ושמונה אחרים — השתתפות ב"ועידה בין־לאומית ניסיונית" שבה השתתפה גם משלחת מאש"ף מחודש דצמבר 1988 — תלונת חבר הכנסת צחי הנגבי.

במקרים אחרים שהובאו לידיעת היועץ המשפטי לממשלה — טרם נחקלה החלטה לגביהם או היועץ המשפטי לא מצא לנכון להעבירם לחקירת משטרה, או ניתנה המלצה לגנוז את התיק.

דרך כלל ייאמר, שפתיחת חקירה וניהולה הן באחריותה ובסמכותה של משטרת ישראל, ואין היא נזקקת לאישור היועץ המשפטי לממשלה לשם כך.

520. הרהיבית

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר המשפטים ביום כ"ג באדר א' התשמ"ט (30 במרס 1989):

בחודש אוקטובר 1986 הוגשה לבית־הדין הגבוה לצדק עתירה בעניין עבודות בנייה בלתי־חוקיות בשטח הרהיבית. מאז ועד היום עברו כמעט שנתיים וחצי. נסגר לי כי בפרק זמן זה ממשיך הווקף המוסלמי לבצע עבודות בנייה וחפירה.

ברצוני לשאול:

מה היא הסיבה לעיכוב הממושך במשפט זה?

תשובת שר המשפטים ד' מרדור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

התיק תלוי ועומד בבית־המשפט. התקיימו ישיבות מספר והדין טרם הסתיים.

היועץ המשפטי לממשלה הגיש נייר עמדה, שבו הנחיות לרשויות אכיפת החוק (משטרה, עירייה וכד') כיצד לנהוג בכל הכרוך באכיפת החוק בהרהיבית — בגלל רגישות המקום.

הישיבה הבאה של בית־המשפט נקבעה ל־25 ביוני שנה זו, ובה יידון נייר העמדה שהכין היועץ המשפטי לממשלה.

קביעת מועדי ישיבות בית־המשפט מסורה לבית־המשפט עצמו, ואין שר המשפטים מוסמך להתערב בכך.

557. דבריו של השופט כמאל ח'יר

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר המשפטים ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

ביום 27 במרס 1989 נמסר תוכנו של פסק־דין של כבוד השופט כמאל ח'יר בבית־המשפט בחיפה, בעניין האב אשר הכה את בתו הפעוטה במקל של מגב.

אברהם בורג (המערך):
אשמח לקבל את תשובתך.

חיים קורפו (הליכוד):
והם גדולי הדור.

השר לענייני דתות ז' המר:
כן, אבל אני פשוט לא יודע. אני מתאר לעצמי שיש להם רשות.

היו"ר ש' וייס:
אבקש משר הדתות להשיב על שאלתא מס' 548 של חבר הכנסת רפאל פנחס.

השר לענייני דתות ז' המר:
(קורא את התשובה — ראה עמוד 2223).

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה לאדוני שר הדתות. אני מזמין את שר המשפטים להשיב מעל לדוכן על שאלות רגילות.

376. פגישות ישראלים עם אש"ף

חבר הכנסת צ' הנגבי שאל את שר המשפטים ביום כ"ה באדר א' התשמ"ט (2 במרס 1989):

כעת הדיון שנערך במליאת הכנסת ב־31 ביולי 1985, בהצעת החוק לתיקון פקודת מניעת טרור, קבעת כי "הפגישות האלה הן אבני התשתית בלגיטימציה של אש"ף: הלגיטימציה בעיני עם ישראל, המתירה את הלגיטימציה בעיני הערבים בארץ־ישראל, המובילה ללגיטימציה בעיני העולם".

ברצוני לשאול:

1. האם זו עדיין עמדתך גם כאשר למפגשים האחרונים של אזרחים ישראלים (משה עמירב, מרדכי בר־און, אבא אבן ואחרים) עם נציגי ארגון הטרור אש"ף?

2. אם עמדתך השתנתה — מה הם הנימוקים שהביאו לשינוי זה?

3. אם עמדתך לא השתנתה — כיצד בדעתך, כמי שממונה על ביצוע הפקודה למניעת טרור (סעיף 23 לפקודה) ועל התביעה הכללית בישראל, לפעול לאכיפת החוק?

תשובת שר המשפטים ד' מרדור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. עמדתי בנדון לא נשתנתה. כל מקרה צריך להיחקר לגופו.

3. אני רוצה להעביר לידיעתך את הפרטים הבאים שעניינם תלונות על עבירה לפי סעיף 4(ח) לפקודה למניעת טרור — מגעים עם אש"ף:

א. הועמדו לדין: ארבעה אזרחים שנפגשו עם נציגי אש"ף ברומניה (לטיף דורי ואחרים). הללו הורשעו בבית־משפט שלום וערעורם נדחה בבית־משפט מחוזי, ניתנה רשות ערעור וערעורם נקבע לחודש יולי בבית־המשפט העליון.

ב. תיקים שהועברו לחביעה המשטרתית לשם העמדה לדין: תיק אייבי נתן הועבר למשטרה ביום 25 בנובמבר 1988.

ג. תיקים שהועברו למשטרה לשם חקירה: 1. חבר הכנסת צירלי ביטון ואחרים (המשלחת להונגריה) — פגישה עם משלחת אש"ף בהונגריה בחודש מאי 1987: 2. חבר הכנסת

עומדת הוועדה לסיים את עבודתה ולהגיש את המלצותיה לשר המשפטים. בהמלצות יש הנחיות לרשויות המטפלות בנושא וכן תיקוני חקיקה.

כזכור לחברי הכנסת, לפני כ־10 ימים הועברה בהסכמתי על-ידי מליאת הכנסת לוועדת החוקה, חוק ומשפט הצעת חוק של חברי הכנסת רדי צוקר וחנן פורת נגד פגיעה בחסרי ישע.

3. אני בטוח כי השואל ער לבעייתיות הכרוכה בהגשת קובלנה בעקבות מה שנאמר בפסק-הדין.

אני אוסיף שהתערבות של שר המשפטים באמרות שופט בפסק-דין היא עניין שצריך לשקול אותו בזהירות רבה.

היו"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (המערך):

אדוני השר, תודה על תשובתך.

לאחרונה פורסם פסק-דין נוסף שניתן בבית-המשפט בכארי-שבע, וכבודו ודאי מכיר אותו, פסק-הדין של כבוד השופט בנאי, המפלה באורח חמור בין פשע הנעשה על-ידי ערבי לבין זה הנעשה על-ידי יהודי. האם אינך חושש מפני פגיעה הולכת ומצטברת בעיקרון של שוויון הכול בפני החוק ובאופן ההתייחסות של בית-המשפט לאוכלוסיות השונות — קודם לכן נשים, כעת גם ערבים? והאם שוקל משרדך, אולי בפנייה אישית לשופט זה או זה, לפרסם דברים שיהיו בבחינת הנחיה כללית או עמדת המשרד לנושא אפליית אוכלוסיות?

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מבקש להפנות את חבר הכנסת חגי מירום לדברים שאמרתי כאן במליאת הכנסת בשבוע שעבר בחשוכה על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מיכאל איתן בדיון על אותו נושא שאני נשאל לגביו עכשיו. לא הייתי רוצה להוסיף על דברים אלה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר המשפטים.

ה. החלת דין רציפות על הצעות חוק

להודיע לבית, כי הממשלה החליטה ביום ט"ז באייר התשמ"ט, 21 בחודש מאי 1989, על-פי סעיף 1(א) לחוק רציפות הדין בהצעות חוק, להחיל את דין הרציפות על הצעות החוק המפורטות להלן:

הצעה חוק הבוק (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988: הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1988: הצעת חוק שדה התעופה אילת (הוראות מיוחדות), התשמ"ח — 1988.

כפי שהזכיר היושב-ראש, כל סיעה המתנגדת להחלת דין הרציפות יכולה להודיע על כך ליושב-ראש הכנסת בתוך שבועיים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה, אדוני שר המשפטים.

בהערות אגב, כפי שנמסר, כתב השופט: "הייתי סולח לנאשם ומתחשב בו אם היה מסתפק במכות לאשתו".

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך דבר הפסק ומהו הקשרה של אמרת האגב?

2. מה היא עמדת משרדך כאשר להרשאת בית-המשפט לבעל להכות באשתו?

3. אילו אמצעים ינקוט משרדך כלפי השופט ולמען העניין המשפטי והציבורי?

שר המשפטים ד' מרידור:

1. פסק-הדין הובא לידיעתי סמוך להינתנו. כפי שמציין השואל, הדברים נאמרו — — —

קריאה:

— — —

שר המשפטים ד' מרידור:

כדי להבהיר ולמנוע ספק ולזות שפחים — סמוך לאחר הינתנו.

כפי שמציין השואל, הדברים שנאמרו שם נאמרו כאמרת אגב ואכן הוצאו מהקשרם. יש להניח כי השופט ביקש להדגיש במיוחד את חומרת מעשיו של הנאשם בהכאת בתו הקטנה בת השלוש.

2. אני מבקש להבהיר כי אני רואה בחומרה רבה תופעה של אלימות בין בני משפחה. כתופעה זו יש לא רק משום עבירה חמורה על החוק, אלא גם פגיעה בערכים המוסריים של כל חברה אנושית — והחברה הישראלית בוודאי — על כל חלקיה ופגיעה בתא המשפחתי.

היועץ המשפטי לממשלה מינה בזמנו ועדה שתפקידה היה לברוק ולהמליץ המלצות בנושא מדיניות החקירה, התביעה והמשפט בעבירות אלימות במשפחה. בימים אלה

היו"ר ש' וייס:

שר המשפטים יביא לפנינו את הודעת הממשלה על רצונה להחיל דין רציפות על הצעות חוק, בבקשה.

באותה הזדמנות אני רוצה להזכיר לסיעות שהן יכולות, על-פי הפרוצדורות המקובלות בעניין זה, להגיש ערעור בתוך שבועיים.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה יחסוך לממשלה?

היו"ר ש' וייס:

חברי הטוב, האם שאלה זו מופנית אליי? אם אני אתן כאן הרצאה בתורת הפרלמנטריזם, יעירו לי שאני מנצל את הבמה לדין בנושאים שלא לעניין. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבד

— הצעת חוק כינוס הכנסת (הוראת שעה): הצעת חוק אימוץ ילדים
(תיקון — הוראות שעה) —

ו. הצעת חוק כינוס הכנסת (הוראת שעה), התשמ"ט — 1989 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת החוק בקריאה שנייה. אין הסתייגויות. אני מזכיר שההצבעה היא אלקטרונית. כל ההוראות כבר ידועות. אנו מצביעים על סעיף 1, הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע

14 —	בעד סעיף 1
אין —	מתנגדים
2 —	נמנעים

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

החוק אושר בקריאה שנייה. אנחנו עוברים לקריאה שלישית ואחרונה של חוק כינוס הכנסת (הוראת שעה), התשמ"ט — 1989, הצבעה אלקטרונית מס' 15. חברי הכנסת, היכנסו.

אורה נמיר (המערך):

יש תקלות טכניות.

היו"ר ש' וייס:

תיקנו אותן עכשיו. תקלות לא תהיינה. נא לא לדבר. התקלה הקשה ביותר היא הדיבור.

ה צ ב ע

23 —	בעד החוק
אין —	נגד
1 —	נמנעים

חוק כינוס הכנסת (הוראת שעה),
התשמ"ט — 1989, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, בהצבעה מס' 15 אושר חוק כינוס הכנסת (הוראת שעה), התשמ"ט — 1989, בקריאה שלישית.

ז. הצעת חוק אימוץ ילדים (תיקון — הוראות שונות), התשמ"ט — 1989 **

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

רבותי חברי הכנסת, הרשו לי לצטט כמה משפטים מדברי חז"ל ביחס לעניין האימוץ בכלל, ובזאת הייתי רוצה לתרום את תרומתי לחלק מחברי בציבור הדתי, אשר סבורים שאימוץ הוא בניגוד לרוח היהדות, ואולי גם לסכר את אוזנם של חלק מחברי הכנסת הסובבים כך. תרשו לי לצטט ממסכת סנהדרין: "אמר לך רבי יהושע: וכי מיכל ילדה? והלא מירב ילדה. אמר רבי יהושע: מירב ילדה ומיכל גידלה. לפיכך נקראו על שמה, ללמדך שכל המגדל יתום בתוך ביתו, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו."

ועוד ציטוט בשם רבי חנינה: "ותקראנה לו השכנות" — מספר רות — "לאמור: יולד בן לנעמי". וכי נעמי ילדה?

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת, ותחילה הצעת חוק רכ"ז: הצעת חוק אימוץ ילדים (תיקון — הוראות שונות), התשמ"ט — 1989, מטעם חברי הכנסת אברהם רביץ ומשה גפני. בבקשה, חבר הכנסת רביץ.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו דנים בהצעת חוק העוסקת באחת הבעיות האנושיות ביותר שאנו נתקלים בהן, זו הבעיה של אימוץ ילדים, ובמיוחד כשהדבר נעשה שלא על דעת ההורים, או בניגוד לדעתם.

* "דברי הכנסת", חוב' כ"ד, עמ' 2095; נספחות.
** נספחות.

להתגונן לפני המערכת; שבית-המשפט, על חשבון המדינה, יאפשר להורים הללו לזכות לסיוע המשפטי.

אורה נמיר (המערכ):

מה זה "אורח חיים"?

אברהם רביץ (רגל התורה):

זה אחד הסעיפים שהוכרחי, שאני מוכן לוותר עליהם, אף-על-פי שגם זה סעיף חשוב מאוד.

אני מציע לקבל את הצעת החוק ולהעביר אותה לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת רביץ. אני מוזמין את שר המשפטים להתייחס להצעת החוק של חבר הכנסת רביץ וחבר הכנסת גפני, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, גבירתי ורבותי חברי הכנסת, אני חושב שההצעה שהביא בפנינו חבר הכנסת רביץ איננה טובה, ואני אציע לבית להסיר אותה. אני אציע להסיר לא רק את הסעיפים שחבר הכנסת רביץ עצמו מוכן להסירם, אלא גם את האחרים.

כל אחד מאתנו מכיר טרגדיות רבות של משפחות שלא נותרו בילד משלהן, וכל אחד מאתנו, בחוג מכריו, מתוך ידיעותיו, יודע את המאמצים הבלתי-נלאים, את הזמן הארוך, את הקשיים הנפשיים שמשפחה כזאת עוברת, מרגע שמתברר לה שלא תוכל להביא ילדים משלה לעולם והיא צריכה לחפש אחר ילד מאומץ. הדין, הצדק המוסרי מחייבים לעשות ככל שניתן כדי להקל אימוץ ילדים, וכלבר שיישמרו אותם ערכים בסיסים והזהירות הדרושה, כדי שלא תנוצלה משפחות שנלקחים מהן ילדים בגלל מצבן הקשה, כדי שלא ייעשו דברים אסורים מכל מיני זוויות של מבט על העניין הזה.

בספר התנ"ך אנחנו שומעים וקוראים על זוגות רבים מאוד, נשים וגברים, שעמדו בפני בעיה כזאת, והקדוש-ברוך הוא פתר אותה — משרה אמו וצרתה הגר, דרך חנה ופנינה, "ולחנה אין ילדים" עד שנולד שמואל הנביא, ועוד ועוד. אנחנו מצוים גם, כאשר משמים לא מסייעים לנו, לעשות כל מה שאנחנו יכולים, כל מה שבידי אדם לעשות, כדי לסייע לאותן משפחות ולסייע לאותם ילדים, שיגדלו במשפחות אוהבות וטובות.

אני סובר שהתכוננו במדינת ישראל במערכת טובה, הכודקת ומעבירה תחת שבט הביקורת את כל הליך האימוץ. מניתוק הילד ועד חיבורו — מניתוקו מן המשפחה ומן האם שאינה חפצה בו ועד חיבורו אל המשפחה המאמצת. ההליך הזה נעשה על-ידי פקיד משרד העבודה והרווחה, והוא נעשה כולו בפקיח בתי-המשפט.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חבל שאינך מכיר את המערכת הזאת מבפנים. הם עושים דברים אכזריים, שלא היית מעלה אותם על הדעת.

שר המשפטים ד' מרידור:

גם אחרי כל פעולתה של המערכת הממשלתית בשנים האחרונות, נותרים עדיין זוגות רבים בלי אפשרות מעשית לאמץ ילדים בזמן ראוי. אני חושש שההצעה שהגיש לפנינו ידידי חבר הכנסת רביץ לא תקל אלא תקשה, תוסיף מכשולים על הדרך הקשה בלאו הכי. אינני יודע על אילו סעיפים מוכן חבר הכנסת רביץ לוותר, אבל אני אומר כמה מלים על אחרים מה הסעיפים המוצעים לפנינו.

והלא רות ילדה. אלא רות ילדה ונעמי גידלה. לפיכך נקרא על שמה", וכן הלאה.

ואומרת הגמרא: "כל המלמד בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו", וכו' וכו' בכמה מקומות בתלמוד.

לכן, חברי הכנסת, התפיסה הדתית הבסיסית היא בהחלט בעד אימוץ ילדים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא נכון — — —

אברהם רביץ (רגל התורה):

כן נכון. התפיסה הדתית הבסיסית היא בעד אימוץ ילדים, והתלמוד משבח את המאמץ ומרשה לו לקרוא לילד בשמו שלו.

אבל, רבותי חברי הכנסת, פעמים רבות בחיינו אנחנו רוצים לעשות דברים טובים, ומתוך הלהיטות שלנו לעשות דברים טובים, קורה שאנחנו שוכחים וגורמים נזק בצדם. ככל העולם מדברים השכם והערב על בעיות הילד, כאשר מה שנקרא "טובת הילד" הוא נר לגרלי העוסקים בבעיות אלה.

אני מוכרח לומר לכם, חברי הכנסת, מתוך עיסוקי ומידיעה אישית, שפעמים רבות מצאתי שיש התלהבות יתירה של העוסקים במלאכה, עד שמתוך הרצון לפתור את בעיית הילד הגדול במשפחה, שמסיבה זו או אחרת קשה לה לגדלו, שוכחים את הכלל שלפעמים מכני עניים תצא תורה, עניים — לא רק כממון, אלא אפילו עניים בדעת. אנחנו יודעים על מקרים חמורים מאוד. מסתובבים הורים מסכנים, כלכלית ולעיתים גם נפשית, אבות ואמהות — גדולי ישראל גדלו בבתי עניים מרודים כאלה, וחכמי עולם גדלו במשפחות אשר יכלו להעניק לצאצאיהן לא יותר מאשר חוס טבעי.

רבותי חברי הכנסת, ידוע לנו על ההתלהבות של העובדת או העובד הסוציאלי, שמחד גיסא רואים את מצבה העגום של המשפחה שהילד גדל בתוכה, ומאידך גיסא רואים לנגד עיניהם את התור הארוך של האנשים המוכנים להעניק לילד את מלוא תשומת-הלב.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ולפעמים התור הזה יותר חשוב מאשר מצב המשפחה.

אברהם רביץ (רגל התורה):

גם זה אולי נכון, אני מסכים אתך, חבר הכנסת ביטון.

לכן העובדים הסוציאליים עומדים לפעמים לפני דילמה נוראית — הם רואים לפניהם ילד שאפשר להעתיק אותו ממה שנקרא היום "האם הביולוגית" — מין מושג חדש, לי אין אם ביולוגית, לאיש מאתנו אין, לכולנו יש אמא. לא אם ביולוגית — ומתוך הלהיטות להיטיב עם הילד, הם אינם רואים לפניהם את ההורים הטבעיים, שבאמת אינם מסוגלים להעניק באותו שלב של חיים יותר מאשר חוס טבעי.

לפני שאתייחס לסעיפי החוק, עלי לומר לכם, שמאז הגשתי את הצעת החוק אני עצמי קיבלתי כמה הצעות מהורים מאמצים ומעובדים סוציאליים, ואני עצמי מוכן לחקן סעיפים מספר בהצעת החוק הזאת.

אני רוצה להדגיש נקודה חשובה בהצעת החוק. רבותי, מדובר על משפחות עניות, משפחות שמצבן הכלכלי אינו מאפשר להן לשכור עורך-דין. הצעת החוק מדברת על כך שבית-המשפט ימנה סיוע משפטי לאותם הורים, שהמערכת מנסה בשלב מסוים לקחת את הילד שלהם, כדי שיוכלו

אחרת, הנראית לך כהצעה נכונה, ואז נדון בה לגופה. את ההצעה הזאת, כפי שהיא, אני מציע להסיר.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אני רוצה להתייחס לתשובות השר.

היו"ר ש' וייס:

לא להתייחס, אתה יכול לשאול.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

תמיד הבנתי, שחוק האימוץ מופנה בעיקר לטובת הילד. שמעתי אצלך מנגינה אחרת — שהדאגה היא בעיקר למשפחות שאין להן ילדים. הייתי מבקש לקבל הבהרה, כי הנקודה הזאת חשובה ביותר. אני חושב שהעיקר צריך להיות הילד.

שר המשפטים ד' מרידור:

אשיב בקצרה. העיקר הוא טובת הילד. זה מקובל עלינו מקדמת דנא ומתבטא גם בפסיקת בתי-המשפט. אני חושב שמשפחה המעוניינת לקבל ילד להחזקה, לטיפול, לגידול, לאימוץ, ופקידי משרד העבודה והרווחה קבעו את התאמתה לעניין. היא משפחה שתגדל את הילד בדרך ובאופן שיהיו הרבה יותר לטובתו מהשאר המצב הקיים, כאשר הוא בדרך כלל נזנח על-ידי האם. הייסורים של אם העוזבת את ילדה הם בוודאי ייסורים קשים, חבר הכנסת רביץ, ואני האחרון שיוזלזל בהם. מי שרוצה להיזכר בשירו של נתן אלתרמן "הניחתני אמי לרגלי הגדר", אחד השירים היפים ביותר שהוא כתב, ולא אמשך לצטט ממנו, רואה שם את כל חיבוטי הנפש מרגע שהיא זנחה את הילד עד יום מותה של האם. אינני מזלזל בזה, אבל אנחנו מסתכלים, בסופו של דבר, על טובת הילד. לכן, מרגע שנעשה המעשה הזה, אי-אפשר לטלטל את הילד הלוך וחזור. אם נקבע שההורים המאמצים הרוצים בכך, ואין לנו שום עניין למנוע זאת מהם, יכולים ומסוגלים להעניק לילד בית חם וחיון טוב, זו סיבה טובה לתת לילד את האפשרויות לחיות כילד שנולד בבית רגיל להורים הרוצים בו ורוצים לגדלו.

היו"ר ש' וייס:

האם אתם מקבלים את הצעתו של השר לשקול שנית, ולא להביא להצבעה היום את הצעתכם?

משה גפני (דגל התורה):

כן.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, אתם לוקחים את הצעתכם בחזרה, ואנחנו לא נקיים היום הצבעה. תודה לאדוני שר המשפטים.

ח. הצעה לסדר-היום

פעילות חברות הגבייה הפרטיות והשלכותיה

על-פי הערכות זהירות, פועלות כיום בישראל כ-200 חברות גבייה פרטיות וכן עשרות גובים בודדים. לדאבון הלב, כל בריון יכול היום להפוך לגובה פרטי, וכל קבוצת אנשים אלימה יכולה לזכות בתואר "חברת גבייה פרטית".

המניעים לתופעה שלילית זו יסודם בקשיים הפיננסיים שאליהם נקלעו ונקלעים לאחרונה אלפי בעלי עסק, סוחרים וחברות. מספרם של בעלי החוב מגיע לכ-650,000, ובהם כאלה שלא הצליחו לגבות את חובם זה שלוש ואפילו ארבע שנים.

מובן שהסעיף הראשון המוצע, 5א, אינו מוצדק. אינני יודע מדוע בית-המשפט, כשהוא נותן צו אימוץ, צריך שלגוד ענינו יהיה, למשל, מוצאם של הורי הקטין. ילד שנולד לאם ויום לאחר מכן ניתן ממנה, והיא אינה יודעת והוא אינו יודע, האם חשוב לנו מה מוצאה של האם? האם חשוב לנו מה הוא אורח חייה של האם, שיום אחרי הלידה או שעה אחרי הלידה או שבוע אחרי הלידה ניתקה מהתינוק? האם יש איוה קשר ביולוגי, המחייב את אורח החיים, את המוצא או את החינוך? אני סובר שאין מקום לסעיף הזה, ונדמה לי שחבר הכנסת רביץ רמז שהוא לא נחוץ, אבל זה סעיף מרכזי מאוד בהצעה.

בסעיף 2 להצעה מוצע לתקן את סעיף 9 לחוק העיקר, חוק אימוץ ילדים, ושם אנחנו חוזרים ומקשים תהליך, שהוא קשה מאוד ממילא. כאשר אם מוסרת את ילדה לאימוץ, אחרי חיבוטים שעברה כחוכה, והילד מתחיל להתאקלם במשפחה אחרת, הרי לחזור בכל שלב, כפי שנאמר כאן, לפני כל נקיטת הליך, אל ההורים של הקטין, ואם נפטרו או נבצר מהם למלא את תפקידם — להורי הוריו או למי מאחי ההורים, לחזור ולהבהיר להם את המצב המשפטי והעובדתי, פירוש הדבר להזמין עוד ועוד קשיים לשני הצדדים, לשתי המשפחות, ובעיקר, וזה העיקר, גם לילד.

אני סובר שסעיף 6 של ההצעה, המבקש גם תזכיר מאת רב המקום — אינני יכול לראות פסול ברב המקום — גם בו מוסיפים קושי. אפשר לשאול מה קורה לגבי אימוץ ילד שאיננו יהודי, גם אז נבקש את רב המקום? הרי יש גם כאלה.

אני חושב שההצעה בסעיפים 8 ו-9 בהצעת התיקון שלפנינו, המתייחסים לסעיפים 26 ו-27 לחוק העיקרי, משנה דברים מעיקרם. מקובל עלינו מאז חקיקת חוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואים וגירושים), התשי"ג — 1953, שבתי-דין דתי לעניין זה סמכותו נובעת מהסכמת הצדדים בעניינים האלה. פה מוצע לוותר על הצורך בקבלת הסכמת בעלי הדין לשם הקניית סמכות. זוהי ממש סמכות. אני חושב שהיא לא נחוצה ולא טובה.

אני מציע לחבר הכנסת רביץ ללכת בדרך שהתחיל בה, כלומר, להסכים לכך שחלק מהסעיפים — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני מוכן לעשות עסקה.

שר המשפטים ד' מרידור:

חשמע קודם את ההצעה שלי. כיוון שמיום הגשת ההצעה הזאת ועד היום הזה הסכמת לכך שחלק מן הסעיפים אינם נחוצים, אני מציע שתחשוב על הסעיפים האחרים ותציע הצעה

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 763 של חבר הכנסת יהודה פרח, בנושא פעילות חברות הגבייה הפרטיות והשלכותיה. בבקשה, חבר הכנסת פרח, הבמה שלך.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהצעה לסדר-היום שאני מעלה היום בנושא חברות הגבייה הפרטיות והשלכותיהן השליליות, אני מתכוון להציג את הבעיה על כל מעורמיה ומכאוביה, אבל גם להציע פתרונות.

הכנסת יהודה פרח הביא בפני הבית בעיה קשה וחמורה, שאנחנו מנסים להתמודד איתה. הגענו למצב קשה מאוד בלשכות ההוצאה לפועל, עד כדי כך שיש אנשים המחפשים את פתרון בעייתם מחוץ ללשכות ההוצאה לפועל, אצל גובים פרטיים. גובים פרטיים מותרים, מותר לאדם לגבות חוב. אלא שלעיתים עוברים היתאים האלה את מידת המותר, עוברים את גבולות החוק וגורמים לבעיות חמורות, שכמותן ראינו גם בכלי התקשורת בשנה האחרונה.

כדי להמחיש את חומרת הבעיה אציין מספרים. אם בשנים 1980 — 1986 נפתחו בממוצע 140,000 תיקים חדשים בשנה, הרי בשנת 1987 נפתחו 227,000 תיקים בשנה, בשנת 1988 — 280,000 תיקים חדשים. במלים אחרות, בעשר שנים גדל כפליים מספר התיקים הנפתחים בהוצאה לפועל. אין צריך לומר, שמספר הפקידים המועסקים שם כמעט שלא גדל.

הבעיה העומדת בפנינו איננה נוגעת דווקא לסכומים גדולים. כמחצית ממספרם של התיקים בהוצאה לפועל עניינם בסכומים של פחות מ-1,000 ש"ח כל אחד. כ-80% מן התיקים בהוצאה לפועל הם תיקים העוסקים בגביית שיקים, לאו דווקא בפסק-דין שמתכוונים לאכוף אותם על-פי חוק ההוצאה לפועל.

כיצד אנחנו מתכוונים להתמודד עם הבעיה הזאת? אני אפרט, אבל אני רוצה להקדים משפט אחד. גם כשיש לנו מערכת שיפוטית טובה, בעלת אמינות גבוהה, אם חולפות שנים מיום הגשת תביעה ועד פסק-הדין, ואחרי שמתקבל פסק-הדין והוא פסק-דין יפה וטוב והוגן ומקובל, אם הווכח איננו יכול לקבל את כספו או את הנכס שצריך להשיב לו — מה תועלת לו בכל המערכת היפה והטובה שהקמנו?

מה אנחנו עושים בעניין זה? יש מגוון רחב של אמצעים שאנחנו נוקטים אותם. הראשון נוגע לתחום החקיקה. עד לאחרונה, על-פי חוק פסיקת ריבית והצמדה, חוב בבית-משפט או בהוצאה לפועל היה צמוד ונשא ריבית בלתי צמודה של 4% לשנה. במלים אחרות, מכחינה כלכלית היה כדאי לא לשלם חובות.

הכנסת חיקנה את החוק הזה לפני זמן קצר. קבענו בחוק שמדיהם והלאה החוב יהיה צמוד וכאשר הוא בהוצאה לפועל תחול עליו ריבית של 10% וריבית צמודה. מעתה אין עוד כדאיות בהשאת החוב בהוצאה לפועל כלי לשלם אותו. גם שיעור הריבית הזה ניתן לשינוי אם ניווכח שהוא נמוך מדי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

למה זה לא חל על חובות הממשלה לאזרחים?

שר המשפטים ד' מרידור:

חבר הכנסת צבן, אני בעד השוואת מערכת החובות — גם זו של הממשלה לאזרחים. אני כוכן להשיב על השאלה הזו, אבל הרשה לי שלא להשיב עליה עכשיו. זה נושא אחר לגמרי.

היו"ר ש' וייס:

זהו נושא מעניין להצעה לסדר-היום.

שר המשפטים ד' מרידור:

העניין הזה הוא בעל חשיבות.

העניין השני שאנחנו עוסקים בו נוגע לתחום הטיפול המשטרי. אני סבור שאם יבוצעו פקודות מאסר ועיקולים, שגם להם נדרשים לפעמים שוטרים, כל מוסר התשלומים יהיה אחר. כרגע שיהיה ברור לכול שחובה לשלם, שאם לא כן

כ-500,000 תיקים, חלקם מלפני שנתיים, שלוש שנים ויותר, מונחים כאבן שאין לה הופכין על שולחנות ואצטבות בלשכות ההוצאה לפועל. באחדות מן הלשכות אין מקום להניח את התיקים, והם מונחים במסדרונות. העומס הולך וגובר מיום ליום, ומדי חורש בתי-המשפט ומערכת ההוצאה לפועל קורסים תחתם ואינם מסוגלים להתמודד עם הבעיה. התוצאה — פריחתן של חברות הגבייה הפרטיות, הייתי אומר: הפירטיות, האלימות, בסגנון המאפיה, שהן התשובה האומללה, לדאבון הלב, לקריסת מערכת המשפט וההוצאה לפועל.

לעיתים חברות הגבייה או הגובים עצמם נעלמים עם הכספים שגבו, ואז לא זו בלבד שבעל החוב אינו זוכה לקבל את כספו, הוא אף מפסיד את דמי העמלה בשיעור של 5% — 7%, ששילם מראש לחברת הגבייה.

הפיתוי של קבלת מזומנים בסכומים גבוהים מעביר על דעתם את הגובים, וגם גובים בלא עבר פלילי עלולים להיכשל, ונכשלים, ואינם עומדים בפיתוי.

על כן יש לשלול את עצם קיומן של חברות גבייה פרטיות. למותר לציין, כי העדר טיפול ממלכתי נמרץ בתופעה מגביר את קשייהם של בעלי העסקים, ומחריף את מצבם הכלכלי עד כדי פשיטת רגל וסגירת עסקים. ואין צריך לומר, כי קיים מתאם גבוה בין מספר העובדים ההופכים למוכטלים לבין סגירת עסקים ופשיטות-רגל.

אני קורא אפוא למשרד המשפטים, להנהלת בתי-המשפט ולמשטרת ישראל ליטול את החוק לידיהם ולהחזיר להוצאה לפועל ולמשטרת ישראל את חובת אכיפת החוק, יש לטפל בדחיות במאות אלפי התיקים שהצטברו בלשכות ומצפים לגאולה.

לא יעלה על הדעת, שמשרד המשפטים ומשטרת ישראל יתעלמו מן הקטסטרופה המתחוללת במשרדי ההוצאה לפועל וייתנו יד לצמיחה הרת-אסון של חברות גבייה, שרובן מוגדרת כ"מאפיות" גבייה.

אני מציע לתכנן בהקדם את משרדי ההוצאה לפועל בכוח-אדם וביחידות שוטרים מיוחדות, שיופעלו אך ורק למטרות הוצאה לפועל ויתמקדו רק בנושא הזה. האמינו לי, זה יהיה ראוי ושווה כל השקעה. יחידות אלה יהיו כפופות להנהלת בתי-המשפט וימלאו נאמנה את המשימות שיוטלו עליהן.

ברור לי, כי כדי לממש את ההצעה הזו ולבצע את ההצעה, יש להטיל אגרה בשיעור של 7% — 10% מסך הגבייה, שתחול על החייב ולא על בעל החוב; שתחול על החייב משום שהחייב — בדיון חייב. הוא קיפח וגרם נזק חמור לבעל החוב, ומן הדין שישלם 5% — 7% מסך הגבייה, זאת, במקום דמי עמלה ושכר טרחה רצחני גבוהה של 30% — 50%, שבעל החוב משלם כיום לחברת הגבייה.

אני חוזר ומבקש משר המשפטים, משר המשטרה ומהנהלת בתי-המשפט לפעול יחד למען מימוש הצעה זו בהקדם, מתוקף חוק שאני עומד להגיש לכנסת. אני מבקש להביא את ההצעה לדיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

חודה רבה לד"ר יהודה פרח. אני מזמין את שר המשפטים להתייחס להצעה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, גברתי ורבותי חברי הכנסת, חבר

יש לממשלה מאגרי מידע רבים. היא רשאית להשתמש בהם ולהעביר מידע מזרוע ממשלתית אחת לזרוע ממשלתית אחרת. כך עושה מס הכנסה, ואני חשבתי לשקול את האפשרות לאפשר זאת גם להוצאה לפועל. הממשלה יודעת כאמצעות מאגרי מידע שונים, למשל מרשם תושבים, משטרת הגבולות, רשם החברות, על זהות בעלי מניות, על מבוטחים בביטוח לאומי, יש שם חשבונות הבנקים של רבים ממקבלי הביטוח הלאומי — אפשר להשתמש במידע זה כדי לעקל כספים למי שמסרב לשלם חוב על-פי פסק-דין: אלא שיש כאן שאלה לא קלה של פגיעה בפרטיות, ואנחנו בודקים את העניין הזה על כל היבטיו.

אנחנו גם עוברים למחשוב מלא יותר של ההוצאה לפועל, כפי שהתחלנו, וזה כבר נעשה בכמה לשכות.

יש עוד כמה הצעות, אבל אינני רוצה להיכנס לפרטים. אני רוצה לומר לחבר הכנסת יהודה פרח ולחברי הכנסת האחרים הנוכחים באולם: השאלה ידועה לנו. הבעיה קשה. אנחנו מנסים להתמודד איתה, ואני מאמין שבחור זמן מה, אם נמשיך בדרך שבה התחלנו, נביא להקלה משמעותית גם בהוצאה לפועל. אני מציע לחבר הכנסת יהודה פרח, אם יאות, להסתפק בתשובתי זאת, ואם הוא רוצה להגיש הצעת חוק, כפי שהוא אמר לנו — נדון בה כאשר היא תוגש.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פרח, האם אתה מסתפק בשלב זה בהודעת השר?

יהודה פרח (הליכוד):
כן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לשר המשפטים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדה.

קריאה:

יש הצעות אחרות.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, ברגע שחבר הכנסת אשר הגיש את ההצעה לסדר-היום מסתפק בהודעת השר, אין הצעות אחרות. אחת הסיבות לכך שאנחנו מבקשים מהשרים לבקש מחברי הכנסת הסתפקות בהודעה היא כדי שיהיו פחות הצעות אחרות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יש לדון בשאלה, מדוע החברות האלה צצו — — —

מופעל המאסר על אי-תשלום חוב — אנשים יחששו לא לשלם.

לצערי הרב, יש לנו עומס גדול של פקודות מאסר ואין לנו שוטרים במניין מספיק כדי שיבצעו אותן.

פנינו למשטרה בהצעה שונה כמעט מזו שהציע חבר הכנסת יהודה פרח. הצעתנו היא, ששוטרים יורשו לקבל שכר תמורת פקודות מאסר שאותן יבצעו אחרי שעות העבודה. יש דיון במשטרה בעניין זה, יש להם הצעות שונות במקצת, אנחנו נמצאים במהלך הדיון ואני מקווה שהעניין יבוא על פתרונו.

העניין השלישי הוא בתחום האגרות. אני כבר פנית וביקשתי מוועדת האגרות הממשלתית לתקן את אגרות ההוצאה לפועל. הכוונה העומדת לנגד עיני היא לקבוע רצפה, סכום מסוים, שכל פותח תיק יצטרך לשלם אותו. אני לא רוצה למנוע אנשים מלפתוח תיק בהוצאה לפועל גם אם מדובר על שיק בסכום של חמישה שקלים. אבל כשיש הרבה מאוד שיקים בהוצאה לפועל שסכומם הוא 30 או 40 שקל, למשל מתחנות דלק — המערכת משלמת מחיר גבוה מאוד. אני רוצה להגיע לכך שהחייב ישלם גם את המחיר הזה. תחילה ישלם הזוכה, אחר כך נעביר זאת לחייב.

עניין אחר נוגע לתחום המיסוי. אנחנו מציעים לשנות את ההוראות המחייבות, מבחינת שלטונות מס הכנסה, הגשת תביעה לכית-משפט כתנאי להכרה מצד שלטונות המס בחובות אלה. אנחנו חושבים שעד סכום מסוים, נניח 1,000 שקל, אפשר יהיה להכיר בחוב כחוב אבוד גם בלי פתיחת תיק בהוצאה לפועל על שיק של 1,000 שקל. זה מכבד על המערכת, ולדעתנו בלא הצדקה כאשר מדובר בסכומים נמוכים אלה.

תחום אחר שמוצע הוא להעביר את פעולות העיקול של הוצאה לפועל מפקידי ההוצאה לפועל ובתי-המשפט שעושים זאת, לחברה חיצונית, כמו "ממן" למשל, כפי שהמכס עושה בעיקולים שלו. העניין אינו פשוט, זו שאלה סבוכה, אנחנו מטפלים בה ובודקים אותה.

עניין אחר הוא תוספת רשמים ופקידים להוצאה לפועל. אנחנו במגע עם משרד האוצר. יש לי סיבה לומר שאני כמעט בטוח שבקשתנו לתוספת חקנים להוצאה לפועל, גם של רשמים וגם של פקידים, תיענה במידה מסוימת.

בתחום המינהלי יש הצעה שהיא מהפכנית, אבל יש בה גם קושי. אני רוצה לומר לחברי הכנסת מה הוא הקושי. כאשר אדם חייב כסף למס הכנסה והוא מגלה פתאום שיש עיקול בחשבון הבנק שלו — על-פי פקודת המסים (גבייה) זה מותר.

ט. הצעות לסדר-היום

האירועים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את ראשון המציעים, חבר הכנסת מוחמד מיעארי, בבקשה.

לכל חבר כנסת יש עשר דקות לכל היותר. אין חובה למצות את הזמן. אולם, הניסיון מלמד שיש מיצוי מלא של הזמן, ודאי בנושאים כאלה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המחקרית לשלום):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כל מה שצריך אדם כארץ ובעולם לעשות היום כדי לקבל תמונה על מה שמתרחש

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. מכיוון שבדרך כלל המליאה מתורגלת בריטואל של הצעות אחרות, לא הספקנו לקרוא לשר, אבל הנה הוא כבר כאן.

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום שלנו הוא הצעות לסדר-היום מאת מספר רב של חברי כנסת — הצעות מס' 921, 921א', 915, 918, 920, 922, 931, 934, 938, 942, 946, 955 ו-962 — בנושא: האירועים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

מעשים כאלה, הן של כוחות הכיבוש והן של הפלגנות החמושות של המתנחלים, הפועלות פעולות יזומות או פרטיזניות, אפשר להפסיק את האינתיפאדה או לברוח מהתהליך המדיני או מבעיית זכויותיו של העם הפלשתיני — אינו אלא טועה, וחוכמתו מפוקפקת ביותר.

יתירה מזו, אני יכול לטעון, אפילו לקבוע, שהמצב הזה וכל מצב אחר רק משרתים את האינתיפאדה, כי המטרה המוצהרת של האינתיפאדה היא לזעזע ולקעקע את הכיבוש בשטחים הכבושים, ואכן, לפי מה שאנחנו רואים היום, ולפי עדותו של העיתונאי ולפי עדות כולנו, המטרה הזאת הולכת ומתגשמת בשטח. לכן, אין לאן לברוח. כל אמצעי יכול להוביל אל המקום אחד ולכיוון אחד — משאומתן, הכרה בזכותו של העם הפלשתיני, הידברות עם אש"ף, הקמת מדינה פלשתינית על יד מדינת ישראל, והדבר הזה יביא לנו לא רק רגיעה ושלום, אלא שמירה על נפשו של כל אזרח, וכך נשים קץ למרחץ הדמים, שאנחנו איננו יכולים לסבול אותו, ילדינו אינם יכולים לסבול אותו והעולם אינו יכול לסבול אותו.

היור"ש וייס:

תודה לחבר הכנסת מוחמד מיעארי. באותו נושא אני מזמין את חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברי הכנסת הנוכחים, שר הביטחון אמר אתמול, שהוא אומנם מבין למצוקתם של המתנחלים, אבל מצפה מהם לגלות כוח עמידה כמו המתיישבים בקו הצפון. אני מבקש לכרך את מר רבין, על שאחרי כ-18 חודשי אינתיפאדה הגיעה מצוקתם של המתנחלים לאוזניו, ואני מקווה שההכנה הזו תמצא את ביטוייה בפקודות חדשות ושונות לצה"ל, על-מנת שאפשר יהיה לנוע בכבישי יהודה, שומרון, יעזה בלי לחשוש לראשים מנופצים ולרכיבים בוערים.

שר הביטחון הרי מכיר את הקו בצפון מהיותו אלוף פיקוד הצפון ורמטכ"ל, ויש להניח, שהוא הכיר קמעא גם את 140 היישובים היהודיים ביש"ע — יהודה, שומרון ועזה. אם כן, כיצד זה הוא משווה את שני המגזרים, שהם שונים בתכלית השינוי כבעיית הביטחון שלהם וגם בתשובות ובטיפול שנתן להן צה"ל? בקו הצפון נמצא האויב מעבר לגבול, והוא מכה או מטריד מטרות-נקודה אחת לכמה זמן, ביש"ע — האויב נמצא בשטח הנשלט על-ידינו, והוא מכה בלי הרף.

בקו הצפון מהווים המתיישבים חלק ממערך ההגנה המרחבית, והצבא נשען עליהם. ביש"ע — לא השכלנו לראות במתיישבים כוח מגן. בקו הצפון האויב הוא אויב. ביש"ע האויב הוא לכל היותר ילד סורר, עם אינתיפאדה לגיטימית בעיני חברי כנסת, מקצת מפקדי צה"ל ושרים בממשלת ישראל.

אדוני היושב-ראש, הממשלה הזו אטמה את אוזניה לזעקות המתנחלים. אלפים רבים של פיגועים "לא היוזר" לממשלה הזאת. אם ובניה שנשרפו בשערי יריחו נשכו מלכה. מתיישבים שנרצחו בדר-ברכה ובצומת-קיר נדחקו לשכחה. חיללים שנחטפו — מר גורלם, והממשלה אדישה.

מה שאין מבינים בממשלה הזאת הוא, שהאינתיפאדה לא תישאר בתחומי יש"ע. היא תפלוש ותגלוש לתחומי ישראל הקטנה. היא כבר עברה לכאן, הן על-ידי ערביי יש"ע והן על-ידי ערביי ישראל.

מה שאין מבינים בממשלה הזאת הוא, שהאינתיפאדה לא תישאר בתחום האבן והנשק הקר. היא תהפוך למלחמה בנשק

בשטחים הכבושים הוא לקחת עיתון יומי, לעבור על הכותרות, ומייד הוא ייווכח באנדרלמוסיה, בתוהו ובוהו ובפשעים המתרחשים יומם ולילה, פשעים שיש בהם כדי לזעזע כל כן-אנוש שלא איבד צלם אדם.

אין ברצוני למנות ולשנן את פשעי הקטל, ההרג, הרצח, השרפות וההתנכלויות נגד כל מי שהוא פלשתיני בשטחים הכבושים. תאוות הנקם, הברבריות והטירוף לא פסחו אפילו על חמור, אשר כילו בו המטורפים האלה את כדורי נשקם הבלתי טהור ואף המזוהם.

על כן, אין פלא שהכול מידרדר והכול קורס תחתיו, ובראש ובראשונה הכיבוש עצמו. דבר אחד נשאר ויישאר יציב — העם הפלשתיני, זכויותיו, השלום הצודק והאינתיפאדה עד השגת השלום.

העיתונאי רוני שקד כותב היום ב"דיעות אחרונות": "צריך להודות כפה מלא, כי החוק והסדר אינם קיימים יותר בשטחים. את מקומם תפסה האנרכיה. המשטרה אינה מתפקדת. הצבא מתקשה לאכוף את החוק על המתנחלים ומתקשה לעמוד מול פעולות נקם יזומות של קבוצות המתנחלים נגד הערבים. הציבור הישראלי" — הוא אומר — "ברובו עומד אדיש נוכח שבירת מסגרות של חוק וסדר". והוא מוסיף: "גם בשומרון נעשו פעולות הענישה העצמאית מעשה של יום יום. פגיעות פיסיות, פגיעות ברכוש והצתת שדות. מול אלה עומדים המשטרה וצה"ל חסרי אונים. אש"ף משיג את אחת ממטרותיו — מחיקת כל דריקום בין מתנחלים לתושבי השטחים ובמקומו מלחמה של ממש, המעמידה את השנאה ומאיצה את פעולות האיבה ההדדיות".

אכן, זהו המצב. אולם, כבוד היושב-ראש, אל לנו לטעות ולא ינסה מאן דהוא לשטש ולבלבל. האחריות למצב מבוי, מסוכן והרה-אסון זה נופלת בראש ובראשונה על הממשלה, ובמיוחד על ראש הממשלה ושר הביטחון, אשר בעמדותיהם, בהתנהגותם ובמעלליהם הובילו את המציאות למצבה היום. אני מדבר על אחריות פוליטית וימינסטריאלית בלבד אלא על אחריות פלילית, לפי כל כללי החוק והמשפט הבין-לאומי, שאומץ במשך דורות על-ידי ארגונים ומוסדות בין-לאומיים ועל-ידי משפחת העמים. ללא ספק, במקדם או במאוחר, הם יצטרכו לתת את הדין.

כבוד היושב-ראש, נכון הדבר שהסכל האיום הוא מנת חלקו של העם הפלשתיני, בניו ובנותיו, בערים, בכפרים ובמחנות הפליטים במדינת פלשתינ הכבושה. אבל, הבעיה היא בעייתם של כל האזרחים במדינת ישראל ושל מדינות העולם כולו. אין אדם שיכול לעמוד היום מגד, ואין אדם שיכול היום לטעון: לא ידעתי. אדם כזה ימצא את עצמו שותף לאחריות האנושית והפלילית כמי שלא עשה מה שהוא יכול ולא עמד בפרץ כדי לעצור את הטרנדיה. ואכן, עדים אנו להתחלתו של התהליך ולשרשרת התגובות בארץ ובעולם. העמדה האירופית, דבריו של מזכיר המדינה בייקר, והתגובה על מעצרים של חברי התנועה "השנה ה-21" — מאשרים הערכה זו.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולשלוח בשמי ובשם רבים משוחרי השלום הצודק את ברכותי לעצורים ולתומכיהם מהתנועה "השנה ה-21", ולמחות נמרצות על התנהגותה של המשטרה ועל החלטת השופט הבלתי-מובנת, העומדת כסתירה לכללים ולחקדימים המנחים את בתי-המשפט ואת השופטים במקרים כאלה.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מי שחושב שעל-ידי

שומעים וקוראים מחזק אותנו ואת האינתיפאדה. רבים מחברי הכנסת והנכבדים היהודים תומכים בנו ומצדיקים אותנו. ויצמן, רמון, אלוני, בורג ואחרים מבינים אותנו ותומכים בנו; אני מבקש את סליחתם של האחרים התומכים בהם והוא לא הזכירם.

"כאשר הילדים שלנו שומעים ברדיו ובטלוויזיה את כל מה שנאסר על החיילים לעשות, הם מתחזקים ואינם פוחדים עוד מהצבא וגם לא מהמשטרה. אבל כלנו פוחדים מהדתיים; שלכם. שלושה דתיים מפחידים אותנו יותר מגדוד שלם של הצבא".

מיכאל בריזר (המערך):
גם אותנו.

רחבעם זאבי (מולדת):
ממשיך אותו פליט ערבי ואומר: "אם יהיו בחירות, ייבחרו מנהיגי האינתיפאדה והארגונים השונים. זה לא טוב לערבים, כי הנבחרים יעשו צרות ואנחנו נשלם".

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
איזו רמה — — —

היו"ר ש' וייס:
אני מבקש שלא להפריע. זאת ציטטה, אלה דברים בשם אומרם.

רחבעם זאבי (מולדת):
ממשיך אותו פליט ערבי ואומר: "השלום עם היהודים יושג רק אם תחזירו לכל הפליטים הערבים את אדמותיהם ואת בתיהם, ואם תתירו לכל הפליטים המפוזרים בארצות ערב לחזור, ואם תסכימו לסגת לגבולות של לפני 1967.

"ירושלים שייכת לערבים, והערבים ירשו ליהודים לבקר במקומות הקדושים ליהודים. תפסיקו לומר לירושלים שייכת ליהודים".

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
האם זה המכתב שקראת לפני חודש?

רחבעם זאבי (מולדת):
לא, זה מכתב שהגיע השבוע.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה מקבל מכתבים רבים.

רחבעם זאבי (מולדת):
לא אני קיבלתי את המכתב הזה. קיבל אותו חושב ראשון-לציון. לא הקשבת לדברים שאמרתי בפתיחה.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת זאבי, זמן חס, אנה ממך.

רחבעם זאבי (מולדת):
אני כבר מסיים. אומר אותו ערבי: "אצל המוסלמים ככל העולם חלה הקצנה דתית. יבואו ג'יהאד ומלחמת דת, שנושאים בחובם עתיד שחור ליהודים. אפילו כשהערבים לוחמים בינם לבין עצמם הם לא כוחלים בנקיטת אמצעים אכזריים, וודאי שזה יהיה כך במלחמה עם היהודים".

אסיים ברברי ירמיהו הנביא: "וירפו את שבר בן עמי על נקלה לאמר שלום שלום ואין שלום". תודה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. באותו נושא, הצעה לסדר-היום לחבר הכנסת יוסי שריד. בבקשה.

חס, גם אם ערפאת בינתיים מזהיר את הפלשתינים מפני כך. הוא נוקט מדיניות כזו מחשש שמאבק מזוין יוציא את ממשלת ישראל משלוותה, ואז יצוה צה"ל להכות כפי שהוא יכול. הוא חושב כך, אבל במהרה הוא יגלה שהממשלה הזאת אינה מסוגלת לתת פקודות כאלה, גם כשהחרכ תהפך בערי ישראל ובכפרים וגם כשהלצ'ניקובים ידברו.

מה שאין מבינים בממשלה הזאת הוא, שצה"ל עובר מהפך מצבא לוחם לצבא מפותח, מצבא יוסי לצבא אדיש, מצבא גאה לצבא מכובד ומושפל, מצבא שהצטיין בדיווחי אמת לצבא לבנטיני מצוי, מצבא העם לחיל משלוח, שמסכסכים אותו עם המתיישבים היהודים.

מה שאין מבינים בממשלה הזאת הוא, שיש גבול להתאפקות ולמשמעת האזרחית של המתיישבים. חודשים רבים אני עוקב אחריהם בחדרה מפני היום שבו הם יגיבו על-פי החלטתם ובעצמם. הנה זה בא, כי זה מוכרח היה לבוא. אחרי יותר מ-500 ימים ולילות של סכנה, מכות, אכנים, בקבוקים, מסמרים, ברזלים, שמן ושרשראות.

שר המשטרה איננו מבין את תפקידו כמי שאחראי לביטחון במזרח-ירושלים, שהפכה מתחת לאפו להיות בירת פלשתינ, שהיא כמו כל יי"ע, וגרוע מכך.

אני מבקש להביא לידיעת חברי הכנסת קטעים ממכתבו של פליט ערבי, החי ברצועת-עזה, אל ידידו היהודי בראשון-לציון:

"האינתיפאדה — בתודשים הראשונים של האינתיפאדה היה רוב הציבור הערבי נגדה, מחשש שזה ייתן עילה ליהודים לפעול נגד הערבים. הם חששו, כי בתגובה על התפרעות ערבית יגיב צה"ל ביד קשה והמחיר יהיה יקר מאוד. אבל במציאות היהודים חלמו, והערבים פעלו, היהודים התעוררו מאוחר, אבל עדיין לא מאוחר מדי.

"הזקנים מתייחסים לאינתיפאדה כרגשות מעורבים: מחד גיטא, נקמה ביהודים וכבוד לערבים. אך מצד שני, חשש מפני מהלך ישראלי, שיהיה מכאיב וקשה יותר לערבים משואת 1948 ומתבוסת 1967. כי ביניהם המאמינים, כי מדינת ישראל אפשרה את האינתיפאדה ונתנה לה להתפתח בכוונה, כדי שתהיה לה סיבה טובה לסלק אל מחוץ לשטחים הנתונים לשליטתה".

וממשיך אותו פליט ערבי ואומר: "חיסול האינתיפאדה — ישראל עדיין איננה רוצה לחסל את האינתיפאדה. אם היא היתה רוצה בכך, היא היתה יכולה לחסל את האינתיפאדה בתוך שבועיים.

"אצלנו הערבים, עדיין קיימת מרות של האב, וגם של הבן הבכור, על כל בני המשפחה, ובמיוחד על הילדים. הילדים שלנו חייבים לנהוג בדיוק לפי רצון האב, ואצלנו זה אפשרי שנשבור יד או רגל של בן משפחה המתנהג שלא כשורה.

"לכן, אם ברצונכם לחסל את האינתיפאדה, קחו את הילד שזורק אבן ותעלו אותו ביחד עם כל בני משפחתו על סנדר או משאית, שתפנה אותם לדרוס-לבנון או ליד הגשר ביריחו. כשתעשו זאת — תיווכחו כיצד כל היהודים יקבלו על עצמם את האחריות בטיפול בילדיהם, ואז יפסיקו לזרוק אבנים ויתחילו לזרוק סוכריות על החיילים שלכם".

ממשיך אותו פליט ערבי ואומר: "אנחנו רואים את החדשות בטלוויזיה ושומעים זאת ברדיו. יש בינינו כאלה שגם קוראים את העיתונים בשפה העברית. מה שאנחנו רואים,

אבל הלוואי שהייתי הורג אותו, הדברים היו מתפרסמים ואיש לא היה תובע ממנו דיין-חשבון על-פי חוק?
מי שתקפו חיילים ומפקדים מתהלכים חופשי — — —

מיכאל קליינר (הליכוד):

חבר הכנסת יוסי שריד, הכוונה שלו היתה לערבי מסוים, שיידה בו אבנים — — — אתה מעמיד את הדברים באופן שמתקבל הרושם, כאילו אמר זאת על ערבי לא מסוים. הוא התכוון לערבי שרוק עליו אבנים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין זה לכבודך להגן עליו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לספר לכנסת, שמפקד אוגדה בצבא-הגנה לישראל הותקף לפני כמה ימים על-ידי עשרות אנשים, שהוציאו מידו נשק. האם תוקף אחד ויחיד עשה ולו שעה אחת בבית-המעצר?

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת בגין אמר לך היום שהאיש ישב במעצר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ועוד אומרים: מילא ערכים, אבל כאשר מדובר בצה"ל, אנחנו עומדים על המשמר. עוד אגיע לזה, למי שעומד על המשמר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת בגין אמר היום שהאיש ישב במעצר.

היור'ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, במקום שזה נאמר לא ניתן — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מי שמשתתפים במיליציות — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אמר לך חבר הכנסת בגין, שהאיש ישב במעצר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני, איש לא ישב במעצר.

לפני כמה חודשים שלחנו לך מכתבים והוזהרו אותך מפני מיליציות הפועלות בשטחים ועושות דרך קבע מעשי תוקפנות והתגרות באוכלוסייה הפלשתינית בשטחים, ולא קיבלנו שום תגובה, ודאי לא תגובה של רצינות.

מה הבעיה? רבותי, הרי הכול יודעים במי מדובר. מסרנו שמות, מסרנו מקומות. אגב, אין צורך למסור, הצבא יודע בדיוק במי מדובר. איש לא נעצר. יום יום, לילה לילה.

מי שמקים מכלאות — בפתח-תקווה — מתהלך חופשי. לפעמים קוראים לזה "מחנות שהייה".

נואף מסאלחה (המערך):

היום קוראים לזה "נקודות איסוף".

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מי שנותר הוראה, מורה לערכים לענוד סימן — היו נותנים בהם סימנים — אינו עומד לדין, לא עשה שעה אחת בבית-המעצר. אני מקווה שהסימן איננו צהוב. מי שאומר — הוא היה בעבר ראש המטה הכללי של צבא-הגנה לישראל — ערבי זה כמו היה פראית, כמו עבד, כמו היה פראית, כמו עבד — מתהלך חופשי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני, במקום קודמי, לא הייתי קורא את המכתב. לא הייתי עושה עוד דברים רבים, אבל גם לא הייתי קורא את המכתב שקראו לנו כאן — נדמה לי שכבר בפעם השנייה — על שלושה יהודים דתיים המפחידים אותנו יותר מגדוד של חיילים. כי מי היה מאמין שיהודים, בתעתועי ההיסטוריה, יהפכו להיות פוגרומשצ"קים, לא כל שכן יהודים דתיים?

שר הביטחון מפציר בנו לעתים קרובות שלא נעסוק בצבא, שנוציא את הצבא מהוויכוח, ואנחנו נעתרים לבקשה הזו שלו, ומעולם לא הכנסנו את הצבא לחוך הוויכוח. שר הביטחון מפציר בנו שיהיה לנו שיח ושיג אחר. ובכן, דברי כאן הם בגדר שיח ושיג עם שר הביטחון.

לפני כמה ימים התפרסם פסק-הדין במשפטם של ארבעת חיילי "גבעתי". זהו פסק-דין נורא. הוא מתאר מציאות קשה מאין כמוה. בין השאר, קובע בית-המשפט שניתנו פקודות בלתי-חוקיות בעליל, וביחידה המשפט איננו מתייחס אל הפקודות האלה כאילו מדובר בחריג, כאילו מדובר בדבר יוצא דופן. אני נזכר בתקופה שלפני שנה וחצי, כאשר הוזהרו את שר הביטחון מפני פקודות בלתי-חוקיות בעליל. אני זוכר אפילו שחברי, חבר הכנסת יאיר צבן, דרש אז משר הביטחון דרישה נכונה מאוד, ואני חשכתי בעניין מסוים שאני צריך לחלוק עליו. אני רוצה לומר בהודמנות זאת, שחברי יאיר צבן צדק אז ממני.

אם כך, אם זוהי המציאות, ואם שר הביטחון עומד על כך שלא נעסוק בצבא, אני רוצה לשאול את שר הביטחון: אם ניתנו — וניתנו — פקודות בלתי-חוקיות בעליל, האם ארבעה חיילים כחטיבת "גבעתי" צריכים לתת את הדין, או שמא מי שנתן את הפקודות הבלתי-חוקיות בעליל הוא שצריך לתת את הדין? אתה, אדוני, אחראי לפקודות הבלתי-חוקיות בעליל. אין אחראי אחר.

ביום שישי שעבר, לפני חמישה ימים, הלכו 27 אנשים לעיר קלקליה כדי להגבין נגד הריסת בתים. הם נעצרו במחסום של צה"ל, והם עקפו אותו. אני מתנגד למה שהם עשו. אני מעולם לא עקפתי מחסום של צה"ל. אבל זה עניין של מה בכך. האנשים האלה יושבים מאז בבית-הסוהר, כבר חמישה ימים. הם לא פגעו באיש, הם כוודאי לא פגעו בחייל. שערה משעורת ראשו של חייל לא נפלה ארצה. דיברו אל החיילים בכבוד. והם במעצר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא "גוש אמונים".

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

באותה מדינה, באותו זמן, מי שהואשמו ברצח על-ידי בית-משפט ישראלי קיבלו חנינה ומתהלכים חופשי. ולא זו בלבד שהם מתהלכים חופשי והם חמושים בנשק, הם מקבלים, כנציגים רשמיים של מקום בישראל, את פניה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת. מי שאשמת הריגה תלויה ועומדת נגדו, משה לוינגר, מתהלך חופשי. אפילו יום אחד לא היה משה לוינגר במעצר, אפילו לא שעה אחת.

מי שמנופף אקדח בבית-המשפט לא ישב יום אחד במעצר. מי שאומר, ואני מצטט: "לא הרגתי ערבי, אבל הלוואי שהייתי הורג", לא ישב יום אחד במעצר, רגע אחד הוא לא ישב במעצר.

הכנסת חוקקה בשעתה חוק נגד גזענות. באיום מדינה — אני שואל אתכם — היה מופיע אדם ואומר: "לא הרגתי ערבי,

אמש, או אתמול, בכפר כפל-חארת' רצחו כרם קר נערה. אני רוצה לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, הדם של הנערה הזאת הוא כראש הורגיה, כמובן. אבל אם ההורגים האלה לא ייתפסו, לא ייתבעו ולא ייעצרו ולא יישפטו, הדם לא יהיה כראש הורגיה, הדם יהיה גם כראש ממשלת ישראל.

אני שואל: למה זה קורה? למה איש לא נתן את הדין ולמה איש לא ישב שעה אחת כמעצר?

ראובן ריבלין (הליכוד):
למה לתבוע ולחרוץ משפט לפני — — —

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת-ריבלין, הוא לא משיב.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לנסות ולהשיב על שאלה: האם הצבא והמשטרה משתפים פעולה עם המתנחלים? — לא ולא. אינני מאמין. האם הצבא והמשטרה פוחדים מהמתנחלים? — לא, אינני מאמין. ובכן קיימת אפשרות שלישית — — —

מיכאל קליינר (הליכוד):
אתה יוצא מהנחה כאשר העובדות לא ידועות לך.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת קליינר, כבר ניסית פעמיים לקרוא קריאות ביניים והוא לא מתייחס אליהן. לכן לא צריך לקרוא קריאת ביניים כפעם השלישית.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האפשרות השלישית היא — והיא כנראה האפשרות האמיתית — שהאנשים למטה לא מרגישים — — —

מיכאל קליינר (הליכוד):
אנשים זיהו את עצמם.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת קליינר, שלוש פעמים קראת קריאות ביניים, עכשיו זו פעם רביעית — די.

גאולה כהן (התחיה):
תן לו די חבל והוא יתלה את עצמו. הוא בעצמו יתלה את עצמו.

היו"ר ש' וייס:
חברת הכנסת גאולה כהן, יש לנו עוד 13 הצעות לסדר-היום.

מיכאל קליינר (הליכוד):
דעות, דעות, אבל איפה העובדות?

היו"ר ש' וייס:
די בסבך קריאות הביניים הזה לנאום הזה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האפשרות השלישית — והיא כנראה האפשרות הנכונה — שהאנשים למטה מרגישים את מצב הרוח למעלה. למעלה לא רוצים להתעסק עם המתנחלים, רוצים לעצום עין, רוצים לעבור לסדר-היום, כי במאבק הניטש בין יצחק רבין לבין משה לוינגר על השליטה בגדה — ידו של הרב לוינגר על העליונה.

שר הביטחון י' רבין:
מעניין שלך ולמשה לוינגר יש מכנה משותף — שניכם נגדי.

גאולה כהן (התחיה):
חס ושלום, הוא הנגטיב.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אבקש שלא להפריע לנואם לסיים את נאומו. שמרו את האנרגיה. יש עוד 13 הצעות לסדר-היום.

מיכאל קליינר (הליכוד):
זורקים אבנים ו — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בהודמנות אחרת אעשה סקירה מתי הייתי נגדך. כמה היית רוצה אז לקבל את דעתי.

גאולה כהן (התחיה):
— — — דם של יהודים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני זוכר אותך בכל רגעיו החולשה שלך. הרי אתה מדבר על לכונן — אני זוכר אותך עומד שם על הגבעות ליד כיירות.

מיכאל קליינר (הליכוד):
מי מעוניין באיש שקט בגדה? רבין או לוינגר?

גאולה כהן (התחיה):
— — —

היו"ר ש' וייס:
חברת הכנסת גאולה כהן, אני פונה אלייך כפעם הרביעית. זה בהחלט מספיק בשביל הקטע הזה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לומר משפט אחרון. מדינה שבה 27 אנשי "השנה ה-21", אנשי שלום ואנשי מצפון, נמצאים בבית-הסוהר על דבר של מה בכך ומתנחלים אלימים אנשי דמים מתהלכים חופשי — מדינה כזאת היא סדום. סדום. ואתה — שר הביטחון של סדום, וחיים בר-לב הוא שר המשטרה של הסדום הזאת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
תתבייש לך.

ראובן ריבלין (הליכוד):
ביקשתי לשאול שאלה את חבר הכנסת שריר. אדוני היושב-ראש, למה לא נתת לי?

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, הוא ביקש שלא להשיב על שאלות. מה אני יכול לעשות?

מיכאל קליינר (הליכוד):
חבר הכנסת שריד, אין לך בושה.

גאולה כהן (התחיה):
— — — ואתה נתן זאת.

היו"ר ש' וייס:
גברתי, אינני צנזור. אני שומע כאן דברים שלא פעם אחת אני מתקומם נגדם. כדי שיושב-ראש הישיבה ישתמש בביטויים במסגרת כללי המשחק הפרלמנטריים שלנו — אלה צריכים להיות אין סוף ביטויים שהם לגמרי מחוץ ללקסיקון.

רענן כהן (המערך):
איזו דמות של הכנסת אתם מציגים בפני העם?

מיכאל קליינר (הליכוד):
— — —

שיהיה בהם הכוח אפילו לעמוד מול פרובוקציות. כל אחד עושה כאן פרובוקציות לאחר. זו שאלה של פרשנות.

דן תיכון (הליכוד):
לא כל אחד.

הי"ר ש' וייס:

גמרנו עם זה. אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת מסאלחה לומר את דבריו. חבר הכנסת ביטון, חברי הכנסת ריבלין וויינשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מזמין אותך לשבת לידי.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גולדשטיין, אתה באמת לא עוזר לי.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת וירשובסקי יחלץ אותך.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני עומד היום נדהם, נסער, מוחה ומזועזע. כמה חיילים משתמשים בספר הקוראן הקדוש. דברי האל משמשים נייר טואלט לבני אדם חסרי רגש אנושי. אני מוסלמי ומכבד את כל הדתות. הקוראן, שחולל בצורה המבישה ביותר בתוך בית-ספר, מכיר בדת היהודית

דן תיכון (הליכוד):

כמה פעמים כבר שמענו את זה היום?

ראובן ריבלין (הליכוד):

נואף מסאלחה (המערך):

— מכיר בנביאי ישראל ובעם ישראל, חבר הכנסת דן תיכון. מי שלא מזועזע מדברים כאלה — אוי ואבוי לנו, ולא משנה אם זה קוראן או תנ"ך. מותר לי, מעל במת הכנסת

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

כולנו מזועזעים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אין לכם סבלנות אפילו לשמוע את זה? תתביישו. אתם לא בני אדם. איכרתם את האנושיות שלכם אם אין לכם לסבלנות לשמוע אותו אומר דברים כאלה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש להפסיק. חברי הכנסת, אני רוצה להודיע לכם שאם תהיינה צעקות, למרות המזג הטוב שלי, אני אזהיר ואוציא ללא רחם. זה צריך להיות דיון מסודר, עם כל הקושי שיש בו. אני מבקש לאפשר עכשיו לחבר הכנסת מסאלחה לומר את דברו, ואני מבקש לא להפריע לו. בבקשה, חבר הכנסת מסאלחה.

נואף מסאלחה (המערך):

מה שבאמת מזעזע הוא, שאומרים שזו טעות, לא יודעים שזה ספר קוראן. קודם כול זה ספר מספרי בית-ספר, האם מותר להשתמש בו כפי שהשתמשו בו? לכבודה של מדינת ישראל ושל צה"ל צריך להעמיד את מי שעשו זאת לדין. לא כך מחנכים חיילים.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מעל הדוכן הזה הושמעו דברים חריפים הרבה יותר. מי שרוצה להגיב, ימצא לו מסלול תגובה משלו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת שריר שואל שאלות. למה לא נתת לנו לשאול אותו שאלה?

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, ההצעה הבאה לסדר-היום היא של חבר הכנסת מסאלחה, בבקשה.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני עומד היום נדהם, נסער, מוחה ומזועזע — חיילים משתמשים בספר הקוראן הקדוש, דברי האל, כבנייר טואלט.

גאולה כהן (התחיה):

הי"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, יש יבכה מתמדת ליד האוזן שלי, כבר רבע שעה, אני לא יכול להקשיב לדברי הנואם. חברת הכנסת גאולה כהן, את מנסרה.

גאולה כהן (התחיה):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד צוקר וחברת הכנסת גאולה כהן, חברת הכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר. חברת הכנסת גאולה כהן, לא ייתכן שאפנה אלייך עשרות פעמים ואת לא תתייחסי כלל לפניותי. אני קורא אותך לסדר פעם שנייה. אי-אפשר כך. לא יעלה על הדעת דבר כזה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רעשן. רבע שעה.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר, הנושא מוצה, נכון לרגע זה.

גאולה כהן (התחיה):

הי"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש ממך להפסיק.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כל הזמן צועקת.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פארס, מספיק.

גאולה כהן (התחיה):

הי"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גאולה כהן, קראתי לך לסדר בפעם השנייה. זה פשוט בלתי אפשרי.

מיכאל קליינר (הליכוד):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קליינר, אל תסייע לי. חברי כנסת נבחרו כדי

אני קורא לשר הביטחון לאכוף את החוק בשטחים הכבושים. אתה אחראי לשלומם של האזרחים הערבים במידה שווה, כפי שאתה אחראי לשלומם של התושבים היהודים ביהודה ובשומרון. לא ייתכן שהערבים, שרבים מהם אינם משתתפים בשום פעולה אלימה או עוינת, ייענשו ענישה קולקטיבית, או על-ידי מפקדים מקומיים, כפי שקרה בנחלין, והמפקדים אכן הודחו, או על-ידי מיליציות של מתנחלים, אשר זורעים שרפות, פגורמים, ופוגעים באזרחים.

הבה נראה מה קרה עם ערביי ישראל. זו בעצם היתה ההצעה לסדר-היום של הרכה חברים כאן. אני רוצה להביא לדוגמה את מה שאמר השופט כנאי. אני יודע שזה סוביידיזציה, ולא אחייסם לפסיקה שלו. אני מנוע מכך. אולם הוא קבע, שמקרה של יהודי הוזק בקבוק מולוטוב על ערבי אינו כמקרה של ערבי שונא שעושה זאת. מתוך רצון להתנקם במדינה ובאזרחיה. כולנו שווים לפני החוק. מי שמבצע פשע, ערבי או יהודי, או פוגע בחוקי מדינת ישראל — חייב להיענש.

שמעתי ברדיו את דבריו של ראש העיר נהריה. ולזכותו של השר אולמרט יאמר, אני משבח אותו על כך, שהוא ניסה בטלפון לעצור אותו בדבריו. ראש העיר נהריה אומר: אינני רוצה ערבים בנהריה. יש כ-250 משפחות ערביות שגרות בנהריה. אלו משפחות טובות, אזרחים טובים ונאמנים למדינת ישראל. הוא לא רוצה אותם שם. הוא מאיים — והיו על-ידי שני קציני משטרה בכירים, מוצפי ועוד אחד, אינני זוכר את שמו. איך יכול להיות שאדם מדבר כך על אזרחי ישראל הערבים?

קודם אמרו שהערבים אמרו "עליהם". היום אני רואה שהדבר הוא הפוך, נכחרי ציבור עושים זאת.

ראש העיר רמת-גן, צבי בר, אומר שכ-80% מהפשעה בתל-אביב נעשית על-ידי ערבים. יש עובדות המלמדות על שיעור שבין 18% ל-20%. זה האחוז שלנו באוכלוסייה. לצערי הרב, זה אחד הדברים היחידים שאנחנו שווים בו.

ראש העיר פתח-תקווה הוא לדעתי גזען, ואני אחראי לדברי, כי הוא התחיל להכשיר מכלאות, מה, אנחנו חיות? אנחנו פועלים. מדינת ישראל נבנתה בידי פועלים. מי אינו מכבד פועל, עובד אדמה, מנקה זבל ועובד ניקיון? הם לא באים לתל-אביב או לרמת-גן לחבל או להרוג — רובם של הערבים שומרי חוק. אם יש אחדים יוצאים מן הכלל, צריך לפעול לגביהם לפי החוק. אני קורא לכל חברי מועצת עיריית פתח-תקווה להפסיק את הניסיון הזה. היום הוא קרא לזה תחנת איסוף, מאסף.

אני רוצה להזכיר — והזכיר את זה חבר הכנסת יוסי שריד — את דברי חבר הכנסת רפאל איתן, שהתראיין בטלוויזיה האמריקנית, מחוץ אל חוף, ואמר: הערבי הוא פראי, הערבי הוא עבר. אנחנו לא נולדנו ערבים של איש, אנחנו לא נולדנו פראים. מספיק עם עלילות דם. מי שסבל מעלילות הדם — אנחנו, הערבים, למדנו את זה היטב, למדנו את זה באחד-העם, נכחנו בבגרות — זה אתם, היהודים. הייתם קורבנות של עלילות דם. אסור שחבר הכנסת יבוא ויכליל את ההכללות האלה.

רוצים דוגמאות נוספות, שאתם יודעים אותן? השר פרץ הציג להגלות את כל משפחתו של מיידה אבן, את אלה ששלחו אותו. היה שר נוסף, ואני לא רוצה להזכיר את שמו, שרצה טרנספר פנימי.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
תגיד שזה שר החקלאות.

אני מזועזע מהמיליציות פורקות-העול, הצמאות להרס ולהענשה, ששורפות חבואה וקש, עוקרות עצים, מנפצות זכוכיות ודורי שמש, ולבסוף הורגות נערה ופוצעות נערים חפים מפשע, אלא אם כן להיות ערבי זה פשע.

אדוני שר הביטחון, אחמול נהרג בדם קר ערבי עובד אדמתו על הטרקטור שלו בשעה תשע בערב. זה פורסם ב"מעריב". אדוני השר, האחריות היא שלך ועליך. ביטחונם של התושבים הערבים הוא פיקרן בידך. לאן הגענו? בראשית דברי אני קורא לך, אני קורא לראש הממשלה ולממשלה כולה: הפסיקו את ההשתוללות, הפסיקו את ההתעללות ואת ההסתה נגד ערביי השטחים ונגד הערבים אזרחי מדינת ישראל. אינני רוצה להגיד, שההיסטוריה תשפוט אותך ואותנו, אדוני השר. אתה חייב לפעול, ומייד. עליך להעמיץ לרין אותם חיילים פורקי עול ואת המתנחלים, המיליציות הפנטיות, אשר לא זו בלבד שמתעללות בערבים, אלא הרימו ידיים אפילו על חיילי צה"ל. וכולנו יודעים זאת.

אדוני היושב-ראש, אנו עדים גם היום הזה לכותרות ראשיות בעיתונים. אני מצטט את "מעריב", לא את עצמי. כותרת ראשית ב"מעריב": "זעזוע במערכת הביטחון. מתנחלים ירו כמו מטורפים והרגו נערה". הנערה אבתיסאם בת 16, מכפר כפל-חארת', נהרגה בפתח ביתה. שניים נפצעו, אחד מהם אחיה. מתנחלים מהשומרון הם שהתפרעו אחמול בכפר כפל-חארת' וגרמו למותה מיריות של אבתיסאם כוציה, בת 16, תושבת הכפר. זו המסקנה שאליה הגיעו גורמים בצה"ל ובמשטרת ישראל, אחרי חקירה ראשונית ואיסוף ממצאים בשטח. התושבים הערבים טוענים, שהיו ארבעה פצועים. גורם צבאי בכיר הגדיר את המקרה כינודלים לשמו. הוא הדיגש, כי המתנחלים נכנסו לכפר במטרה לבצע סיור אלים, מהשדות וההוואדיות — מעשה חסר תקדים בחומרתו. הם ירו כמו מטורפים. המעשה הנפשע הזה נעשה בידי כ-30 מתנחלים מזוינים כנשק אוטומטי ובאקדחים. הם הגיעו בשעות אחרי הצהריים למבואות הכפר, התפצלו לשתי קבוצות, קבוצה אחת צעדה דרך הוואדי, והשנייה צעדה כשבילי הכפר, שרפו קש, עקרו עצים, ירו, נפצו וגזגזו. פגעו בדורי שמש, בכלי רכב, אפילו הרגו חיה, חמור — למה החמור מרשה לערבים לרכוב עליו? — ואחר כך הרגו את אבתיסאם ופצעו אחרים."

חברי הכנסת, האיתניפאדה נמשכת כבר שמונה-עשר חודשים, ומה שקורה הוא הגברת האלימות — יש הרוגים ופצועים, ויש גם פגיעות באזרחים ישראלים, יהודים וערבים, בכבישים ובמקומות אחרים.

אני חייב להזכיר לכם את הצהרתו של מפקד בכיר בצה"ל אחרי יום דמים קשה שהיה בחג אל-פיטר, אשר בו נהרגו שישה תושבים ערבים ונפצעו בין 130 ל-150 — חלק אומר 130, חלק אומר 150 — המפקד אמר אז: "אנו נדהמים ממידת השנאה שלהם כלפינו וממידת התעוזה של הפלשתינים".

מה צריך לקרות כדי שנבין, שהפתרון לבקעה הפלשתינית אינו בהגברת הדיכוי ואינו בתווה וכווה השורר בנדה-המערכת וברצועת-עזה, לא במיליציות חמושות ובמטורפים הנוטלים את החוק לידיהם, שאפילו ניסו לפגוע, ופגעו, בחיילי צה"ל. כוודאי אין הפתרון מצוי בטורר ובזריקת אבנים. הפתרון הוא פוליטי, ורק במשא-ומתן. אני תומך בכחירות כצעד או כשלם אשר יוביל למשא-ומתן בין הנציגים הפלשתינים לבין נציגי ממשלת ישראל. אני תומך במשא-ומתן ישיר עם כל גורם פלשתיני אשר יזנו את הטרור ויטכסו לקבל את החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338, ואשר יכיר במדינת ישראל.

שני דורות ותראה מה היה המחיר ששילם עם על משגה נורא או על מחדל בלתי-נסלח.

למשל, עומק השנאה ועוצמת הפחד בשני הצדדים אינם ניתנים למדידה. למשל, בזכו אדיר של אנרגיות לאומיות אינו ניתן למדידה. למשל, דה-פרודוקטיביזציה של חברה ישראלית, שבמאמץ אדירים עברה תהליך של פרודוקטיביזציה, קשה למדידה. אבל המחיר הכבד ביותר שאנו משלמים, אם שכיצע את העבירה. אם יש פשע, יש מי שביצע את הפשע. אם יש הוראה בלתי-חוקית בעליל, יש מי שנתן הוראה בלתי-חוקית בעליל. מי הוא? מי הם?

דיון זה מתקיים בצל פסק-הדין במשפט חיילי "גבעתי". יש אולי מקום לגאווה מסוימת על כך, שכית-דין צבאי במדינת ישראל, גם היום, ב-1989, מסוגל לפרסם מסמך כזה. אבל גאווה-זוטא זו עומדת בצל שתי רעות גדולות, האחת גדולה מחברתה. רעה אחת, הקטנה בין השתיים, היא שרק מבצעי הפקודה נענשים, ולא נותני ההוראה. אם יש עבירה, יש מי שביצע את העבירה. אם יש פשע, יש מי שביצע את הפשע. אם יש הוראה בלתי-חוקית בעליל, יש מי שנתן הוראה בלתי-חוקית בעליל. מי הוא? מי הם?

בהקשר הזה אני קורא לשר הביטחון לחשבון נפש. הדברים הוזכרו כאן, ב-13 בפברואר 1988, בעצרת "שלום עכשיו", פניתי אליך, בעקבות הדברים שאמרת על היד המכה והיד הקשה בשטחים, ואמרתי: "אתה, שר הביטחון, אחרי הכרזות המרגיזות ואחר ההנחיות שהורדת על צה"ל ונוכח מה שמתרחש בשטחים כל רגע, חישא באחריות אישית נוראה אם לא תקום מחר ותתייצב מול צה"ל כולו ומול העם כולו ותאמר באורח שאינו משתמע לשתי פנים: הפקודה להכות כדי לשבור עצמות היא פקודה בלתי-חוקית בעליל, ואני, שר הביטחון, קורא לחיילים לא למלא אותה. כך בדיוק עליך לומר".

עכשיו בא בית-המשפט ואומר את דברו הברור ותובע הוראות בכתב ותובע שיהיה ברור, שיש הוראות בלתי-חוקיות בעליל, שאל לו לחייל למלא אחריהן. ומישהם צריכים בחשבון נפש.

הרעה הגדולה יותר מתבטאת בדברי בית-המשפט על התופעה עצמה, דברים קשים. דברים כדברי בית-המשפט צריכים לעוצע כל בן תרבות וכל אדם שמפעמת בו תחושה של מוסר וצדק, כל מי שחיי אדם באשר הוא אדם יקרים בעיניו ומהווים לגבי את הערך העליון בסולם הערכים של החברה האנושית. בית-המשפט, לאחר שהוא מבצע תדהמה לא רק ממעשיהם של הנאשמים אלא מתגובותיהם של חבריהם, מהתבטאויותיהם של קצינים, מאדישות ומאטימות שהוא גילה במהלך המשפט, אומר דברים נכוחים: "בענייני הנאשמים אינם חריגים, והם לא שונים מאלפי חיילים המשתתפים בחטיבתם. אנו סבורים אפוא כי התנהגות הנאשמים אינה ניתנת להסבר על רקע אישיותם החריגה. כישלונם הוא פרי באושים של אי-הקפדה על נורמות, שמן הסתם קיבלה לגיטימציה ואף עידוד של מפקדים, ולראובן הלכ — גם של מפקדים בכירים".

זהו, לדעתי, כתב אשמה חמור לא רק ולא בעיקר על המערכת הצבאית ועל אותן חוליות שנפגעו בה. זה כתב אשמה חמור על הממשלה הזאת, זה כתב אשמה חמור מאין כמותו כלפי כל אזרח, שביורעין הרים את ידו למען הממשלה הזאת. זה כתב אשמה חמור גם כלפי כל מי שעומד מנגד, "ראש קטן", מכין את מה שקורה אבל לא מעז להתייצב בשער.

חברי הכנסת, זו רעה גדולה, גדולה מאוד. היא עלולה להצטלב עם עוד רעה נוראה, מה שקורה היום בשטחים. נאמר דברים כהווייתם: על-פי ניסיון ההיסטוריה וזהי ראשיתה של

נואף מסאלחה (המערך):
השר כ"ץ עזו הכחיש את הדברים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הוא לא הכחיש.

נואף מסאלחה (המערך):

אם הוא לא הכחיש, אני מגנה את זה ואני איבאב בזה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אפילו אם הוא מכחיש — זה שר שחי במשפחה סוציאל-דמוקרטית.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני היושב-ראש, ההסתה נגד ערביי ישראל עברה כל גבול.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, למה אנחנו צריכים לסבול — — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו לא צריכים לסבול כלל.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דראושה, תורך יגיע ותוכל לדבר.

עדנה סולודר (המערך):

נואף מסאלחה (המערך):

חברי הכנסת, אני מוסיף יותר מזה: מזכיר מועצת פועלי אשדוד יהודה בן-הרוש, שהוא גם חברי איש מפלגת העבודה, השבית מפעל כיוון שהחזירו שלושה פועלים ערבים מעזה. לפי הסכם ארצי מאז 1967 בין ההסתדרות, לשכת התיאום, משרד העבודה והרווחה ומשרד הביטחון, לחברים הערבים מהשטחים יש כל הזכויות, למעט הזכות להיות חברי ההסתדרות. ההסתדרות אפילו העניקה להם זכות לבחור ולהיבחר לוועד המקומי. מזכיר מועצת הפועלים צריך להגן על כל הפועלים. היה עוצר בעזה, כך נקבע. היה עוצר שהוטל על-ידי משרד הביטחון, על-ידי אלוף הפיקוד, אם כן, למה לפטר אותם, לא על רקע לאומני אלא על רקע אישי?

אני מסיים ואומר: ההסתה נגד ערביי ישראל עברה כל גבול, והדרגאות רבות. אני קורא לממשלת ישראל לשמור על החוק והסדר, לשמור על כל האזרחים, יהודים וערבים. אני קורא לאזרחים הערבים להיאבק במסגרת החוק למען שוויון אמיתי וצודק, למען זכויותיהם. אפשר להשיג את זה בדרכים דמוקרטיות, חוקיות, תוך כיבוד המדינה וחוקיה. תודה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם פורו. בבקשה, חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הביטחון, הדיון על האירועים בשטחים הכבושים הוא דיון על טרגדיה, שבה בניו לשני העמים משלמים מחיר יקר, מחיר כבד, מחיר בלתי-נסבל מדי יום ביומו. לא הכול מדיד. אפשר לספור קורבנות — קורבנות יהודים, קורבנות ערבים. אפשר לספור פצועים, אפשר לספור נכים, אפשר לספור עצורים, אפשר לספור שבויים, אפשר לכמת תקציבים. אבל יש דברים שאינם ניתנים לכימות, ורק ההיסטוריה תדבר כעבור דור או כעבור

סימן שאלה להתהוות לגבי הצורך לחסום את הפעולות הבלתי-חוקיות הללו.

אדוני שר הביטחון, אני קורא לך, מעבר לחילוקי הדעות שבינינו, והם עמוקים: זוהי שעה הרת-עולם, יש תחושה, לא אומר שאנחנו על סף התהום אבל אנחנו במרחק שלושה צעדים מן התהום. אם נתיר את הרסן, מה יהיה על החברה שלנו, מה יהיה על העם שלנו, מה יהיה על הבית הזה, שעומד בפני קרע, שכמו חושב להישבר מרוב ניגודים? אם לא תתגלה כאן יד חזקה, שתשים גבול לדברים הבלתי-אפשריים, הבלתי-אנושיים והמסוכנים הללו, אנחנו נהיה בצרה גדולה.

לצערי הרב, הלב מלא דאגה. הממשלה הזאת, על-פי טיבה, על-פי אופיה, איננה מסוגלת כממשלה — אני לא מדבר על אדם זה או אחר בה — ואולי גם אינה רוצה כממשלה לשים את המחסום הזה. מתבקשת, אם כן, הקריאה לכל בעל מצפון בארץ הזאת, לכל מי שעיניו פקוחות, לקום ולהתייצב בשער.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת צבן, המשפט האחרון שלך לא מובן לי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תוכל לשאול אותו במסדרון. אני מודה לחבר הכנסת צבן, רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריי — לחבר הכנסת עבדאללה דראושה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

אלי דיין (המערך):

אתה עוד חופשי, חבר הכנסת פורז? אתה עוד לא כלוא?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

בינתיים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי ברצוני לציין, כדי שיהיה ברור היכן אני עומד, שאני מתנגד לכל אלימות ואני רואה גם באינתיפאדה תופעה שלילית לחלוטין. אני מגנה בהחלט זריקת אבנים וכקבוקי תעורה. אלה מעשים חמורים, וצה"ל צריך לנקוט את הפעולות הדרושות נגד מפירי החוק והסדר.

ייתכן שהאינתיפאדה היתה פורצת גם אלמלא המתנחלים. ניתן אולי להבין את המניע של עם, הנמצא למעלה מ-20 שנה תחת שלטון כיבוש ואיננו רואה אור בקצה המנהרה. לא נראה שום פתרון מדיני באופק. עם זאת, עלי לציין בצער רב, שהאינתיפאדה מתחזקת בשל פעולות הן של המתנחלים והן של צה"ל.

אשר למתנחלים, בשנת 1968 גרר הרב לוינגר את ממשלת ישראל — היתה זו ממשלת מערך — לתחילתה של ההתנחלות. זה התחיל בעריכת סדר פסח בבית-מלון בחברון, אט אט זה התקדם לקריית-ארבע, לאחר מכן באה פרשת סכסטיה, לאחר מכן בא הליכוד והגביר את תנופת ההתנחלות.

אני רוצה לומר בצורה המפורשת ביותר, שלדעתי היתה זו איווולט ממדרגה ראשונה לאשר לקבוצה דתית פנטית להתיישב בלבה של אוכלוסייה ערבית צפופה. ברור לחלוטין, שהתנחלות של קבוצה יהודית כזאת כלב חבון משמשת איחות ברור לערבים, כי אנחנו באמת רוצים לרשת את הארץ, שבאנו בעצם לא לחיות לצדם אלא לסלק אותם ממקומם. כשם שלא הייתי רוצה שתושבי השטחים או פליטים משיח-מונים, הלוא היא רמת-אביב, קריית האינז'ינריה דהיום, יבואו ויגידו

התקוממות יהודית. אנו עדים לשלבים מתקדמים ומסוכנים של התארגנויות ברמות שונות בשל חיפוי מאורגן וממוסד גם על מעשים שכרגע אינם מקבלים לגיטימציה פומבית, של התנכלויות לתושבים ערבים, של מעשי נקם, של ניהול מדיניות פרטית כביכול של הרתעה. הדברים הגיעו לממדים כל ישרו.

מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים "בצלם" פרסם היום דיווח על לקט מהעיתונות בקשר לפעולות המתנחלים בחודש אחד בלבד, לקט של כעשרה עמודים על מה שקרוי "נטילת החוק לידיים", ולמעשה הוא פריעה ורמיסה לא רק של כל חוק אלא של כל נורמה אנושית בסיסית.

אני קורא לך, אדוני שר הביטחון, לבקש שיביאו לפניך, למשל, את כתבתו של נדב שרגא? בעיתון "הארץ" מ-26 במאי, הכוללת עדויות של מתנחלים על מעשים הנעשים, ובתוך כך עובדות בקשר לכך שגורמים מסוימים — ואני לא רוצה לעשות הכללות, כי אין להן מקום, אבל יש גורמים מסוימים בחוג הצבא, שכלשון העדויות נותנים חיפוי. אומר אחד מהם, מדרום הר-חברון: אנחנו יוצאים בלילה, מכסים את מספרי הרכב, נכנסים לתוך הכפר הערבי הסמוך ומתחילים בחגיגה. אחר כך מדברים על זה כאילו תיאורטית עם מפקדים של צה"ל, והם אומרים לנו לא-רשמית: אנחנו לא רוצים לדעת, אנחנו לא רוצים לשמוע. אלה הגלויים יותר מרשים לעצמם גם קריצת עין. אנחנו יודעים גם טוב מאוד עם מי לא לדבר על זה.

אדוני שר הביטחון, מוכרחים למצות בחקירה את חשיפת האמת בפרשיות הללו. עד כה לא שמת סכר לחופעות האלה, ועכשיו אנו עומדים לדעתי בדקה לפני השעה שתי-עשרה. מוכרחים לשים לכך מחסום, כי אחר כך גם אתם תבינו שזה מאוחר מדי. צריך לנהוג בתקיפות, כי ההתדרדרות היא בלתי-נמנעת. גאולה כהן רוצה לשים את יוסי שריד בכלא. אתמול שמענו את הדבר הפנטסטי, שזאבי רוצה לשים את פורז מ"שינוי" בכלא. מחר ירצו לשים אותך בכלא. אנחנו יודעים את זה מהניסיון של ההיסטוריה. הקיצוניות הזאת אינה יודעת גבולות.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

גם משמאל.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

נכון, גם משמאל, ואוי ואבוי לשמאל כזה.

שמעון שטרית (המערך):

ומה על הסרבנות? גם היא פוגעת בשלטון החוק.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת יאיר צבן הוא נגד סרבנות.

שמעון שטרית (המערך):

לא שמעתי זאת ממנו, שיגיד.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הניסיון ההיסטורי מוכיח מה קורה כאשר הסתף ממוטט את המערכות של הדמוקרטיה.

אדוני שר הביטחון, אני מבקש שתבחן באורח יסודי ודחוף את פעילותן של המועצות האזוריות ביהודה ובשומרון, שהפכו להתארגנות פוליטית להכשלת כל ניסיון ליצור תהליך מדיני, העלול, מבחינתם, להסתחיים בהחזרת השטחים תמורת שלום. בינתיים הן מארגנות את הכוחות ונותנות חיפוי למעשים שלא ייעשו, תחת מסך עשן של הסתייגויות מילוליות מכמה מן הפעולות הנעשות. אם זה נחוץ, יש לפזר את המועצות הללו ולמנות במקומן ועדות קרואות. בשום אופן אסור לתת לשום

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
מהי הקריאה "מוות לערכים", רבותי?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת קליינר, אפשרתי לך לשאול את חבר הכנסת פורז, הוא ענה לך.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
הקריאה "מוות לערכים" היא קריאה מסוכנת לנו כחברה. מי שחטא ייענש. הביטוי הגזעני הזה "מוות לערכים" — אבוי לנו.

חבר הכנסת יאיר צבן ציטט כאן מתוך הכתבה של נדב שרגאי. כאשר אותם מתנחלים נכנסים כלילה ומכסים את מספרי הרכב ויורים לכל עבר כמו מטורפים, ופוגעים במי שהם פוגעים, זה לדעתי אובדן שלטון החוק במדינה הזאת. אין לזה שום הצדקה, כי ברור שעל-ידי כניסה ליישוב ועריכת פוגרום כזה פוגעים בחפים מפשע, פוגעים באנשים שאולי היו רוצים לחיות את חייהם השלווים ואינם נותנים יד להפרות הסדר. אם זה אכן נכון, כמו שאומרים המתנחלים — וזאת ציטט חבר הכנסת צבן מהכתבה של נדב שרגאי — שמפקדי צה"ל באזור יודעים על כך, אבל חלק מהם פשוט מעלימים עין בקריצת עין, ואומרים שזה דבר טוב — אוי לנו ואבוי לנו, אוי לנו ואבוי לנו.

אינני מאמין שמערכת הביטחון שלנו, לרבות המשטרה, איננה מסוגלת לשמר את האנשים. אנשים כאלה צריכים להיעצר היום, ולהישאר במעצר עד תום ההליכים נגדם. אינני רואה דבר חמור יותר מפגיעה באנשים חפים מפשע. ברור שפעולות כאלה מקוממות את מי שרוצה לחיות חיים שלווים, אם נותר בכלל אדם כזה.

כשהרב לוינגר הועמד לדין — ועל מה, על הריגת סוחר נעליים ערבי שעמד בפתח חנותו, וברור שאותו אדם לא היה שותף לשום פעולה חבלנית — הוא אמר שהלכתי נגדם. אינני הזכות להרוג את אותו אדם. איזה מין ביטוי זה? איזה מין ביטוי זה: אני מצטער שלא הרגתי אדם חף מפשע? אפשר לתת גיבוי לאמירה כזאת? וכשרואים את התמונה של האיש בכיתת-המשפט, עם אקדח שלוף, אני שואל: האם כלכונן היינו? אנתנו לא רחוקים מזה, בהחלט לא רחוקים מזה.

ואחמול נכנסו תלמידי ישיבה לכפר כפל-חארת', על יד אריאל, הרגו ביריות נערה בת 16 ופצעו אחרים.

גאולה כהן (התחיה):
איך אתה יודע שזאת לא היתה הגנה עצמית? — —

אריה אליאב (המערך):
אלה לא בני אדם, אלה ציידים אדם — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברת הכנסת גאולה כהן, שאלת, הוא יענה. בלי ויכוח. תענה לה על השאלה שלה.

אריה אליאב (המערך):
אלה ציידים, אלה לא בני אדם.

גאולה כהן (התחיה):
— — —

נואף מסאלחה (המערך):
— — —

דוד ליבאי (המערך):
— — —

שהם רוצים לחזור ולהתנחל שם, כך אני חושב שזה משנה ממדרגה ראשונה לאפשר התנחלות יהודית בלב חברון.

גם לפני האינתיפאדה היה לנו עם עסק עם המחתרת היהודית, אותם גיבורים שפגעו בערבים חפים מפשע. כי הרי אין לנו ויכוח על העניין של הגנה עצמית. כל אדם זכאי להגן על עצמו ועל חייו.

יעחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
ראשי הערים היו חפים מפשע?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
הם היו בהחלט חפים מפשע, ואני אומר לך מרוע. אילו הם היו חייבים במשהו, צריך היה להעמיד אותם לדין.

גאולה כהן (התחיה):
— — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
חברת הכנסת גאולה כהן, לא עושים דין עצמי. אוי לה למדינה. שאת וחבר הכנסת לוי וכל אחד מאתנו יחליטו בה מי פושע ומי לא, ואנחנו גם נבצע את פסק-הדין. נניח שאני חושב, בחוס לב, שאתם גורם הרסני במדינת ישראל, שאתם מובילים את ישראל לאסון. האם זה נותן לי זכות לפגוע בכם? מנין בא הדבר הזה? אילו היתה מערכת הביטחון חושבת שאותם ראשי ערים הם פושעים, אפשר היה לפעול נגדם בדרכים חוקיות.

אני מציע לכם לא להצדיק בשום פנים ואופן נטילת החוק בידיים על-ידי מישור, משום שנטילת החוק לידיים היא דריסטרית. אם לכם מותר לעשות דין, מחר מישור אחר יעשה דין לעצמו, והדברים האלה מתגלגלים רחוק מאוד.

המתנחלים — ואני מצטער על שאתם תומכים בגישה הזאת — הם חסידי עין תחת עין, אבל לא עין תחת עין בהגנה עצמית, אלא עין תחת עין עם מול עם. פגע בי ערבי, אני צריך לפגוע בערבי במקום אחר. זה יעלה על הדעת? זה דבר הגיוני?

מיכאל קליינר (הליכוד):
אני לא שמעתי — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
לא נותנים גיבוי לזה? אני רוצה לומר לך שבישיבת כנסת שהיתה פה — — —

מיכאל קליינר (הליכוד):
— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
שאלת שאלה, הוא יענה לך. ויכוח — לא.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני רק אענה לך, שבישיבה שהיתה כאן שאלתי את חבריך, האם הם מגנים את זריקת האבן על אותו נהג ערבי שנהג בכביש בין קריית-גת לבין אשקלון ונהרג. לא שמעתי גינוי. אמרו: אם זה משרת את הביטחון, זה טוב.

מיכאל קליינר (הליכוד):
לא, לא, לא.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
יכול להיות שהשיטה היא כאמת: נפגעת על-ידי ערבי, תכה ערבי במקום אחר; מה זה חשוב?

מיכאל קליינר (הליכוד):
לא, לא, לא.

אלי דיין (המערך):
בדיוק.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
רבתי, אנחנו פה לא טריכונל, איננו שומעים עדים. אני אומר: לכאורה, על פני הדברים, כפי שהדברים נראים, וכבר קרה בעבר שנערה בשכם, עיישה בחש, שישבה בתוך המאפייה של ההורים שלה, נהרגה, והורשעו במעשה מתנחלים. אז היתה הרשעה של בית-משפט, וניסו לזייף את הקנה, וכל הסיפור.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת פורז, יש לך דקה אחת לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אבל הם מפריעים לי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברת הכנסת גאולה כהן, הזהרתי אותך כבר פעמיים, ועוד רגע אוהיר אותך בפעם השלישית ואוציא אותם מהאולם. לא אהסס לעשות זאת. יש קריאות ביניים, יש סערת רוחות, אבל יש גם גבול.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
רבתי חברי הכנסת, לא נותר לי הרבה זמן, תנו לי אפשרות לסיים, תנו לי אפשרות.

אני מזהיר כאן ואומר, חברי הכנסת: לא ירחק היום — והלוואי שאני טועה — וקבוצה כזאת של מתנחלים תעשה טבח בכפר ערבי נוסח סברה ושתילה. אני גם מבין את היצרים האלה: פגעו בנו, בואו נחזיר להם. אני לה למדינת ישראל כיום שבו אנשים שלנו, יהודים, יכצעו טבח נוסח סברה ושתילה בכפר ערבי, ואני רואה לגנד עיני איך התסריט הזה הולך לקרות.

לכן אני מציע להוציא לאלתר את הגורמים הללו מתוך ריכוזי האוכלוסייה הערבית הצפופה, להוציא אותם מקבר-יוסף, להוציא אותם מלבה של חברון. זה איננו תורם לביטחון.

גאולה כהן (התחיה):
טרנספר של יהודים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
יבואו במקום חיילי צה"ל. אנחנו לא צריכים אותם שם, לא את הפרובוקציות.

ועכשיו, אני עובר לנקודה האחרונה. אני רוצה לומר לך, אדוני שר הביטחון: משפט חיילי "גבעתי" הוא פרשה חמורה מאוד, במיוחד משום שזה לא היה חריג, אלא זו היתה נורמה, ועל כך מתריע בית-הדין הצבאי. אני רוצה להניח לטובתך, שכאשר אמרת מה שאמרת לא התכוונת שמדובר יובן, שלאנשים כפוחים, אחרי שהם כבר נתפסו, ישכרו את הידיים ואת הרגליים. אבל ההוראה שלך פורשה על-ידי קצין, שנאלץ לכסוף ללכת, ואני מצר מאוד על כך שהוא הועמד רק לדין משמעתי. יהודה מאיר היה צריך לעמוד בפני בית-דין צבאי כפושע מלחמה. זו היתה עבירה חמורה מאוד.

דבר נוסף ואחרון שאני רוצה לומר נוגע לפרשה המסמלת בעיני את הכיעור, וזה המעשה של מריחת רחוב ראשי בעזה בזפת. כביכול הלכו חיילים למחוק סממאות, אבל סופו של עניין היה מחזה מתועב, וגנדיסטי, אינני יודע איך לכנות אותו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, נא להפסיק, חבר הכנסת אליאב וחברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש להפסיק מייד.

מיכאל קליינר (הליכוד):

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אני מודיע לכם שאני אפסיק את השיבה. אתם רוצים להתווכח? חברת הכנסת גאולה כהן, חברת הכנסת גאולה כהן, אני מזהיר אותך בפעם הראשונה, אני מזהיר אותך בפעם השנייה.

מיכאל קליינר (הליכוד):
היא מנסה להציג עובדה, מתנפלים עליה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת קליינר, נתתי לה לשאול שאלה, אפשרתי לחבר הכנסת פורז להשיב לה, לא מתנפלים עליה ולא אתן שיתנפלו עליה, אבל היא צריכה לשמור על הסדר.

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש ממך שתקשיבי עכשיו לדיון. בבקשה, חבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
חברת הכנסת גאולה כהן, כרגע אינני מסתמך אלא על מה שהתקשרת מסרה. אני מניח שסביר להאמין, שאם נכנסו באישון לילה אנשים חמושים, והתרמילים שהם הותירו בשטח היו תרמילים של כלי נשק ישראליים — — —

גאולה כהן (התחיה):
יש גרסה אחרת.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
יש גרסה אחרת, ערכים עשו פרובוקציה, הרגו נערה באופן פרובוקטיבי? את יודעת מה? אנשים גם אומרים את זה בגלוי, אומרים שזה מה שצריך לעשות. אומרים בגלוי: זה מה שצריך לעשות, צריך לעצור את האינתיפאדה, ננקים בהם, עין תחת עין.

מיכאל קליינר (הליכוד):
לא.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת פורז, השבת, תתייחס עכשיו לדברים שלך, ואל תיגרר אחר קריאות הביניים, כי אתה צריך לסיים עוד מעט.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
עכשיו אני ממשיך בדברים שלי. רבותי, לפי הממצאים, האנשים שביצעו את הדבר הזה הם תלמידים של ישיבת "קבר-יוסף" בשכם.

קריאות:

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני אומר: לכאורה, אני מסכים, אני לא מרשיע, אני לא בית-המשפט. יש חשד. ההערה צודקת. לכן אני אומר: לכאורה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מגנה את הדברים הללו ואני מחכה שגם אתה תגנה אותם. לזה אני מחכה. אני מגנה כל פגיעה במקום קדוש ובספר קדוש של יהודים, נוצרים ומוסלמים. אבל אני מחכה שגם אתה כאיש דתי תעשה זאת ולא בדברים הסלחניים שנאמרו כאן. כאילו החייל לא ידע שמדובר בספר הקוראן. לצערי הרב, אותם אנשים שקמו לזעוק נגד חבר הכנסת נואף מסאלחה שהוכר שוב את הדברים הללו — הם אינם רוצים לראות את האמת, לראות את העובדות. מתעלמים מהעובדות.

המתנחלים אשר נכנסו אחמול לכפל־חארת' פגעו בכמה מכוניות, התפרעו, ניפצו זגוגיות, ירו בדודי־השמש, התחילו בהריגת חמור וכליו בהריגת אבתיסאם עבד־לרחים בת ה־16, פצעו חמישה ועזבו את המקום — המשטרה פתחה בחקירה אבל עדיין לא תפסו את הנאשמים. כפי שקרה במקרים אחרים, המשטרה והצבא באים באיחור רב, וכאשר הם מגיעים — הם אינם עוצרים איש. אפילו כשקורה מקרה כמו זה של הרוצח הנושא תואר "רב", לוינגר — גב במקרה כזה מחייחים אליו כמלוא הסלחנות, ומגיעים הדברים עד כדי כך שהוא מנופף כאקדח בתוך היכל המשפט, בתוך בית־המשפט, ומופיע כגיבור הגיבורים מפני שהוא רצח ערבי. הוא מקבל טפחות על השכם מאותם אנשי ימין שחלקם נושאים גם בתואר "רב".

הדברים הללו מצערים, ואני אומר אותם בכאב, כאדם שחי במדינה הזאת, כאזרח המדינה, כמי שחשובה לו החברה הזאת, כי חשוב לנו למצוא את הדרך לחיים משותפים של יהודים וערבים. הפלשתינים הללו שחיים כשטחים הם השכנים של מדינת ישראל, הם השכנים של היהודים היום, ויהיו שכניה גם מחר, ממחרתים, בשנה הבאה ועוד שנים רבות. האם בדרך הזאת תמצאו שפה משותפת אתם? כך תחיו אתם? על־ידי ליכוי יצרים? על־ידי העמקת השנאה בין שני העמים? לאן יובילו המתנחלים את המדינה הזאת?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אתה מדבר כאילו אין אינתיפאדה, כאילו לא ספגו המתנחלים במשך 16 חודשים אכנים על אכנים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
התייחס לזה ואל תיגרר לוויכוח. הוא שאל — ענה לו ותמשיך.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
האינתיפאדה היא מאבק לגיטימי נגד הכיבוש ולמען שחרור לאומי, למען חופש, למען שחרור מדינת ישראל מהכיבוש, מדינת ישראל משועבדת לכיבוש, היא איננה מדינה חופשית.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
לזרק אכנים זה בסדר?

מיכאל קליינר (הליכוד):
מה שעשו למשפחת מוזס זה בסדר?

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לא גם מה שעשו למשפחת מוזס אינו בסדר, ואני גינתי זאת. הייתי הראשון שגינה זאת; גם אנשי הציבור הערבים גינו זאת. אנחנו נגד כל פגיעה בחפים מפשע, נגד כל פגיעה ביהודים או בערבים.

הושע מצא (הליכוד):
אז למה אתה קורא להמשיך באינתיפאדה? איך אתה מעז?

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
האינתיפאדה היא מאבק לשחרור לאומי, אבל אני אומר

נכון שאולי ניתן יהיה לנקות אי פעם את הזפת הזאת בכל מיני חומרים כימיים, אבל, לאן הגענו? אנחנו מדברים על "טוהר הנשק", וחיילים שלנו הולכים ומורחים באופן וגדליסטי רחוב שלם בעזה זופת, משחירים ומטנפים אותו. איפה אנחנו עומדים בעניין הזה? הרי בסופו של דבר, אותם סוחרים, שחלקם ודאי רוצים לחיות בשקט, גם הם נגררים למעגל האינתיפאדה. אנשים שפוגעים בהם שלא לצורך, שמתנחלים מתנכלים להם — גם הם נכנסים למעגל האינתיפאדה. לאט לאט אנחנו גוררים כמו ידיו את כל השטחים המוחזקים על־ידינו להתלקחות טוטלית. אני חושב שאת הדבר הזה אנחנו צריכים למנוע.

לסיום אני רוצה לומר, שאני מקווה מאוד שכאשר ישררו תנאי שלום בינינו לבין שכנינו, בין היתר אותם תושבי השטחים ימשיכו לעבוד בישראל, כפי שבגרמניה המערבית עובדים טורקים, פורטוגלים, איטלקים ואחרים; וכל הדיבורים הללו על סגירת השטחים, הרעבת החושבים והסנקציות הכלכליות — גם הם, לדעתי, דברי הבל שלא יועילו במאומה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לחבר הכנסת פורז. רשות הדיבור לחבר הכנסת עבד־אלוהב דראושה, ואחריו — לחבר הכנסת חנן פורת.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לחזור שוב על אותו מקרה שבו חייל קרע מדפי הקוראן והשתמש בהם לצרכיו האישיים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אתם עושים דבר לא נכון. אתם נוהגים לא נכון.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
עדיין לא שמעתי שמי מכין חברי הכנסת, הן מן היהודים שדיברו כאן והן מן הדתיים שיושבים כאן. קם וגינה את המעשה הזה, גם לא בדברים הסלחניים של השר שדיבר כאן. לו היו הדברים אמורים לגבי התנ"ך — היה הבית הזה כולו נזעק. יהודי העולם כולו היו וזעקים.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מה עשו כחברון בספרי תורה?

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ראיתי את הדברים שעליהם נזעקו כאן. אתה לא קמת לזעוק נגד זה. אתה קיבלת זאת כעובדה מוגמרת.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
השר אמר שהחייל לא ידע שבידו ספר קוראן.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הוא אמר דברים סלחניים.

קריאות:

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
חברי הכנסת, זהו מקרה המצטרף לשרות מקרים אחרים שהיו. לאחרונה היה ניסיון לשרוף מסגד בחברון על־ידי המתנחלים. לפניו היה מקרה של שרפת מסגד באכטין בתוך ישראל, והמשטרה שפתחה בחקירה עדיין לא לכדה את מי ששרפו את המסגד, על אף שכל הדברים מורים מי שרף אותו. כי המבצעים השאירו עקבות אחריהם. הצבא נכנס למסגד והרג אנשים בתוך המסגד.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
איפה היית כאשר שרפו בתי־כנסת בעולם?

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

נואף מסאלחה (המערך):

אתה פאשיסט. בפאשיזם שלך אתה מחלל את העם. אתה נבחר ציבור.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

במעשיהם הם נוטלים את החוק לידיהם ככמערכ הפרוע. הממשלה כולה רועדת מפניהם. הפוליטיקאים מפרגנים להם. ראש הממשלה מגלה הכנה למעשיהם. שר הביטחון מתחנן בפניהם שיגלו בגרות, ואיננו מעז לגנותם או להענישם. חברי כנסת בכית הזה מעודדים אותם.

המשטרה והצבא נועקים כאשר אנשי שלום אמיתיים, כמו אנשי קבוצת "השנה ה-21", נעצרים בקלקיליה ומעצרים מוארך. אבל במתנחלים לא מעזים לנגוע. הם מעל החוק, מעל המשטרה, מעל הצבא. יש לברך את האנשים האמיצים הללו, שהלכו בתקופה כזאת לומר שלום לפלשתינים ולדבר אתם שלום: אחרי שעזבו אנשי "שלום עכשיו" את המקום, בא הצבא ועצר אותם פלשתינים אנשי שלום שפגשו את אנשי השלום הישראליים בכל מיני כפרים, ודווקא באותם כפרים שבהם ביקרו אנשי "שלום עכשיו".

אינני מסתפק רק בדברים שהמתנחלים עושים. המתנחלים מקבלים עידוד ממשרד-הגבול, מצה"ל ומהשב"כ. יש להוסיף על כך את ההתנהגות הפרועה, היומיומית, של אנשי מג"ב, צה"ל והשב"כ. הפוגעים בחפים מפשע ובכל מי שהם נתקלים בו בדרכם. התפתח אצלם סדיזם אמיתי. זה סדיזם לשמו לפגוע כך ברכוש, באנשים, בריהוט, להרוס בתים, לפצוע, לירות ולהשתמש בגז.

במקרה האחרון — חייל עשה את צרכיו במתקן מים מעל אחד הכתים. המשפחה הורעלה כולה והוועקה לבית-החולים, והתכר שזה היה כתוצאה מהרפז שאותו חייל השאיר.

הגיעו הדברים לידי כך, שמחפשים כל עילה כדי להכות, כדי לעצור ולהעניש. אספר לכם מקרה שהיה לפני ימים אחדים באחד המחסומים. אנשי המחסום עצרו קבוצה של פועלים. אחד החיילים שאל את אחד הפועלים שחזר מעבודתו: אתה נשוי? הוא אמר: לא. אני עדיין רווק. התחיל להכות אותו ולומר לו: למה אתה רווק? השני, שהיה רווק, חשש. שאל אותו החייל: אתה נשוי? הוא אמר: כן. אני נשוי. התחיל להכות אותו ולומר לו: התחתנת כדי שיהיו הרבה ערבים, ותגרשו אותנו מן הארץ. סדיזם לשמו. זה מקרה אחד מתוך מקרים רבים אחרים שאני יכול למנות אותם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש שתסיים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

או מקרה אחר — חייל עצר נער ושאל אותו: יש לך תעודת זהות? ענה לו: אני בן 15 שנים — זה היה באל-עמרי לפני ימים אחדים — אין לי תעודת זהות. הוא התחיל להכות אותו ולשאול: למה אין לך תעודת זהות? הוא היה בן 15 שנים.

לצערי הרב, הסדיזם הזה מתפתח בתוך החברה הישראלית. זה כואב לי, כואב לי כאזרח ישראלי. כאדם, כאדם שמאמין בצורך להגיע לשלום-אמת בין שני העמים, לדר-קיום אמיתי. אני אומר זאת גם כהורה, כאב ל-7 ילדים, ולא רק כפוליטיקאי. אני רוצה שהילדים שלי יחיו עם הילדים היהודים כבהנה ובדר-קיום, שלא נוריש לילדים שלנו שנהא, שלא נוריש

שאני נגד כל פגיעה בחפים מפשע. מאבק לגיטימי לשחרור לאומי הוא דבר נורמטיבי שגם העם היהודי עשה כאשר נלחם נגד המנדט הבריטי. כל העמים בעולם השלישי נלחמו נגד הכיבוש. והכיבוש הישראלי סופו לקרוס. הוא בתהליך של קריסה. אנחנו כבר עדים לראשית תהליך הקריסה של הכיבוש הישראלי. זו כבר ראשית התהליך של קריסת האימפריאליזם הישראלי כשטחים הכבושים. זה תהליך שהמתנחלים מאיצים אותו.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה מוביל לטרגרדיה נוספת בעולם הערבי. כך חשבתם 40 שנה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני מוביל להסדר של שלום שיבטיח את עתיד שני העמים. העתיד שלך איננו בהמשך הכיבוש.

יהושע מצא (הליכוד):

הובלתם את העם הפלשתיני מטרגרדיה לטרגרדיה ועכשיו אתם מביאים עליו עוד טרגדיה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

העתיד שלך הוא בשלום צודק שיבטיח את הזכויות שלך ושל העם הפלשתיני, שלום אמת שיבטיח את הזכויות של שני העמים.

יהושע מצא (הליכוד):

כואב לי עליך שאתה ממיט עליהם עוד טרגדיה.

נואף מסאלחה (המערך):

להיפך, אתה חושב היום כפי שאנחנו חשבנו לפני 40 שנה.

יהושע מצא (הליכוד):

אתם מובילים מטרגרדיה לטרגרדיה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת דראושה לסיים את דבריו.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

המתנחלים ששורפים בתים — — —

יהושע מצא (הליכוד):

גם נשיא המדינה הזהיר אתכם מפני הטרגרדיה הזאת, ולא נקלט לכם בראש מאומה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

המושיע הגדול.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה אש"ף, אתה פושע — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אתה מטורף.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מצא, אתה לא היית רוצה בקריאות כאלה ובאופן כזה של ניהול דיון בוועדה שלך.

יהושע מצא (הליכוד):

זה הבהדר בין פושע לבין אדם שמנסה בכנות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

מרחץ הדמים שהמתנחלים עושים מגביר את השנאה, מלכה את היצרים.

אני מבקש לחדד את הבעיה האמיתית העומדת בפני מערכת הביטחון, אולי בפני כולנו. אין היום בעיה המוגבלת ליחסים בין "מתנחלים" בלבד ובין אנשי מערכת הביטחון, אנשי החוק והמשפט בארץ. באל-עזריה, שם היו אנשי מעלה-אדומים. אלה אינם מתנחלי קריית-ארכע, אלא אנשים שבאו לגור במעלה-אדומים כי רצו להיטיב את תנאי החיים שלהם. הם משקפים את הפסיפס האנושי של מרכז ירושלים.

אנשי אשדוד ואשקלון הם מתנחלים? ראש העיר פתח-תקוה התבטא, ראש העיר רמת-גן התבטא, אחד על מכלאות והשני באופן אחר, התבטאות פגומה. האם האחד הוא יהודי משיחי והשני הוא פנטי? בקיבוץ אייל, כשרות הקיבוץ, מפט-רלים כדי למנוע דלקות. אילו הם היו בתנועת "אמנה" היו אומרים שאלה מליציות.

אבל צאו וראו לאן מביא אותנו הוויכוח הזה, וכדאי שנבין מה המציאות. אילו, חלילה וחס, היה ילד מקיבוץ אייל נפגע: אם, חלילה, ייחטף חיל בחיפה ויימצא שקרה לו אסון; אם ילד נוסף ביפו ילך לאיבוד, יעלם ויתגלה כי התעללו בו — האם יש ספק בלבנו מה תהיה התגובה?

צריך לשלול את לקיחת החוק לידיים, אבל צריך להבין מה היא המציאות שאנו חיים בתוכה כדי למצוא בעבורה את התשובות המתאימות, מוטב שמערכת הביטחון, המנסה כאילו לכונן את חציה אל המתנחלים — הם כאן, ומערכת הביטחון ושאריה עם ישראל כאן — מוטב שהיא תבין, שמיטשטש והולך ההבדל בין מתנחלים ובין מתיישבים ובין קיבוצניקים, ובין תושבי שכונות מצוקה ולא-מצוקה, ובין עורכי-דין במרכז תל-אביב ובמרכז חיפה. תיזהר מערכת הביטחון בתגובותיה. אם לא תשנה את מדיניותה, היא תמצא עצמה עומדת מול כל עם ישראל.

מוכן שלקחת החוק לידיים היא בעיה קשה, אבל אני סבור שהבעיה האמיתית היא למערכת הביטחון, לשר הביטחון, לבדוק מה גפוס במדיניות שהביאה אותנו עד הלום.

אלי דיין (המערך):
יש לשלול כל לקיחת חוק לידיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אני מסכים. אני ציינתי את זה בראשית הדברים.

גדליהו גל (המערך):
למה "אבל"?

עוזי לנדאו (הליכוד):
בלי "אבל". צריך שר הביטחון לבדוק, אחרי 18 חודש, מה לא בסדר אצלנו, מה לא בסדר במדיניותו. כי כן שהוא צודק ובין שהוא טועה, התחושה היום, בקרב ציבורים הולכים וגדלים במדינת ישראל, היא, שבמים ההם אין ממשלה בישראל, אין שר הביטחון בישראל, איש הישר בעיניו יעשה.

אליהו בן-מנחם (המערך):
התכוונת לכן שאין ראש ממשלה בישראל.

עוזי לנדאו (הליכוד):
התכוונתי. אני חייב לומר פה דבר נוסף. הרושם הנוצר בציבור הערבי מתגובות מערכת הביטחון כלפי הציבור היהודי הוא, שמשנכשלה צמרת הביטחון בטיפול בערבים היא מכלה את חמתה ביהודים, יאמר לי שר הביטחון, האם רושם כזה, אם נוצר, אפילו איננו נכון, מועיל למלחמה באינתיפאדה או שהוא מזיק לה?

לילדים שלנו רק דברים המנוגדים לכל ערך אנושי. נלמד אותם לאהוב זה את זה. הפלשתינים והיהודים יחיו לעד זה עם זה. זה השיעור שאנחנו צריכים ללמד את הילדים שלנו. זה השיעור שהפוליטיקאים צריכים להעביר לשני העמים — לא הגנה על מתנחל שיוור בילד והורג אותו, לא הגנה על חייל שקורע דפי קוראן. זה המסר המחייב את כולנו.

הי"ר מ' וירשובסקי:
אני מבקש שתסיים, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מסיים.

אני מאמין, שיש צורך להגיע להסדר של שלום, שסיים את הסטטוס-קוו הקיים: שהצבא הישראלי יצא מהשטחים הכבושים, ותוקם מדינה פלשתינית עצמאית בגדה המערבית ובצפון-עזה ליד מדינת ישראל, שתחיה בשלום עם מדינת ישראל. אז תשתחרר ישראל מהכיבוש, תשתחרר מעול הכיבוש ומהתועבות שהמתנחלים עושים. רק אז, רק אז ישרור שלום אמתי, שיבטיח את עתידם של שני העמים, הישראלי והפלשתיני.

הי"ר מ' וירשובסקי:
תורה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת — אינני רואה אותו. הואיל ומדובר בהצעות לסדר-היום, הוא איבד את זכותו לדבר. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו. ואחרי — לחבר הכנסת אליעזר ולדמן.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מגנה ומוקיע את ההתקפות ואת הגידופים על צעני צה"ל ועל חייליו. אני שולל שלילה גמורה לקחת החוק לידיים פרטיות, אבל אני חובע ממערכת הביטחון, שהיא תיקח את החוק לידיה ותשליט סדר במדינת ישראל.

מי שלוקחים את החוק לידיהם עוברים עבירה, אבל הם אינם אשמים יותר ממערכת הביטחון, שאיננה מגינה על הציבור ואיננה מאפשרת לציבור להגן על עצמו.

יש, לצערי, בקרב הציבור היהודי מי שמכוונים את חציהם נגד ההתיישבות היהודית כגוף. היוזרה מפני "עליהם" על המתיישבים היהודים ביהודה, בשומרון ובעזה. זכרו כי האויב העיקרי, לצערי, עדיין נשאר מחולל המהומות הערבי, המבקש לעקור אותנו, את כולנו, מן הארץ הזאת.

לצערי, שר הביטחון איננו נמצא כאן. רציתי להביא לפניו שתי דוגמאות פשוטות, שחיים מגי רבות, המציאות סימני שאלה על התנהגות מערכת הביטחון — בצומת הזכוכית, כ"ה במאי אחר-הצהריים, נוגמו יהודים באבנים שעה ארוכה. אבל, עשרות חיילים זרמו לצומת רק כאשר באה קבוצה של יהודים והחלה לפגוע בערבים ולרגום אותם כאבנים. אני שואל: היכן היו החיילים קודם?

לפני כשבוע הרסו באל-עזריה בית של מי שעמד בראש "ועדות ההלם", לאחר שמשפחה יהודית נרגמה ונפצעו ארבעה, ובהם אם ושני ילדיה, ואחרי שהגיבו תושבי מעלה-אדומים באופן אלים. אני שואל את שר הביטחון: מדוע הרסו את הבית הזה יומיים מאוחר מדי? אילו קיבלו את ההחלטות יומיים קודם, לא היו מהומות, ומשפחה, אם על שני ילדיה, לא היתה נפצעת. לא היו פוגעים בצה"ל ולא היו גוררים חלק מתושבי מעלה-אדומים לתגובה אלימה.

פעם אחת הודיעו לנו ממערכת הביטחון שצריך להיכנס לכפרים, לכל מקום. אחרי זה הודיעו לנו שצריך לצאת משם, שיש לתת להם לחיות כפי שהם רוצים. אחר כך אמרו שנפתח חנויות בכוח. אחר כך אמרו שיחיו כפי שירצו, יסגרו ויפתחו. בא שר הביטחון יום אחד ואומר שצריך לגרש במספרים גדולים. אני מסתכל על המספרים שהוא גירש, והמספרים בטלים בשישים. אתה שומע ממנו שהחוק אינו מאפשר לו לגרש. אתה שומע שממזרח-ירושלים אי-אפשר לגרש.

ובכן, ראו. יש אדם בשם אחמד יאסין, מהגדולים בפעילי מחנה שאטי בעזה, ממנהיגי "חמאס". לפני כשבוע הוא נעצר, ואלוף פיקוד הדרום הציג זאת כמכה אנושה. לפני למעלה משנה הופיע אותו אחמד יאסין במאמרי פרשנות בטלוויזיה, ומן הבמה הזאת היו חברי כנסת ששאלו מדוע אין מגרשים אותו.

אני גם רוצה לשאול את שר הביטחון: בתוכניתו, ביוזמת השלום, נאמר שכל פלשתיני יוכל להציג את מועמדותו בבחירות כשהיו. האם גם אחמד יאסין יוכל להציג את מועמדותו, או אחרים, שאנחנו מניחים ויודעים שיהיה מגואלות בדם?

קיים נושא העבודה והעובדים. לפני שבועיים הודיעו לעוזתים יום אחד: בבקשה, סוגרים אתכם בתוך הרצועה, נראה לכם. כעבור ארבעה ימים התירו את הרצועה והתירו להם לבוא, וכן הלאה וכן הלאה, הדוגמאות הן רבות. אני אדלג על רבות. אולי אגע עוד בדוגמה אחת.

דרכי ציון אכלות. לא רק בביתא אין מטיילים ואסור לטייל, לא רק בסנג'יל ובמקומות כאלה, גם בירושלים המזרחית ובסביבותיה. הצבא איננו יכול לספק הגנה לכל מקום. אני שואל את שר הביטחון: מדוע לא יציע לציבור להתארגן כדי להגן על המקומות? מדוע לא יפנה אל תנועות הנוער ויאמר להן: צאו לטיולים בכל המקומות ובכל השוקים שכלתה מהם רגל. עשו טיולים בירושלים לספורט יהודי לאומי. אבל אין שומעים את שר הביטחון ואין יודעים מה האלטרנטיבות.

אני מבקש לחדר את השאלה לשר הביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
זה צריך להיות סיום.

עוזי לנדאו (הליכוד):

פעם אחת אנחנו שומעים שלא ניתן לגרש כי שר המשפטים, או מערכת המשפט, אינם מחוקקים, פעם אחרת — מפני ששר המשטרה איננו יכול לספק פלוגות משטרה הגבול. צריך לשאול את שר הביטחון, מהם הצעדים שמערכת הביטחון מבקשת לנקוט וכמה כסף נחוץ לה. מהו התקציב הנחוץ כדי לחסל את האינתיפאדה? יבוא עם זה לממשלה ויאמר, למשל, לשר העבודה והרווחה, שדרושים 3,000 רשיונות עבודה לפארטוגלים, ולשר האוצר — שדרושים 200 מיליון דולר, ולשר המשפטים — סדרת חוקים, ולשר המשטרה — פלוגות מג"ב.

מה רוצה שר הביטחון? מה התוכנית? אני חייב לומר שכיום, 18 חודש לאחר שהחלה האינתיפאדה, אנשים נהרגו, דם נשפך וסבל נגרם לכל האוכלוסיות — אינני יודע מה היא מדיניותה של ממשלת ישראל. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר ולדמן, בבקשה, ואחרי — לחבר הכנסת תופיק זיאר.

עד כאן בפרשת המהומות המתחוללות ולקחת החוק לידיים ומה שמתרחש נגד עינינו.

אני רוצה לגשת לנושא העמוק, הקשה, האמיתי, והוא האינתיפאדה. כמה פעמים עוד נאמר כאן, שאם לא נחסל את האינתיפאדה היא תחסל אותנו? אומרים לנו שסכנה קיומית למדינת ישראל נשקפת רק ממדינות ערב כגון סוריה, עירק, ירדן, מצרים. אבל גם האינתיפאדה מסוכנת לקיומנו. צריך להבין שאם היא תימשך, היא תביא אותנו לגבולות 1967. אבל אם אכן אמר על הגבולות האלה שהם גבולות אושביץ, אבל אם אין בכוחנו לעצור את האינתיפאדה כאן ועכשיו, היא לא תיעצר בגבולות 1967. אחרי הכול, מי שאומר שאי-אפשר להילחם באינתיפאדה צריך להסביר, אם איננו יכול להתגבר עליה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, מדוע יוכל להתגבר עליה כשהיא תהיה בגליל. דווקא אז זה יהיה אפשרי?

לכן חיסול האינתיפאדה הוא משימה מספר אחת של מדינת ישראל, של שר הביטחון, של ראש הממשלה, של הממשלה.

אני אשאל את שר הביטחון, גם בהיעדרו, מה היא מדיניותו למאבק באינתיפאדה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תשאל את השר רוני מילוא. הוא נוכח כאלום.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אם אנחנו מדברים על מדיניות, מדיניות מתאפיינת בהצגה ובהגדרה של מטרות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת צ'רלי ביטון, כשבוע שעבר השוו אותך ללנין. אני אשווה אותך למזכיר הממשלה, אתה אומר מי יענה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
השר רוני מילוא יכול לפחות לענות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כאשר מדובר על מדיניות, כל מדיניות מתאפיינת, כמובן, כמטרות. היא מתאפיינת במטר שהיא מעבירה לאוכלוסייה: זאת היא המדיניות שלנו. היא מתאפיינת בשיטות ובאמצעים ובנחישות ובהתמדה. אשאל את עצמי: כיצד מבינה האוכלוסייה ביהודה ובשומרון את המדיניות שלנו? האם היא מבינה שישאל מאפשרת שיתוף פעולה עם אש"ף או שישאל תובעת מחיר כבד ממי שפעיל באש"ף? האם צריך להיזהר בכבוד חיילי צה"ל או שאפשר לקלל, לבזות, לירוק עליהם? האם מי שמשתף עמנו פעולה לצורך חיים בדר"קיום מובטחים לו הגנה, פרנסה, כבוד, או האם דמו מותר? מי שרוצח משתף פעולה עמנו, האם יש מחיר מרחיע שאנחנו גובים ממנו? מי שמבקש דר"קיום אתנו, מי שהוא מתון, האם יזכה לפחות להגנה מצדנו?

אני שואל את עצמי: אילו הייתי אני אחד מיושבי יהודה ושומרון — ואני אשאל את כבוד שר הביטחון: המדיניות הנוכחית, מה המסר שהיא מעבירה לאוכלוסייה? האם היא מעוררת קיצונים או שהיא מעוררת מתונים? האם היא מפצלת את האוכלוסייה בין מתונים לקיצונים או שהיא מאחדת את כולם ודוחפת אותם לזרועות אש"ף? אני שואל: מה התמריץ לשתף פעולה עם ישראל ולרצות בדר"קיום עמה?

אני מבקש גם להציג סימני שאלה בנוגע לנחישות ולהתמדה המאפיינת את המדיניות הזאת, כפי שניתן ללמוד עליה, כפי שתושבי יהודה ושומרון יכולים ללמוד עליה. אם כן,

אליעזר ולדמן (התחיה):

אדוני הישכר ראש, חברי הכנסת, זה כשנה וחצי קיים מצב כלתי נסבל ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. כל נסיעה באזורים אלה של אנשים, נשים וטף, של עשרות אלפי יהודים שגרים באזורים האלה, כרוכה בסכנת נפשות. העובדה שאין יותר אסונות מכפי שיש אינה נובעת מכך שאין סכנה, אלא מכך שיום יום מתרחשים נסים. ואיני מספר סיפורים שמספרים לי. גם אני מתנסה בכך. אני, משפחתי, חברי, ילדי ונכדי מתנסים בכך יום יום, והמצב כלתי נסבל. אי-אפשר לקבל תירוצים, שתחת שלטון יהודי במדינת ישראל, בארץ-ישראל — — —

שר הביטחון י' רבין:
לא במדינת ישראל.

אליעזר ולדמן (התחיה):

כבוד שר הביטחון, אמרתי "במדינת ישראל, בארץ-ישראל". לא ייתכן שתחת שלטון יהודי יהיה המצב כך.

אני פונה אליך, אדוני שר הביטחון. אתה טוען בצדק, ואחא חוזר על כך כמה פעמים, שהיהודים הגרים ביהודה ובשומרון הם בעלי אזרחות, הם אזרחים, בעלי כושר עמידה, שיהיו מוכנים לשאת בקשיים האלה כמו היהודים בגבול הצפון. אומנם נכון, היהודים האלה ביהודה, בשומרון ובעזה הם אזרחים, והם מוכנים לשאת בכל קושי ובכל הייסורים שהכרחי לשאת בהם כדי ליישב את ארץ-ישראל, והם הוכיחו זאת ועברו ייסורים. אבל אחריותנו תובעת מאתנו לחבוע מהאחרים לביטחוננו מטעם מדינת ישראל, מטעם המערכת השלטונית, שידאגו לכך שלא יהיו קשיים מיותרים וייסורים מיותרים. המערכת השלטונית, מתוך חוסר כשרון, מתוך אי-הבנת המצב, נקרא לזה כפי שנקרא, אינה עושה מה שמוטל עליה. תושבי הצפון לא עמדו יום יום במצב כזה. גם אם נניח שכן, הם יודעים שזה"ל עושה את כל האפשרי, הם יודעים שמקור הטרור והרצח הוא מעבר לגבול, לא תחת שלטוננו — מקור הטרור האנטיפאדי הוא תחת שלטוננו.

גאולה כהן (התחיה):
בתוך שלטוננו.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני רוצה להוסיף: האמירות של האחרים לביטחוננו, האמירות שלפיהן אי-אפשר לחסל את האנטיפאדה — גם אם באמת חושבים שאי-אפשר לחסל את האנטיפאדה בדרכים צבאיות — אינן מביעות חוכמה. מה החוכמה לומר דברים כאלה בצפון? מה החוכמה להגיד למבצעי האנטיפאדה ולמסיתיה: הצלחתם, אי-אפשר לטפל בכם, אי-אפשר לחסל אתכם, תמשיכו בכך? הלא זוהי משמעות הדברים שאי-אפשר לחסל את האנטיפאדה בדרכים צבאיות? מה עוד שאנחנו סבורים — ולא צריך להיות מומחה גדול לביטחון לשם כך, ותיכף אגיד דברים על כך — שבחלטה היא אפשר, ואפשר גם היום, אם לא לחסל לגמרי, בוודאי להפחית את פגעי האנטיפאדה במידה כזאת, שלא יהיה זה משום סכנת-נפשות לעבור בכבישי יהודה, שומרון וחבל-עזה, הנמצאים תחת שלטון יהודי.

אבל, יש דבר יותר חמור, עם כל הכבוד. אתם — כאשר אני אומר "אתם" אני מתכוון למערכת השלטונית כולה, לרבות הממשלה, שר הביטחון, ואני מוכרח להזכיר גם את המפקדים הצבאיים — אתם הרסתם את כוח ההרתעה של צה"ל; שלא ברצון, כמובן. גרמתם שצה"ל יהיה מושפל ומבוזה, ואני חי את ההשפלה הזאת ואת הביזיון הזה ואני רואה אותם לנגד עיני יום יום.

אורה נמיר (המערך):

שאלה אחת, חבר הכנסת ולדמן: מדוע אתה מכניס לוויכוח הקשה הזה את מפקדי צה"ל?

גדליהו גל (המערך):

מה התבונה בזה?

שמעון שטרית (המערך):

מה דעתך על זה שלקחו נשק מקצין של צה"ל?

אליעזר ולדמן (התחיה):

ידידי, הפרופסור שטרית — אני אשיב לו לפני שאשיב לך. חברת הכנסת אורה נמיר, מפני שהוא העלה דבר שצריך להתייחס אליו מיד — יש לשלול זאת בכל התוקף. איננו מחכים למצבים הללו, שידענו בימים האחרונים. יש לשלול בכל תוקף התכחשות עם צה"ל. אני עושה כמיטב יכולתי, בכל הזדמנות ובכל מערכת שאני קשור אליה, בעניין זה, אבל אל ניקח מקרים חריגים, חמורים ככל שיהיו, בנושא זה של התכחשות עם צה"ל, בין כמעשה ובין בדיבור, ונהפוך אותם לעיקר המציאות היום, ובהכלל גדולה כל כך.

חברת הכנסת אורה נמיר, אני רוצה לעשות כאן הבחנות בין הדיבורים המרובים של מפקדי צה"ל, המתראיינים בכלי התקשורת, לבין ההתבטאויות של הדרג המדיני. לא היה דבר כזה לפני שנים. אומרים כל כך הרבה דברים, כגון האמירה, שאיננו יכולים לחסל את האנטיפאדה בדרכים צבאיות אלא בדרכים מדיניות. מה למפקד צה"ל לדבר על דרכים מדיניות? שיעשה את עבודתו וישאיר זאת לדרג המדיני.

אורה נמיר (המערך):

את זה צריך הדרג המדיני להגיד למפקדי צה"ל, מי שאחראי למפקדי צה"ל.

אליעזר ולדמן (התחיה):

למשפט שאמרת עכשיו אני מסכים.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

המפקד הזה מאותה לאלה שבידיהם ההחלטה המדינית שלא ישפילו אותו, שלא יעמידו אותו במצב כזה, שיחפשו פתרון מדיני מתאים.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני רוצה לספר על מקרה שהיה לפני יומיים, וזה קורה בחברון לעתים קרובות ביותר, לצערי הרב. לפני יומיים הלכתי בחובות חברון, במקום שבו אני גר, בעיר שבה אני גר. בהליכה לאורך 100 מטר ניתך עלי מטר של אבנים כל 10 מטר. היו שם חיילים. הם ירו באוויר. אבל מה זה עוזר? הם לא נכנסו לבתים, שגם אני וגם הם ראו שמהם נזרקו האבנים, הם לא הוציאו את האנשים מבתיים ולא לקחו אותם לחקירות, ואודי להענישם כדי שילמדו. יש מקומות קבועים שמהם נזרקות אבנים. אני עברתי יום יום במקומות אלה גם ברכב וגם ברגל.

לא יעזור אם יאמרו שיש הוראות ברורות. אני חי את המציאות הזאת. אחרי שאני סופג אבנים על הרכב, סוור של צה"ל עובר — — —

תופיק זיאר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מי מכריח אותך לחיות את המציאות הזאת? תיסוג לחל-אביב. מי מכריח אותך?

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת תופיק זיאר, יש לך רשות הדיבור אחרי ואז תוכל להגיד כל מה שתרצה. אל תפריע למהלך הדיון.

היתה באה תגובה. לא היו יושבים בשקט. ונמאס לנו לשבת בשקט ולקבל אבנים. לא, לא נעזוב. נעמוד בזה.

אם יהודים מגיבים, הרי זה משום שהם במצוקה. ואם אתם, המערכת השלטונית, רוצים להבטיח — ואתם צודקים בכך — שיהודים לא יגיבו, שהם יסמכו על המערכת הביטחונית שחגן עליהם, תדאגו לכך שלא יהיה מצב כזה. אל תבואו ותטיפו מוסר כשאתם אינכם ממלאים את חפקידכם. ונמאס כבר לדבר על כך במשך שנה וחצי.

תהיה לכם סמכות מוסרית לתבוע זאת כאשר אתם תמלאו את חפקידכם. ולא תיתנו למצב להידרדר כך. תשקיעו את האנרגיה בזה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ומה צריכים לעשות? מה אתה מציע? מה אתה רוצה שיעשו. לעלות בטנקים?

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני רוצה להזהיר גם את המערכת השלטונית וגם את כלי התקשורת שלא לעשות "עלייה" על המתיישבים; שלא להביא את המתיישבים להרגשת מצוקה גדולה יותר בעת שהמערכת השלטונית נכשלה במילוי חפקידה במחן ביטחון ליהודים בכבישים וברחובות. ואחר כך למצוא שיעיר לעזאזל לסיבת הכישלון: היהודים לוקחים את החוק לידיהם.

נוכח כן מי הם המתקפים ומי הם המותקפים. ודאי שאני מצפה ורוצה, וכן גם כל יהודי אחראי מצפה ורוצה, שהאחרים לביטחון יטפלו בביטחון. הם ורק הם. רק הם יטפלו בביטחון. כי רק כך תהיה זו מדינה מתוקנת, ויהיה זה שלטון מתוקן. כאשר תוכלו לדאוג לכך שיהיה ביטחון ליהודים, אז גם תוכלו להטיף מוסר, ובצדק.

אני רוצה להגיד שוועדת החוץ והביטחון ביקרה ביום ראשון בחברון ובקריית-ארבע, והיתה זו הזדמנות ליהודים בקריית-ארבע להרגיש לפחות שוועדה מוכבדת זו שומעת את מצוקתם. אבל היא לא שמעה. היא באה לרבע שעה, באה וישבה. התסכול רק יגדל כתוצאה מכך. ואף הודעתי על כך ליושב-ראש הכנסת. הוועדה הזאת החמיצה הזדמנות שבה יכולה היתה לתת לציבור הרגשה שהנה נבחרו יודעים לשמוע למצוקתו, וראוי הציבור שישמעו את מצוקתו. אני מבקש מעל כמה זו שהדבר הזה יתוקן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק זיאד, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר מורח.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קשה למצוא את המלים המתאימות לתיאור הטבח הנמשך בשטחים הכבושים יום יום ומבצע על-ידי חיילי צה"ל והמתנחלים.

בשטחים הכבושים הכול זכ דם. בערים, בכפרים, במחנות הפליטים, הכול זכ דם. אנשים, נשים, תינוקות. ההרג, שכירת העצמות, הפצועים, המעצרים, הריסת הבתים. הרבנים האלה נמשכים יום יום. איך קרא לזה חבר הכנסת עוזי לנדא, שדיבר לפני? — זה הוא הספורט הלאומי בישראל. ספורט לאומי היה גם ב'19 וב'20 לחודש זה כרצועת-עזה ובגדה המערבית. באותם ימים נפלו ביריות 11 הרגומים. 5 בגדה המערבית, 6 ברצועת-עזה. 5 מהם ממחנה הפליטים שבורה ורפאח.

יש להוסיף על זה מאות פצועים, וכן את ההסגרים

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שיחזור לירושלים — — —

עוזי ברעם (המערך):
— — —

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תקבל ויהא פלשתינית ותחיה שם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת תופיק זיאד, אתה ודאי תרצה אחר כך שאני אגן על זכותך לדבר כלי הפרעות. אני מבקש ממך לשמור גם על זכות הנואמים האחרים. אנחנו צריכים להתקדם. בבקשה, חבר הכנסת ולדמן.

אליעזר ולדמן (התחיה):

לא יעזור אם יאמרו יומם ולילה שיש הוראות ברורות. חיילי המילואים המשרתים במקומות הללו לא יודעים מה לעשות. ואם יודעים — לא עושים. הם אומרים לך: קיבלת אבנים? אני רושם, אני מרווח. או שמדי פעם אומרים לך: זה מחוץ לגזרה שלי. הם פשוט לא רוצים להסתכן. הדבר הקובע אצלם הוא אי-רצון להסתכן. ואם זאת היא הגנה על תושבים יהודים — אני מצטער מאוד, זה בלתי נסבל.

כאשר חיילים סופגים אבנים שוב ושוב, ואחר כך מסתירים את פניהם וחוככים קובעי פלדה ויורים באוויר — הערבי רק מתכופף ואחר כך ממשיך בזריקת האבנים. האם אין זה ביוזין לחיילי צה"ל? האם אין מצב זה ביוזין להם? לא נשמעות מן הבית הזה הוראות ברורות לחייל כיצד לפעול.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
במקום — — — לעם הפלשתיני שנאבק באמת לשחרור לאומי ולא נכהל גם מאותן יריות — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ולדמן, אני מבקש ממך להתקדם ולסיים. יש לך עוד דקה. נתתי לך את כל התוספות. נותרה לך עוד דקה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת ולדמן, למה אינך גר בנגב? תגיד לי, למה אינך גר בנגב?

עוזי לנדא (הליכוד):

הוא רוצה לגור בחברון.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני אגיד לך אחר כך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רגע אחד. לא כל אחד ישאל את חבר הכנסת ולדמן למה הוא לא גר במקום זה או זה. זו לא תוכנית כבקשתך.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אפשר גם לגור בניוירוק.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הנגב איננו בארץ-ישראל? או אולי צפוף מדי בנגב?

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני רוצה לפנות אל כל הקוראים למתיישבים ביהודה, בשומרון ובעזה שלא לקחת את החוק לידיהם, שלא להגיב. אני רוצה לומר שוב את אשר כבר אמרתי בעבר, ויפה אמר אתמול שר החוץ משה ארנס. הוא אמר שבכל מדינה נורמלית, אם היו חוזרים על עצמם שוב ושוב אותם אירועים של שכירת שמשות כלי רכב, של פגיעה באזרחים המירדדים עם כלי רכבם —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם זוכו מהריגה בבית-המשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת זיאר, אתה לא יכול לומר כך. אני מציע לך —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל בית-המשפט קבע את אחריותם — התעללות עד מוות.

שמעון שטרית (המערך):
לא. לא נכון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת תופיק זיאר, אנחנו לא מפריעים לך להגיד מה שאתה רוצה, אבל בית-המשפט, שהוא המוסמך לקבוע מי רוצח ומי לא רוצח, לא קבע את הדברים האלה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן, הוא מוסמך, בבית שלו, אבל גם אני קובע מי רוצח.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה לא קובע מי רוצח. אני מציע לך שתחזור בך מהמלה — — —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בסדר, אני לא לוקח את תפקיד בית-המשפט, אבל גם לי יש דעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
מותר שתהיה לך דעה.

שמעון שטרית (המערך):
אתה צריך להעלות על נס — — —

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בית-המשפט קבע את האחריות שלהם — התעללות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אין ויכוח על ההתעללות והאחריות. אתה אמרת שהם רוצחים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן אני אומר. לא אמרתי שכית-המשפט קבע. אני אומר שהם רצחו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני חושב שתיטיב לעשות אם תתקן את הדברים האלה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תגישו אותי לבית-המשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, לא נגיש אותך לבית-המשפט, אני רק חושב — — —

שמעון שטרית (המערך):
— — — אחריותך הציבורית.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה שיותר מסוכן מזה הוא קביעת בית-המשפט, שזוהי הנורמה בצה"ל. אני מצטט: "הנאשמים אינם חריגים, והם לא שונים מאלפי חיילים המשתייכים לחטיבתם". ברור, לא רק לחטיבתם. תראו זאת ותסתכלו על מעצרים של 27 אנשים

המוטלים על מיליון וחצי אזרחים ערכים בשטחים הכבושים, את העוצר ואת המעצרים הרחבים.

הנה בידי התמונה של הילדה נעמי נבאן ממחנה הפליטים שאטי, שהיא אחד מאלפי הפצועים שיש כל חודש בשטחים הכבושים. היא בת שבעה חודשים.

יואש צידון (צומת):
מי התחיל בהריגת ילדים?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בת שבעה חודשים — נפצעה משני כדורים. תסתכלו היטב. תסתכלו בעיניים שלה. תסתכלו בפנים של התינוקת הזאת, בת שבעת החודשים. שני כדורים. היא היתה בתוך הבית. זו אחת מאלפי הפצועים שיש כל חודש.

הסטטיסטיקות מצביעות על יותר מ-40,000 פצועים במשך 17 החודשים שעברו מאז תחילת האינתיפאדה. 630 הרוגים ועשרות אלפי עצורים.

יש להוסיף על זה את הפוגרומים במחנות המעצר. רק בחודשים האחרונים היו שלושה פוגרומים במחנה אנצאר 3. כקציעות. הפוגרום ב-26 באפריל שעבר — זו היתה התקפה שנמשכה קרוב לשש שעות, שש שעות של ריאות ופצצות גז מדמיע, מהשעה עשר בלילה עד שלוש וחצי בבוקר. עקב כך נפצעו 84 אנשים. שלושה מהם איבדו את העיניים שלהם בכירית.

לפני כן התרחש פוגרום דומה במחנה אנצאר 3, ב-22 במרס, ועוד פוגרום דומה ב-10 באפריל שנה זו. יש להוסיף על כך את הפוגרום שהיה במחנה המעצר מגידו, כתשובה על שביתת הרעב שקיימו העצורים. עקב כך נהרג אדם אחד — כפי ששמענו משר הביטחון היום — ונפצעו רבים.

זאת התמונה האמיתית של הדיכוי האכזרי המתרחש בכל מקום בשטחים הכבושים. אין כפר, או מחנה פליטים, או בית-ספר, או אוניברסיטה, שלא סבלו ולא סובלים יום יום מהטבח הנבזי, הברברי, הכרוטלי, הנמשך כל הזמן. זה מה שמפיץ היום את המצב בשטחים הכבושים.

זוהי מלחמת הרג ורעב נגד מיליון וחצי פלשתינים. העוצר על העיר נמשך 22 ימים בחודש הזה. זה מאפיין את כל הערים ואת כל המקומות בשטחים הכבושים, הן כרצועה והן בגדה המערבית.

הנה, המתנחלים עושים כל מה שעולה על רוחם. הדוגמה האחרונה — ההתקפה על חברון ואל-עזריה. ההתקפה על אל-עזריה נעשתה בסיוע חיילי צה"ל. זוהי רק דוגמה אחרונה. מדובר בקבוצות של מתנחלים העושים כל מה שהם רוצים: יורים, הורגים, פוצעים.

הפצע האחרון — הנערה מכפל-חארת' שנהרגה רק אתמול בלילה — אבתיסם עבדול כודזיה — ילדה בת 14, והטרקטוריסט משכם.

אדוני שר הביטחון, איברתם כל שליטה על עצמכם. איברתם כל שליטה על החיילים שלכם. איברתם כל שליטה על המתנחלים. קבוצות של גנגסטרים — אלה הם המתנחלים. איברתם כל מוסר. גם איברתם כל מורל.

המשפט של "גבעתי" — ארבעת החיילים רצחו בדם קר את האני הישאמי.

שמעון שטרית (המערך):
נקבע שלא.

אולם כיום החמיר המצב, והוא מחייב התייחסות רצינית ומעמיקה.

חברי הכנסת, בשטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה נהרגים ונפגעים מדי יום ערבים ויהודים. זריקות אבנים ובקבוקי תבערה הפכו לחם חוקם של תושבים יהודים ביהודה. בשומרון ובחבל-עזה, הנסיעה בכבישי יהודה, שומרון וחבל-עזה הפכה להיות עצבנית, טורדנית ורווית מתח. לדבר שבשגרה הפך להיות פיזור מסמרים ושמן ורגימת כלי רכב ישראליים באבנים, בבלוקים ובחפצים אחרים, שיש בכוחם לגרום חבלות חמורות או מוות.

הצבא נתון תחת הוראות הכובלות את ידיו ואינו מצליח להשיב את הסדר והביטחון בשטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה. מכוניות רבות יותר ויותר עוברות תהליך של מיגון, יותר ויותר כלי רכב מרושתיים נראים בכבישים, דבר המזכיר לנו תקופות קשות מלפני קום המדינה. ילדי היישובים נזקקים לליווי של צה"ל. הילדים גדלים עם המחסומים, הצמיגים הבוערים, האבנים, המסמרים ועוד. הפגיעה הנפשית בילדים אלה אינה ניתנת לתיקון. מרצים ומדריכים אינם מוכנים להגיע ליישובים, וכל זאת בגלל העדר תחושת הביטחון.

התושבים היהודים של יהודה, שומרון וחבל-עזה, שחיהם הפכו בלתי-נסבלים ושאינם מאמינים עוד בפתרון על-ידי כוחות צה"ל, לוקחים את החוק לידיהם, כי שלטון המצהיר ומראה שאינו מסוגל להשליט חוק וסדר מודה בעצם שאינו שלטון ומזמין אנרכיה מכל הצדדים.

חברי הכנסת, חוליות מסוכנות מסתובבות בשטח, והתחושה קשה. חיילים נחטפים, ונעשים מעשים שרק פראי-אדם מסוגלים לבצעם. עדיין לא שכחנו את החייל אבי ספורטס, השם ייקום דמו, ועדיין לא מצאנו את החייל אילן סערון.

היד הרכה מעוררת פעילות עוינת. מחיר כבד שילמנו בחברון ביום שישי, י"ד באייר התשמ"ט, שבו נהרג חייל צה"ל, יצחק רווח, השם ינקום דמו, ונפצע אנשוות המג"ד, [סגן] אלון אבי ארליך מהיישוב עופרה. מצב זה חייב להדליק נורה אדומה אצל כולנו. נכון שנלכדה חוליה שהיא חלק מקבוצה גדולה ומסוכנת, אבל המחיר כבד מאוד.

קבוצות טרור מטילות את חתתן על סייענים ותושבים יהודים. פורסם, שצה"ל ידע על קיום החוליה וכי היה חשש שחוליה זו תכצע הרג ביישוב יהודי או בכחוריי ישיבה בחברון.

מובן שהכוח שנתקל בחוליה פעל באופן יוצא מן הכלל. אני שולח מעל במה זו איחולי החלמה לסג"ל אבי ארליך מהיישוב עופרה. גם יישוב זה סובל קשות מהיישובים הערביים בסביבתו, כמו, למשל, עין-יכרור.

פורסם, שהרובים של חיילי הכוח שנתקל בחוליה ליד חברון היו טעונים בכדורי פלסטיק, ולא בכדורים חיים, דבר שהפחית את יעילות הנשק באותו רגע. מחיר הרקדוק בהוראות שאנו משלמים, אמר האלון מצנע, יקר מדי.

חייל צה"ל או יהודי הנתקל בפורעים נתון בהגבלות חמורות. הגורמות לו לתסכול ולבלבול ובוודאי פוגעות ביעילות ההחלטה והתגובה. המותקף חושש לחייו וחושש גם מהסתבכות בחקירות ובמשפטים, היכולים להימשך חודשים ארוכים ואף יותר מכך, דבר העלול לנתק אותו מהחיים הסדירים.

האנרכיה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה הביאה לאופנה חדשה, שבה שרפת כלי רכב היא מעשה של יום יום. ידוע על אלפי כלי רכב הנגנבים ומובלים לשטחי יהודה, שומרון ועזה, ושם מפורקים ונשרפים. ליד כל כפר ניתן למצוא כלי רכב

מחברי התנועה "השנה ה-21", שנעצרו למשך כמה ימים על שביטאו את עמדת כוחות השלום הישראליים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
פעם אחת ייאמר: כל מה שהם רצו הוא להדביק על בית שעמד להריסה את מגילת זכויות האדם. שפעם אחת ידעו למה הם הלכו לשם.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יפה. בהם 19 נשים.

שמעון שטרית (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חברי הכנסת, שלטונות הכיבוש מנהלים מלחמה של הריגה, רצח והרעבה כלפי תושבי השטחים הכבושים, כלפי העם הערבי הפלשתיני. המלחמה הזאת נמשכת, ואף חלה הסלמה בשבועות האחרונים — במיוחד בחודשים האחרונים — נמשך הטבח, נמשכים גם פשעי המלחמה. אלה פשעי מלחמה, או פשעים נגד האנושות. המטרה שלהם היא לנקום על האינתיפאדה, לנקום על מאבקו של העם הערבי הפלשתיני, ולהכריח אותו לקבל את תוכנית שמיר, שהיא תוכנית שעניינה חיסול האינתיפאדה וחיסול זכויותיו הלאומיות של העם הערבי הפלשתיני — זכות ההגדרה העצמית וזכות הקמת מדינתו הלאומית, העצמאית.

שום כוח לא יוכל לשבור את האינתיפאדה. כבר 17 חודשים הוכיחו שאי-אפשר, ומי שחושב שאפשר — חי באשליה, שחעלה — — ותעלה בעתיד מחיר הרבה יותר גבוה לעם שלו. העם הערבי הפלשתיני חי בגיהינום של ההרג והרעב, ומתוך הגיהינום הזה הוא מושיט את היד לשלום, אומר לכם: בואו נבר סביב שולחן המשא-ומתן בוועידה בין-לאומית. אנחנו מוכנים להיות במדינה עצמאית, בצדה של מדינת ישראל, ואתם באים ואומרים: רוצים לחסל את מדינת ישראל. מי רוצה לחסל את מדינת ישראל חוץ מהמדינות שלכם, שאולי תגרום לדבר הזה? אנחנו מזהירים — —

שמעון שטרית (המערך):

שיח' ג'ראר אמר זאת בפירוש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת זיאר, אני מבקש ממך לסיים את דבריך. זמןך חם.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מסיים. אני אומר לכם: כל הכבוד לעם הזה, הזכרם ומושיט את היד לשלום. כל תהליך של שלום צריך להתחיל במניעת המלחמה הזאת, מלחמת ההרג והרעב, המתנהלת נגד העם הערבי הפלשתיני. בסופו של דבר, הבעיה חפתה. אנחנו אומרים לכם: הבעיה חפתה. זה עניין של זמן. מדינה פלשתינית תקום, זה עניין של זמן, ויפה שעה אחת קודם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר מורחי, ואחריו — לחבר הכנסת רפאל פנחס, בבקשה.

אליעזר מורחי (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המצב הביטחוני בארץ משני עברי "הקו הירוק" מעסיק את כולנו זה עשרות שנים.

לאויב, ואפילו גנבת הנשק על-ידי האויב עצמו, ואז יש כאן בעיה בתוך צה"ל שחייבים לאתרה מיידית ולתקן את המצב; אך חמור מכך הוא אם אנחנו נמצאים בתוך כסיסי צה"ל חיילים שתמורת בצע כסף, או כדי להשיג סמים, מוכנים למכור נשק לגורמים זרים, אף שידוע להם כי ייתכן שנשק זה יעבור לידי אויבי ישראל. זו התרופפות חמורה בתוך צה"ל וסיכון המדינה.

יש הסבורים כי הצבא מחוסן בפני ביקורת ואסור למתוח עליו ביקורת, כי זה מוריד את המורל. נכון, אבל ביקורת עניינית מותרת ורצויה, כי חייבים להקפיד על כך שמחנות צה"ל יתנהלו כראוי. אומנם אין פירוש הדבר כי יש להצטרף למקהלה של העוקבים אחרי כל פעולה של צה"ל למיגור המחבלים כדי למתוח ביקורת על הפעולה, שיש בה כדי לרפות את ידי החיילים מלהגן על חייהם ועל חיי האזרחים בשטחי יהודה ושומרון, אבל אם נמצאים בצה"ל חיילים המוכנים למכור נשק לאנשי העולם התחתון, ואפילו לאויבי ישראל — זו תופעה שהממשלה והעם אינם רשאים להשלים עמה. יש צורך בניתוח דחוף כצבא, שישלך את כל הגורמים המפוקפקים הללו מצה"ל. התחלמות מהבעיה תהיה בעוכרי העם והמדינה ואחריתה מי ישרונה.

אדוני היושב-ראש, ברוצני ההעלות בהזדמנות זו את נושא הבטחת שלום וביטחון של תושבי ישראל בשטחי יהודה ושומרון. בשבוע שעבר היינו עדים לכך שצה"ל ביטל סיור של ועדת החוץ והביטחון בשטחים בטענה של חוסר יכולת להבטיח את ביטחונם של חברי הכנסת. אומנם סיור זה התקיים בכל זאת השבוע, אך זה איננו מבטל את האור האדום שנדלק לא ייתכן שיהיו חלקים של ארץ-ישראל תחת שלטון ישראלי שלא יהיה אפשר להבטיח את הביטחון השוטף של אזרחים ישראלים המתגוררים בהם, ואפילו לא ביקור חד-פעמי של חברי הכנסת באותם מקומות. גם כאן חייבים בתכנון מחדש של היערכות צה"ל, כדי שמצב כזה לא יחזור על עצמו.

אין לי ספק, שאם יחול שינוי במדיניות הביטחונית של הצבא ויחפשו את הדרכים להגנה על אזרחי ישראל המתגוררים בשטחי יהודה ושומרון, לרבות נתיבי התחבורה, ימצאו את הדרך הנאותה לכך. זה איננו נושא מהצורך לחפש דרכים לפתרון מדיני של הסכסוך שבין הערבים לבנינו, כמו למשל יוזמת הממשלה לקידום תהליך השלום באזורנו, יוזמה שהועלתה לאחרונה. אולם החיפוש אחרי פתרון מדיני איננו מצדיק אימילוי התפקיד הביטחוני המוטל על צה"ל כיום.

אני רוצה לשאול את חשוכת שר הביטחון למקרה שאותו סיפרה אזרחית, תושבת קריית-ארבע, בעת סיור של חברי ועדת החוץ והביטחון השבוע: היא וכני משפחתה נקלעו למחסום ראשון של צמיגים בוערים על הכביש. הם הצליחו בדרך כלשהי לעבור אותו ונקלעו שנית למחסום אכנים על הכביש שלא אפשר להם לעבור. הזעיקו עזרה, הגיע גיפ צבאי שבו היו ארבעה חיילים. כשפנו לבית הסמוך למחסום ודפקו על הדלת על-מנת להורות ליושבי לפנות את המחסום — במקום לפתוח את הדלת נפתחו החלונות ויושבי הבית החלו לקרוא קריאות לעבר היהודים, וזה היה למעשה אות מוסכם להזעיק גם תושבים אחרים. התקהלו עשרות ערבים סביב משפחה יהודית וארבעה חיילים. לדעתך, אין בכך סכנת חיים? והחיילים אף היסטו בתחילה לפתוח באש, לדעתך, היה על החוליה לפתוח תחילה את הציר ולאפשר למשפחה לנסוע ורק אחר כך לחפש את מניחי המחסום או לסלק אותו לגמרי על-ידי התושבים המקומיים.

מקרים כאלו גורמים אי-נוחות ותסכול אצל תושבי יהודה ושומרון, המגיבים כפי שהם מגיבים. אין זה אומר שאני מצדיק

שרופים. יש כפרים שצה"ל לא נכנס אליהם כבר זמן רב. כפרים רבים הכריזו על אוטונומיה ומנתקים עצמם מהשלטון הישראלי. הפגיעות במשפתי פעולה עם השלטונות הן איומות.

רבותי חברי הכנסת, המלחמה הנושנה היום על ארץ-ישראל היא בעיקר מלחמה בין מי שכוח אמונתו ונאמנותו לארץ-ישראל גדול יותר לבין הצד השני. מי שסבלנותו וכוחו סבילותו גדולים יותר, סימן שאמונתו עמוקה ומושרשת יותר. במלחמת התשה זו יצחן מי שרמתו הרוחנית גבוהה יותר.

אין לאפשר התפרצויות אמציונוליות של התפרקות רגשית ועם יוצרי שנאה לזהטים. אלה פסולים מבחינה מוסרית.

התושבים היהודים של קריית-ארבע והעיר חברון סובלים במיוחד מהתנכלויות בלתי-פוסקות של הערבים. צה"ל מאחר על-פי רוב להגיע בכוח מספיק למקום האירוע. התושבים היהודים טוענים, כי צה"ל אינו מאבטח אותם מפני אכנים ובקבוקי תבערה. אך כפוחתם חזית שנייה, שעל כוחות הביטחון להתמודד אתה, הם אכנים מקילים על צה"ל ומפריעים במידת מה לטפל בהתקוממות של הערבים.

המדינה חייבת למנוע התפרצויות, הרס והרג, ואם אינה מצליחה בכך, עליה להעניש את העבריינים. הסלחנות המופגנת על-ידי קובעי המדיניות מתפרשת כחולשה על-ידי הערבים ורק מעודדת את פעולות הערבים נגד היהודים. צריך לשנות את השיטה מיסודה ולנהוג בתקיפות נגד כל מפירי החוק והסדר.

בפרשת השבוע שקראנו בשבת האחרונה, פרשת "בחקותי", אומרת התורה: "ואכלתם לחמכם לשבע, וישבתם לבטח בארצכם. ונתתי שלום בארץ, ושכנתם ואין מחרי". כוונת התורה לביטחון כלכלי, לביטחון מפני האויבים מבחוץ ולביטחון פנימי. האסונות הגדולים הפוקדים אותנו מקורם, בין היתר, בחוסר השלום הפנימי השורר בין מחנותינו והורס כל חלקה טובה בעמנו. רק כאשר נדע להתגבר על חילוקי הדעות הקוטביים ישורר שלום פנימי, שגם יביא בעקבותיו רגיעה כללית.

אני מצטרף לקריאתו של שר הביטחון מר יצחק רבין להתאפקות של התושבים היהודים ביהודה, שומרון וחבל-עזה, ומבקשם שלא לקחת את החוק לידיהם. צה"ל בלבד אחראי לביטחון התושבים, ורק הוא רשאי לפעול ולשמוע על הסדר. הנרוע על אתמול, שבו נהרג נער בת 16, ראוי לבדיקה, ואם יימצא שהיה זה רצח, יש להעניש את האשמים. עם זאת, על מערכת הביטחון לדאוג כשלב ראשון לעצירת הפיגועים כתושבים היהודים, ולאחר מכן לדאוג לביטחון מקסימלי של התושבים היהודים והערבים גם יחד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל פנחסי, אחרון מציעי ההצעות הרחפות לסדר-היום. יש גם הצעה רגילה בנושא דומה, שתועלה אחר כך, ושר הביטחון ישיב על כל ההצעות. בבקשה, חבר הכנסת פנחסי.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל יום שעובר מביא עמו חרשות שאיש לא היה מעלה על דעתו קודם לכן שיקרו. לפתע מתברר שהאינתיפאדה אינה מרי אזרחי אלא זו מלחמה ממש, ולא כאכנים בלבד אלא כנשק, ולא רק בבקבוקי תבערה או כנשק מוכרח מחוץ לארץ. אלא שהמחבלים משתמשים בנשק של צה"ל. עובדת הימצאו של נשק צה"לי בידי מחבלים ערכים פירושה הוא אחד מן השניים: או שיש בצה"ל רשלנות ואי-סדרים המאפשרים גנבת נשק מבסיסי צה"ל ומכירתו

לסיום, נתפלל כולנו לקדוש-ברוך-הוא, שתתקיים בנו הברכה שאותה קראנו בפרשת השבוע החולף: "ונחתי שלום בארץ, ושכבתם ואין מחיר". תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לחבר הכנסת פנחס.

י. הצעה לסדר-היום

לקחת החוק בידי אזרחים כתגובה על אירועי האינתיפאדה

מראשית האינתיפאדה יש ויכוח ודילמה לגבי דרכי התגובה על האינתיפאדה. חלק מהציבור, ובכללם גם פוליטיקאים, לא הסכימו מלכתחילה לדרך התגובה של צה"ל. היא "צמחונית" מדי לטעמם, היא נוצרת את הכוח, היא תובעת איפוק, הבחנה, אחריות מרבית, שמירת טוהר הנשק עד כמה שאפשר ושקול דעת בוגר ואחראי כאשר מטפלים בילדים, בנערים, בנשים ובקשישים. והרי ההתקוממות מעיקרה הייתה התקוממות עממית ונצירת הנשק הייתה בעצם סוד כוחו של צה"ל, ובזה היה ייחודו.

אבל יש גם חלק בציבור שאי-הסכמתו שלו לדרכי התגובה נובעת ממקור הרבה יותר עמוק, מקור שלפיו ארץ-ישראל כולה שלנו, כולה ניתנה לנו, אנחנו אדוניה ושלטיה, אנחנו נעשה בה סדר כפי שנראה לנו, וככל שהיד שלנו תהיה חזקה יותר ומגיבה יותר כן ייטב, ובארץ הזאת מותר ואפילו צריך שיהיה חוק שונה לישמעאל וחוק שונה לישראל.

הרב לוינגר, שעומד למשפט על הריגת סוחר נעליים בחברון, קאיר חסן עבד אל-עזיז סלאח, בן 42, רואה בחומרה את עצם העמדתו למשפט — כל המשפט בעוול יסודי. מדינת ישראל מעמידה לדין אותו, ולא את סרינוסייבה ולא את פייצל חוסייני: "פקליטות למען ישמעאל ולא למען ישראל". הוא רואה את ההאשמה כלפיו כעלילת שקר, והוא מתגאה: "הללואי שהרגתי". הוא רואה בממשלת ישראל ממשלת בגידה וכניעה, שתוכניתיה הוותיקה האסון יביאו בהכרח להקמת מדינת אש"ף בלב-לכה של ארץ-ישראל.

מועצת יש"ע אומרת השבוע: ההתקוממות הערבית איננה ניתנת לדיכוי בכוח צבאי בלבד, ועל ישראל להחיל את ריבונותה על יש"ע כחלופה היחידה לריבונות פוליטית. מזכירות "גוש אמונים" הודיעה, כי אנשי היישובים ימשיכו לטייל, דבר טוב כשלעצמו, אך בלי תיאום עם צה"ל. והרב הפצוע גינצבורג אומר, שחשוב להראות שארץ-ישראל שייכת לעם ישראל בלבד. כעצם — אם המדינה אינה יכולה להעניק ביטחון של מאה אחוז, שתחל לעזאזל המדינה. כפירה בפועל בריבונות השלטון החוקי, אם אינו פועל לפי חוקיך שלך.

גאולה כהן (התחיה):
מי אמר כך?

עדנה סולודר (המערך):
זה לא ציטוט. אני אומרת מה שאני מסיקה.

גאולה כהן (התחיה):
שתחל לעזאזל המדינה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
וזה פרשנות של חברת הכנסת סולודר.

אותם. אני מגנה כל פגיעה בכוחות הביטחון. אסור שזה יקרה, אסור שיהודים יכו יהודים. ואני פונה אליהם: אנא, הקפידו על שמירת החוק, אין אדם יכול לעשות דין לעצמו. צריך להשאיר זאת לאותם אנשים המפקדים על כך, העושים את עבודתם נאמנה ובמסירות. הטענה שלי היא אל הממשלה, שאינה נוקטת יד קשה יותר כלפי המתפרעים הערבים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 930, שנושאה הוא: לקחת החוק בידי אזרחים כתגובה על אירועי האינתיפאדה. זוהי הצעה רגילה של חברת הכנסת עדנה סולודר.

יוסף גולדברג (הליכוד):
ביקשנו להסיר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת תופיק זיאר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנחנו עדיין לא מצביעים. יש עוד הצעה לסדר-היום. לאחר ששר הביטחון ישיב, נתייחס לסוגיה של ההורדה. הכול עוד לפנינו.
בבקשה, חברת הכנסת סולודר.

עדנה סולודר (המערך):
כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הסטטיסטיקה של 18 חודשי האינתיפאדה היא סטטיסטיקה כואבת לשני הצדדים. הרבה קלפים נטרפו. אבל מה שמעניין אותי, עם כל הכאב על האובדן ועל הקורבנות, הוא מה קורה לנו, מה קורה בצד שלי, שלנו, היהודים. אני מודה, זה מה שמדאיג אותי ברגע הזה. אולי יותר מהבעיה הכללית, מפני שיש לי הרגשה שעוד מעט לא נכיר את עצמנו. הכרסום הוא בציבור כולו, בכלל זה בצה"ל. שהוא חלק מהציבור. ישראל, מדינת החוק, עומדת בסכנה של אובדן שלטון החוק, לנו, לאנשי הבית הזה, לפוליטיקאים, יש חלק, ואולי אפילו נכבד, בתהליך הזה.

אני אינני מקילה ראש במה שעובר על מתושבי יש"ע, במתח הקבוע שהוא מנת חלקם מאז תחילת האינתיפאדה, בהרגשת חוסר הביטחון לנוע בדרכים, לטייל, לצאת לעבודה, לצאת אל מחוץ לשטח היישוב. אך מי שבחר לחיות בשטחים ידע שזו עלולה להיות מנת חלקו כל עוד אין הסדר שלום. זאת ועוד, אין ספק שעל שלטונות הביטחון לנקוט כל דרך שתביא לרגיעה ולסדר באזור, אך גם אז יהיה קשה להבטיח ביטחון של מאה אחוזים כל עוד אין לנו שלום, ודאי שקשה יהיה להבטיח ביטחון של מאה אחוזים בשטח שבו חיים בדר-קיום של כובשים ונכבשים, דריקים, שאגב עד עכשיו טענו המתיישבים לאפשרות קיומו.

מונחת לפני סטטיסטיקה גרושה במספרים, רק לגבי זמן קצר ורק של האירועים שבהם היוזמה לאירוע הייתה בידי המתיישבים. אני רוצה להזכיר: נדמה לי שאחד האירועים הראשונים היה "ליל הבקבוקים" של דניאלה וייס בקלקיליה. מאז ועד לשאי, אולי, שהתרחש תאמול בכפל-חארת', בהריגת אבתיאם עכדול חכים בודויה, הנערה בת ה-16, עברנו דרך ארוכה, והדרך הזאת מדאיגה ומטרידה אותי.

הביטחון. על מספרי הנפגעים, הנעצרים, העונשים, עד כדי כך שאפשר כמעט לשאול: ומדוע עדיין קיימת האינתיפאדה?

מצד שני, למשמע הסיפורים נדמה לך שאינך מכיר את המציאות. אני ביקשתי שיאספו לי נתונים בתוך מערכת הביטחון, נתונים סטטיסטיים. ההערכה היא, שבין אלפי כלי הרכב הישראליים — ויש אלפים לא מעטים — אם נפגעים ביום אחד יותר מעשרה כלי רכב, זה הרכב.

גם זה איננו נתון שצריך להשלים עמו, אבל, דומני, שגם אלה מקרב המתיישבים, אותם המבקרים את מערכת הביטחון — וודאי שבמשטר דמוקרטי יש הצדקה לביקורת על מעשה, על הישג, על העדר הישגים — גם אלה מן הראוי שיציירו את התמונה האמיתית.

לא אכחד, אנחנו נתונים בכעיה קשה. מחד גיסא, עימות קשה עם התושבים הפלשתינים בשטחי יהודה, שומרון ועזה — כמיליון וחצי אנשים — שאינם משלימים עם שלטוננו, אינם רוצים לחיות תחת שלטוננו ומנסים לערער את השלטון באלימות, בעיקר באמצעות אבנים, מחסומים, מארכי אבנים כלכירכב בודדים ועימות עם הצבא.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
עמים לחמו בנשק נגד צבא כובש, והם לא עושים את זה אלא — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):
תגיד את זה לעפרה מוזס, תגיד את זה למשפחתה של עפרה מוזס.

שר הביטחון י' רבין:
הם גם משתמשים בנשק, אבל אם הערת זאת, חבר הכנסת טובי, הם יודעים מדוע הם אינם משתמשים בנשק. הם יודעים שבכך יאבדו הרכב ויפגעו קשה יותר.

מאיר גיסא, אנו עדים למה ששמעתי היום בוועדת החוץ והביטחון, מה שבא לידי ביטוי בהערות, בקריאות הביניים של חברי הכנסת בינן לבין עצמן: המחלוקת הולכת ומחריפה בתוכנו, ובנסיונות אלה צריכה מערכת הביטחון, בעיקר צה"ל, לבצע את אחת המשימות המורכבות שהוטלו על צה"ל.

הרשו לי להבהיר קודם את מדיניות הממשלה. הממשלה פועלת בשני צירים מרכזיים. מצד אחד, היא נקטה יוזמת שלום, המופנית לתושבים בשטחים. היא קראה: הרפו מן הנשק, נשק האבנים, בקבוקי התבערה וכלי הנשק האחרים. זכרו כי 41 שנות מאבק צבאי לא הביאו, לא לעולם הערבי ובוודאי לא לפלשתינים, כל הישג. הן הביאו על ראשם טרגדיה, מפולת וכישלון בזה אחר זה. גם הפעם, אם התושבים בשטחים יבחרו אן ורק בדרך האלימות, הם ייכשלו, יפגעו ולא יישגו דבר.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תאמין לי שהפעם אתה לא צודק, ואתה יודע שזה נכון.

שר הביטחון י' רבין:
אני יודע שאני צודק.

אבל מן הראוי שתזכרו, אתם, תושבי השטחים, ואלה המצדדים בחלק מפעילותם והיושבים כאן: ממשלת ישראל, ביוזמת השלום במתכונתה, מציעה לעבור מעימות למשאומתן, מהתמודדות כאבנים לישיבה סביב שולחן המשאומתן אתכם, עם אלה שהיום אנחנו בעימות אתם, לא עם אחרים.

עדנה סולודר (המערך):

והי פרשנות שלי. מותר לי לפרש כפי שגם לך מותר לפרש. כך אני מפרשת את ההתייחסות לחוק, בצורה הזאת. אם אתה לא מאמין בחוק, אם החוק הוא עפר לרגליך, הרי אתה בעצם מזלזל במדינה. כך אני מפרשת את זה, לטעמי. זה לא מחייב איש.

דרך ארוכה עברה מדינת ישראל מאז פרשת סבסטיה ב-1976, שהיתה המקרה הראשון של לקיחת החוק לידיים עליידי קבוצת אזרחים, דרך פרשת המחתרת היהודית ועד היום, כאשר אנו עדים לתופעת ה"סיקריקים" ול"מדינת יהודה", המתחילה להתכונן תרתי משמע, וקובעת כללים לשלטון אלטרנטיבי כאשר תפנה ישראל את השטחים, והיא מתכוונת, ואולי גם עושה זאת, לאגור כבר עכשיו נשק ואמצעי לחימה למטרה זו.

דרך ארוכה הלכנו מאז השואה ועד השבוע הזה, כאשר אנחנו פותחים מכלאות ושמים תגי זיהוי על ערביי השטחים.

חברי הכנסת, אנו נמצאים היום בשלב קריטי של המערכה על קיומנו, על הסיכוי לפתוח בהליכים להסדר שלום. את כל כוחנו אנחנו צריכים להשקיע במטרה הזאת. אנו עדים גם למצב שבו כל הכלפים נטרפים, שיש ערעור על סמכותה של המדינה ועל יכולתה להשליט סדר וחוק. זהו מצב שעלול להביא אותנו למהפך במהותה ובאופיה של מדינת ישראל. אני חוששת שאנחנו נמצאים על סף אנרכיה ושימוש בנשק חם. כפות המאזניים הן באחריותנו. תופעת לקיחת החוק לידיים, המסלימה והולכת, האינתיפאדה המתגוננת והנוקמת, מקשה על צה"ל את הטיפול בבעיות הביטחון הקשות, באינתיפאדה האמיתית.

מדיניות התגובה חייבת להיות מוכתבת עליידי כוחות הביטחון והממשלה. המתיישבים אינם יכולים להיות אחראים לכיטחונם ללא שלטונות הביטחון. כל עוד אנו נמצאים ביהודה, בשומרון ועזה, עלינו להבטיח את השקט, את הסדר והביטחון של כלל התושבים בשטחים, יהודים וערבים כאחד, ולנהוג בתקיפות כלפי כל מפירי החוק, יהודים וערבים כאחד.

חברי הכנסת, מהבית הזה כולו צריכה לצאת הביקורת הציבורית על לקיחת החוק לידיים, צריכה להישמע ההתנגדות לגורמה החדשה המשתוללת של מיליציות עממיות. מי שקורא להענשת כל פורע, צריך להחיל זאת גם על פורעים יהודים. אנחנו נמצאים במלחמה מתמשכת על קיומנו הפיסי, אך לא עליו בלבד. אנחנו נמצאים גם במאבק על קיומנו כמדינת חוק וסדר.

לכן מהבית הזה צריך לקרוא להשלטת הסדר, לשמירת שלטון החוק וגם למציאת דרכים נוספות להבטיח חיי מתיישבים וביטחון בדרכים. בבית הזה צריכה להימצא מהר ככל האפשר ההכנה וההכרה, שיש למצות כל דרך אפשרית כדי להגיע להסדר. אינני מסכימה עם דבריו של חבר הכנסת יוסי שריר — אנחנו איננו סדום, ואוי לנו אם איננו נדמה לסדום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הקשבתי קשב רב למרבי הדוברים, ואם אסכם לעצמי את התמונה כפי שהצטיירה פה עליידי חברי הכנסת — זה נראה כמו רשומון. מצד אחד, מכיוון מסוים של הבית נשמעו סיפורי הזוועה על עוצמת הפעילות הצה"לית, על דרכי הפעולה של כוחות

והדבר האחרון: אל ירים איש יד על חייל או על מפקד בצה"ל.

חיים רמון (המערך):
מה קורה לאלה שמרימים?

שר הביטחון י' רבין:
ההוראה הקיימת בצה"ל לגבי ישראלים היא לעצורם ולהביאם למשטרה, כדי שייפתח תיק והם יועמדו למשפט.

חיים רמון (המערך):
האם שר הביטחון יכול למסור לנו על אנשים שזה קרה להם? כמה אנשים?

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

שר הביטחון י' רבין:
אלו הן ההוראות.

חיים רמון (המערך):
ההוראה הזאת אינה מתבצעת, ולכן זה קורה יותר ויותר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
החיילים אינם רוצים לסבך אותם.

היו"ר ד' שילנסקי:
קריאות הביניים הסתיימו, עכשיו תאפשרו לשר הביטחון להשיב.

שר הביטחון י' רבין:
בסיום דברי אני רוצה לקרוא לציבור בישראל ולציבור המתגייסים ביהודה, בשומרון ובעזה, לגלות גם אמונה, גם התאפקות וגם אורך רוח במאבק הקשה הזה, ולתמוך בדרך המשולבת שבחרה בה הממשלה כמדיניותה הכוללת — ציר הפנייה לתהליך הירבנות, למשאומתן, בצד ציר הפעלת הכוח במסגרת החוק, לקיום החוק והסדר, להבאה לרגיעה דרך הורדת האלימות.

נוכח דברים אלה, לפי מה שנמסר לי מהקואליציה, אני מציע להסיר מסדר-היום את ההצעות של סיעות האופוזיציה, שבאו לידי ביטוי בהצעות לסדר-היום של חברי הכנסת מיעארי, דראושה, שריד, צבן, פורז, זאבי, זיאד וולדמן, ולהעביר לוועדת החוץ והביטחון את הצעותיהם של חברי הכנסת פורת, מזרחי, פנחסי, סולודר ומסאלחה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הממשלה אינה מכירה בכך שיש אופוזיציה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אדוני השר, חבר הכנסת חנן פורת לא נאם, כך שאין מה להעביר. כמו כן, היה פה גם נאום של חבר הכנסת עוזי לנדאו.

שר הביטחון י' רבין:
אני מציע להעביר גם את הצעתו לוועדת החוץ והביטחון. **רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):**
אנחנו נשקול להצטרף לקואליציה לפי החלוקה הזאת, יש לזה ביטוי אדיר כל כך.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. קודם כול, אני צריך לשאול את חבר הכנסת מזרחי, האם הוא מסכים להעביר את ההצעה לוועדה.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):
מסכים.

הציר השני הוא המשך הפעילות הכוללת, הנוכחות הצבאית והפעילות הצבאית של צה"ל, משמר הגבול וזרועות הביטחון האחרות. נקיטת צעדים משפטיים המותרים על-פי החוק ומערכת האמצעים המינהליים והאחרים, המסורים בידי השלטון הצבאי והמינהל האזרחי.

אין סייג פוליטי לצה"ל בהשגת המטרות שהוטלו עליו, והמטרות הן שתיים: להוריד את האלימות כדי להגיע לרגיעה ולאפשר את תפקוד מערכת המינהל האזרחי. הסייג היחיד הוא החוק, כפי שהוא בא לידי ביטוי במערכת החוקים החלים על השטחים. תוך שימוש בתקנות ההגנה לשעת-חירום, התקפות בשטחים. אלה, ורק אלה, הם הסייגים לפעילותו של צה"ל.

ואכן, צה"ל פועל, ובסייגים אלה תהליך השגת המטרות המוטלות עליו הוא ממושך ומתמשך. אבל אני מאמין, אני בטוח, שאם לא חיענה ידה של הממשלה המושטת לשלום והקוראת לתושבים לבחור את הנציגים מתוכם ועל-ידם כדי להיכנס למשאומתן על-פי מתכונת יוזמת השלום, ישיגו צה"ל וזרועות הביטחון האחרות את יעדיהם גם אם יידרשו חודשים נוספים כדי להשיג מטרות אלה.

מדי פעם בוחנים מערכת הביטחון, צה"ל, זרועות הביטחון וכן הממשלה, אם אכן הכלים, החוקים, הדרכים והאמצעים מתאימים, האם יש להוסיף עליהם כדי להחיש את תהליך השגת יעדי צה"ל, כפי שהוטלו עליו על-ידי הממשלה באמצעותי כשר הביטחון.

מעל הבמה הזאת אני פונה לתושבים הפלשתינים בשטחים: נצלו הזדמנות נדירה של יוזמת השלום של הממשלה. היא מופנית אליכם כדי לעבור מעימות למשאומתן. אולם דעו, אם תדחו יד מושטת זאת, נמשך, נגביר את הפעילות להשגת המטרות המוטלות על צה"ל.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הרי אתם מי שמסרבים למשאומתן, איזו צביעות זו? אתם לא רוצים במשאומתן, לא רוצים ועידה בין-לאומית.

שר הביטחון י' רבין:
אני פונה מכאן לתושבים הישראליים בשטחי יהודה, שומרון ועזה: המדיניות שלנו, מדיניות מערכת הביטחון, סיפקה לכם נשק ואמצעים אחרים להגנת יישוביכם, להגנת עצמכם בעבודתכם ובתנועתכם בכל מקום. לא עליכם מוטלת המלאכה לקיים את החוק והסדר, וכל מי שייטול את החוק והסדר ליריו מעבר להגנה עצמית, צה"ל וגורמי החוק יפעלו נגדו.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל זה מה שקורה היום בשטחים — רוצחים, טובחים, ואחם לא עושים דבר.

שר הביטחון י' רבין:
אני חוזר ופונה אל חברי הכנסת: הוציאו את צה"ל מהוויכוח הפוליטי. לא צה"ל ולא מפקדיו הם הכתובת לביקורת על המטרות המוטלות ועל הסייגים המוטלים עליו ועל דרך השגת המטרות.

אורה נמיר (המערך):
גם לא המרטכ"ל.

שר הביטחון י' רבין:
"מפקדיו" זה כל המפקדים. יכול להיות דיון האם הסייגים חמורים, האם הם קלים. יכול להיות דיון על המטרות המוצבות לצה"ל, אבל זהו דיון בתחום המדיני.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פנחסי מסכים?

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה): מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת סולודר מסכימה?

עדנה סולודר (המערך):

מסכימה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מסאלחה מסכים?

נואף מסאלחה (המערך):

מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת נדאו מסכים?

עוזי נדאו (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

נצביע קודם על ההעברה לוועדה. אבקש מכל חברי הכנסת לשבת. היות שאנחנו מצביעים הצבעה אלקטרונית.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מציעה להעביר לוועדה את הצעותיהם של אנשי האופוזיציה, שהשר הציע להסיר אותן, ולהצביע את ההצעות זו מול זו.

היו"ר ד' שילנסקי:

את מציעה להעביר לוועדה. בסדר.

חברי הכנסת, יש לנו הצבעה של ההצעות זו מול זו. הצעה אחת — להעביר את ההצעה של חברי הכנסת מזרחי, פנחסי, סולודר, מסאלחה ולנדאו לוועדה, לעומת ההצעה להסיר אותן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): תצביע על כל הצעה בנפרד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא יכול להצביע בעד ההצעה של חבר הכנסת ולדמן. זו לא חבילה. כל הצעה בנפרד.

היו"ר ד' שילנסקי:

קודם כול, אני מדבר על העברה לוועדה. אני מצביע את שתי ההצעות. היתה הצעה של חברת הכנסת שולמית אלוני, ואני מצביע זו מול זו, מי בעד ומי נגד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כאחד המציעים, אינני מסכים לכך שהצעתי תוצע במסגרת כללית, ואני מבקש להצביע על כל הצעה בנפרד. בעד וגור, ואפשר על-פי הצעתה של חברת הכנסת אלוני — להסיר או להעביר לוועדה, אך לא כמכלול אחד.

היו"ר ד' שילנסקי:

דיברתי תחילה בקשר לגוש של חברי הכנסת מזרחי, פנחסי, סולודר, מסאלחה ולנדאו. כשנגיע לחלק השני, נלך אחד אחד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני, למשל, רוצה להצביע בעד הצעתו של חבר הכנסת נואף מסאלחה ולא בעד הצעתו של חבר הכנסת ולדמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מסכים גם לגבי הגוש הזה להצביע על כל הצעה.

אני מתחיל לפי הסדר של הנואמים. אני מפנה שנית את תשומת הלב לכך שההצבעה היא אלקטרונית. אני מעמיד להצבעה את ההצעה של חבר הכנסת מיעארי. נא להצביע מי בעד העברה לוועדה ומי להסרה. בעד זה להעביר לוועדה, נגד זה להסיר. חברי הכנסת, אני לוחץ על הכפתור, לאלה שעדיין לא מתורגלים. מספר ההצבעה — 16.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת מ' מיעארי

לוועדה — 12

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — 21

נמנעים — 2

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת מ' מיעארי בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מעמיד להצבעה, לפי אותה שיטה, את הצעתו של חבר הכנסת דראושה. מספר ההצבעה — 17.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת ע' דראושה

לוועדה — 11

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — 27

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ע' דראושה בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריד, מספר ההצבעה — 18.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

שהעלה חבר הכנסת י' שריד

לוועדה — 10

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — 22

נמנעים — 2

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת י' שריד בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת מסאלחה, מספר ההצבעה — 19.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ר' זאבי
לוועדה

4 —

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום

31 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה
חבר הכנסת ר' זאבי בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חנן פורת לא דיבר, לכן לא תהיה הצבעה על
הצעתו.

אנחנו עוברים להצבעה מס' 23 — הצעתו של חבר
הכנסת עוזי לנדאו.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ע' לנדאו
לוועדה

24 —

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום

12 —

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ע' לנדאו לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצבעה מס' 24 — הצעתו של חבר
הכנסת אליעזר ולדמן.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת א' ולדמן
לוועדה

4 —

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת

30 —

1 —

נמנעים
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א' ולדמן בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצבעה מס' 25 — הצעתו של חבר
הכנסת חופיק זיאר.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ת' זיאר
לוועדה

9 —

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת

26 —

3 —

נמנעים
ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ת' זיאר בסדר-היום של הכנסת
וחקרלה

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת נ' מסאלחה
לוועדה

31 —

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום

4 —

1 —

נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת נ' מסאלחה לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

שמעון שטרית (המערך):

אני חוזר ומבקש גם בכספומטים אפשר לחקן טעות, קל
וחומר בהצבעה בכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

היתה פה טעות לגבי מישור. אתה מודה שאתה טעית, זה
יירשם בפרוטוקול. לגבי חבר הכנסת עמנואל זיסמן נרשם
בפרוטוקול שהוא טעה.

אנחנו עוברים להצבעה מס' 20 — הצעתו של חבר
הכנסת יאיר צבן.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת י' צבן
לוועדה

13 —

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום

21 —

1 —

נמנעים

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה
חבר הכנסת י' צבן בסדר-היום של
הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצבעה מס' 21 — הצעתו של חבר
הכנסת אברהם פורז.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת א' פורז
לוועדה

11 —

1 —

נמנעים

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום

18 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה
חבר הכנסת א' פורז בסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצבעה מס' 22 — הצעתו של חבר
הכנסת רחבעם זאבי.

4 —

נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת ר' פנחסי לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצבעה מס' 28 — הצעתה של חברת
הכנסת עדנה סולודר.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלתה חברת הכנסת ע' סולודר

30 — לוועדה

1 — נמנעים

בעד ההצעה שלא לכלול את

6 — הנושא בסדר-היום

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת
הכנסת ע' סולודר לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מרגיש: כל ההצעות שהוחלט להעבירן לוועדה —
יועברו לוועדת החוץ והביטחון.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה תתקיים מחר,
יום רביעי, כ"ו באייר התשמ"ט, 31 במאי 1989, בשעה 11:00.
ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:35.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצבעה מס' 26 — הצעתו של חבר
הכנסת אליעזר מזרחי.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת א' מזרחי
לוועדה

25 —

בעד ההצעה שלא לכלול את

10 — הנושא בסדר-היום

3 — נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א' מזרחי לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצבעה מס' 27 — הצעתו של חבר
הכנסת רפאל פנחסי.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ר' פנחסי
לוועדה

25 —

בעד ההצעה שלא לכלול את

8 — הנושא בסדר-היום